

090754

34

g

P

441 b

Betænkning

afgivet af

den juridiske ekspedition
til
~~over~~ Grønland

1948-1949

HEFTE 1

FOLKETINGETS BIBLIOTEK

860101267953

Følgende rettelser bedes venligst foretaget i h e f t e 1:

<u>pag.</u>	<u>linie</u>	<u>forkert</u>	<u>læs</u>
I	12 fn	født i Grønland	født udenfor Grønland
II	7 fo	ubestemte uensartede	ubestemte, uensartede
III	12 fo	gik tilbage,	gik tilbage;
VI	9 fn	Borteblevne.....	Borteblevne.....29
2	1 fn	strafferetsafsnittet, p. 51	strafferetsafsnittet, hefte 5, p. 51
5	2 fn	strafferetsafsnittet, p. 38	strafferetsafsnittet, hefte 5, p. 38
20	11 fo	samrådighedsregel	samrådighedsregel
21	12 fo	tinglysning	tinglysning,
21	18 fo	kreditorbeskyttelse	kreditorbeskyttel-
44	10 fn	men det	men
51	17 fn	ikk-grønland-	ikke-grønland-
67	20 fo	forskellige	forskellige

INDLEDNING.

I juni måned 1948 besluttede statsministeren, at der skulle udsendes en ekspedition til Grønland med det formål at undersøge retstilstanden og stille forslag med hensyn til den fremtidige grønlandske retsordning. Som deltagere udpegedes af Grønlands styrelse sekretær, cand. jur. Verner Goldschmidt og af justitsministeriet sekretær, cand. jur. Per Lindegaard. Ekspeditionen suppleredes under opholdet på Grønland med cand. jur. Agnete Weis Bentzon udpeget af Grønlands styrelse.

Baggrunden for ekspeditionens udsendelse var dels et hos grønlænderne og den danske administration opstået almindeligt ønske om faste regler, navnlig på strafferettens område, dels en voksende trang hos grønlænderne til i retlig henseende at blive ligestillet med danske.

Det første krav er ikke af ny dato. Allerede Glahn påpegede i en skrivelse til missionskollegiet i 1767 den stadig stigende nødvendighed af en lov for grønlændere, "hvortil udfordres den nøjagtigste Kundskab om deres Gemyts Beskaffenhed, deres Skikke, Sædvaner og Vedtægter, hvilke Lovgiverne, som jeg synes, bør lægge hvor de kan til Grund" (citat fra Ostermanns noter til Poul Egedes continuation af relationerne). Senere har blandt andre også Rink slået til lyd for en lovgivning for grønlænderne.

Det andet krav derimod har først vundet udbredelse og styrke i de senere år. Ifølge styrelseslovens § 40 står under de danske love:

1. Personer, der er født i Grønland, medmindre de, såfremt de var født i Grønland, ville høre til det grønlandske samfund
2. Personer, der er født i Grønland
 - a. når begge forældrene er undergivet de danske love, medmindre de pågældende driver selvstændigt grønlandsk erhverv
 - b. når de pågældende er ansat i Grønland i en stilling, hvormed er forbundet kongeligt eller ministerielt ansættelsesbrev
 - c. når den pågældende er i ægteskab med en mand, der står under danske love.

Alle andre, der opholder sig i landsdelene Syd- og Nordgrønland, er ifølge § 41 undergivet de grønlandske retsbestemmelser. I henhold til disse regler er ialt ca. 40 grønlændere under dansk ret.

Langt den overvejende del af den grønlandske befolkning står således under de grønlandske retsbestemmelser, som på vigtige retsområder er uudviklede, ubestemte uensartede og i vidt omfang ukendte af de retsudøvende myndigheder.

Ifølge den for ekspeditionen udfærdigede instruks af 13. juli 1948 var opgaven under et års ophold i Grønland at foretage en undersøgelse af, hvorvidt, og i bekræftende fald i hvilket omfang det vil være muligt at indføre de i Danmark gældende retsregler for den del af den grønlandske befolkning, som står under den såkaldte grønlandske ret. Undersøgelsen skulle omfatte civilretten, strafferetten, procesretten samt den del af den offentlige ret, der vedrører befolkningens adgang til lokalt selvstyre og eventuelle fremtidige deltagelse i den danske rigsdags lovgivende arbejde. Ekspeditionen skulle ved rejser i Syd- og Nordgrønland bortset fra Thule distrikt foretage undersøgelser af kommuneråds- og sysselretsprotokoller, føre forhandlinger med medlemmer af de grønlandske råd og de grønlandske og danske tjenestemænd samt overvære rets- og rådsmøder. Om undersøgelsen skulle der til styrelsen afgives en betænkning indeholdende en beskrivelse af den bestående retstilstand og af de muligheder, "som de særlige grønlandske Livsforhold frembyder for Indførelse af danske Retsregler indenfor de ovennævnte forskellige Retksområder".

Ekspeditionen påbegyndte sit arbejde i begyndelsen af oktober måned 1948. Arbejdet på Grønland afsluttedes i begyndelsen af oktober 1949, da ekspeditionen forlod Grønland.

Under opholdet i Grønland berejste ekspeditionen i tiden fra begyndelsen af november til begyndelsen af december kolonidistrikterne Holsteinsborg og Sukkertoppen, i januar Godthåbsfjorden, fra midten af april til begyndelsen af maj Frederikshåb distrikt og Fiskerhåb, fra slutningen af maj til slutningen af juli Nordgrønland og fra midten af august til slutningen af september Julianehåb og Nanortalik distrikter. Ekspeditionen har besøgt samtlige kolonisteder, et flertal af udstederne og enkelte bopladser.

Samtlige sysselrådsprotokoller og praktisk taget samtlige kommunerådsprotokoller er gennemgået for perioden 1935/36 til 1948/49. Gennemgangen af kommunerådsprotokollerne er foregået på grundlag af det i landsfogedarkiverne beroende udskriftsmateriale (kommunerådsanordningens § 26, sidste stk.), hvorefter ekstrakter heraf af tolken er sammenholdt med protokollerne på de besøgte steder. I sysler, hvor sysselrådsprotokollerne har været suppleret med alimentationsudvalgs- eller andre protokoller, er der tillige foretaget gennemgang af disse. Sysselretsprotokollerne er gennemgået for en så lang årrække, som de protokoller, der fandtes i de enkelte sysselretsarkiver, gik tilbage, det vil i det overvejende antal tilfælde sige fra institutionens indførelse i 1926. For flere syslers vedkommende rækker undersøgelsen tilbage til tiden før sysselretternes indførelse.

Som foreskrevet i instruksen har der endvidere været ført forhandlinger med medlemmer af de grønlandske råd og med tjenestemændene. Disse forhandlinger har dels sigtet til at kommentere og supplere det ved protokolgennemgangen indsamlede materiale, dels til at skaffe ekspeditionen indsigt i de erhvervsmæssige, sociale og kulturelle forudsætninger for den bestående retsorden. Med samme formål har der været ført forhandlinger med grønlandere og danske udenfor den i instruksens angivne kreds. Af hensyn til kriminalitetsundersøgelsen er der tillige sket udspørgning af personer indenfor den i instruksens angivne kreds med hensyn til hver enkelt kriminel persons levnedsløb.

Under ekspeditionens ophold i Grønland nedsattes grønlandskommissionen, og af de efterretninger, der tilflød ekspeditionen herom, fremgik det, at den ville tage spørgsmålet om befolkningens adgang til lokalt selvstyre og eventuelle fremtidige deltagelse i den danske rigsdags lovgivende arbejde op til behandling. Ekspeditionen har derfor ikke befattet sig med undersøgelser desangående.

Under opholdet i Grønland fik vi endvidere kendskab til, at den til behandling af retsforholdene nedsatte underkommission havde udarbejdet forslag til en fremtidig retsplejeordning for Grønland. Betænkningen indeholder derfor ingen særskilt fremstilling vedrørende dette retsområde, men retsplejespørgsmål berøres forskellige steder i sammenhæng med fremstillingen af de materielle retsregler.

Undersøgelserne har i første række været rettet på at konstatere gældende grønlandsk ret, således som denne finder udtryk dels i de skrevne regler, de af den danske lovgivningsmagt og administration udfærdigede almindelige regler, og de lokale vedtægter, dels i de af de grønlandske judicielle og administrative myndigheder trufne afgørelser, selselrets-, kommuneråds- og sysselrådssagerne. Dette kildemateriale, der på en række områder var aldeles utilstrækkeligt, er suppleret med mundtlige oplysninger vedrørende retsforholdene.

Dernæst er det søgt opklaret, om der efter grønlandsk opfattelse eksisterer hvad man kunne kalde ordre public hensyn, der taler mod indførelse af visse danske retsregler.

Men ekspeditionen har tillige anset det for fornødent at beskrive den retligt relevante samfundsmæssige baggrund for de forskellige retsområder. Dette er sket ikke alene for at sætte en læser, der ikke har kendskab til Grønland, i stand til at vurdere de konklusioner, som ekspeditionen når til, men også fordi det er ekspeditionens opfattelse, at påvisningen af sammenhængen mellem disse samfundsforhold og retsreglerne er nødvendig for til fulde at forstå de eksisterende retsregler og i endnu højere grad den manglende tilstedeværelse af regler på en række efter vesteuropæisk opfattelse centrale retsområder.

Ekspeditionen er klar over, at der i betænkningen i et vist omfang er medtaget oplysninger om grønlandsk judiciel og administrativ praksis, som går udover, hvad der er nødvendigt for at danne sig en mening om retstilstanden på det pågældende område, men vi har desuagtet ment det rettest at omtale dem for derved på systematisk måde at have samlet det iøvrigt ret vanskeligt tilgængelige kildemateriale, som bl.a. kan tænkes at ville kunne have interesse for den fremtidige retsudøvelse i Grønland.

Mellem ekspeditionens medlemmer har arbejdet været fordelt således, at Goldschmidt fortrinsvis har beskæftiget sig med strafferetten, Agnete Weis Bentzon med arve- og skifteret og Lindegaard med den øvrige del af civilretten.

Som sekretær for ekspeditionen har fungeret kontorassistent Kirsten Tørring, grønlandsdepartementet.

De i hefterne V og VI om strafferetten indeholdte tabeller og figurer er fremstillet i samarbejde med departemen-

tets statistiske kontor og cand. act. Michael Weis Bentzon.

Flertallet af de med grønlændere førte drøftelser er foregået ved hjælp af tolk. Foruden af lokal tolkehjælp har ekspeditionen betjent sig af egen tolk, der medfulgte på rejserne, på de førstnævnte tre rejser assistent Karl Lynge, Godthåb, på rejsen i Nordgrønland og i Julianehåb og Nanortalik distrikter fru Guldborg Christoffersen, f. Chemnitz, Godthåb.

København, den 6. september 1950.

Verner Goldschmidt

Fer Lindegaard

Agnete Weis Bentzon

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	side
Hefte 1.	
I. Indgåelse af ægteskab	1
II. Ægteskabets retsvirkninger	14
III. Opløsning af ægteskab	23
IV. Børn født i ægteskab	43
V. Børn født udenfor ægteskab	45
VI. Forældremyndighed	79
VII. Plejebørn	85
VIII. Navneretten	94
 Hefte 2.	
IX. Ejendomsforholdene	1
X. Erstatning udenfor kontraktsforhold	58
 Hefte 3.	
XI. Obligationsretten iøvrigt -.....	1
XII. Habilitetsregler	59
 Hefte 4.	
XIII. Skifte- og arveretten	1
XIV. Borteblevne	
 Hefte 5.	
I. Indledning til strafferetsafsnit	1
II. Normsystemet	5
III. Kriminaliteten	78
 Hefte 6.	
IV. Reaktionssystemet	1
V. Forebyggelse af kriminalitet	65
VI. Kritik og forslag til nyordning	75

Liste over
de i nærværende betænkning anvendte forkortelser

Amtslægeberetning	Beretning afgivet den 7. juli 1948 af Sundhedsstyrelsens lægeekspedition til Grønland 1947/48, grønlandskommissionens betænkning 4, hefte II
Arvelovsudkast	Udkast til arvelov med tilhørende bemærkninger udarbejdet af den ved kgl. resolution af 13. maj 1936 nedsatte kommission, København 1941
B & K	Beretninger og kundgørelser vedrørende styrelsen af Grønland
Bentzon	V. Bentzon, Familieretten I 1924 og II 1926
Bertelsen	A. Bertelsen, Grønlandsk medicinsk Statistik og Nosografi, Meddelelser om Grønland, bind 117, nr. 2
Borum	O. A. Borum, Familieretten II 1941
Brandpolitilov	Lov nr. 174, 31. marts 1926
Chb	Christianshåb
Dalager	Lars Dalager, Grønlandske Relationer, udgivet af L. Bobé, Det grønlandske Selskabs Aarskrift bind II, 1915
Danske Lov	Chr. V's danske Lov af 1683
de foreløbige bestemmelser af 1872	Foreløbige Bestemmelser om Grønlandernes Kasse og Forstanderskaberne i Grønland af 31. januar 1872 med ændringer af 21. april 1881
Dyreværnsregulativ	Regulativ om værn for dyr af 20. april 1928, B & K 1928, p. 30
Hans Egede, perl.	Hans Egede, Det gamle Grønlands ny perlustration 1741, udgivet af L. Bobé, Meddelelser om Grønland bind LIV, 1925
Hans Egede, relation	Hans Egede, Relationer fra Grønland 1721-36, udgivet af L. Bobé Meddelelser om Grønland bind LIV 1925
Niels Egede	Niels Egede, Beskrivelse over Grønland v. H. Ostermann, Meddelelser om Grønland bind 120
Poul Egede	Poul Egede, Efterretninger om Grønland, København 1788

Egm	Egedesminde
Fhb	Frederikshåb
forsorgslov	Lov nr. 181 af 20. maj 1933 om offentlig forsorg
Ghb	Godthåb
Ghv	Godhavn
Hbg	Holsteinsborg
Hittegoodsregulativ	Regulativ for omgang med hittegoods af 19. marts 1929, B & K 1929, p. 214 ff
Hurwitz	Stephan Hurwitz, Den danske kriminalret, alm. del, 1. hæfte, 1950
Jhb	Julianehåb
Jhv	Jakobshavn
KR	Kommuneråd
KRanordning	Anordning om de grønlandske Kommuneråd af 29. maj 1926, B & K 1926, p. 514
Kutd	Qutdligssat
M.o.G.	Meddelelser om Grønland, udgivet af kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland
Motorlov	Bekendtgørelse nr. 131 af 14. april 1932 af lov om motorkøretøjer
Nan	Nanortalik
Oldendow	Knud Oldendow, Lov og Ret i Grønland, Det grønlandske Selskabs Aarskrift 1930/31
Perl.	Se Hans Egede, perl.
Qutd	Qutdligssat
Reg. om kønssygdomme	Regulativ for bekæmpelse af kønssygdom i Grønland af 27. august 1928, B & K 1928, p. 63 ff
Relationerne	Se Hans Egede, relation
Retsplejeaandning	Anordning om retsplejen i Grønland af 26. juli 1926, B & K 1926, p. 545 ff
Hans Egede Saabye	Hans Egede Saabye, Brudstykker af en Dagbog holden i Grønland, Odense 1816
Skt	Sukkertoppen
SM	Sysselman
SR	Sysselråd

SRT	Sysselret
Stat. opl.	Sammendrag af statistiske oplysninger om Grønland, Beretninger vedr. Grønlands styrelse 1942, nr. 1 - 1945, nr. 5
Straffelov	Borgerlig straffelov af 15. april 1930 som optrykt ved lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939
Styrelseslov	Lov om Grønlands styrelse af 18. april 1925, B & K 1925, p. 261 ff
Thulelov	Kap York stationen Thules love af 7. juni 1929, optrykt i Kundgørelser vedr. Grønlands styrelse 1947 nr. 2
Udkast af 1929	Udkast til Anordning om straffebestemmelser for Grønland forelagt Nordgrønlands landsråd 1929, B & K 1929, p. 372 ff
Um	Umanaq
Upv	Upernavik

INDHOLDSFORTEGNELSE.

side

I. Indgåelse af ægteskab	1
II. Ægteskabets retsvirkninger	14
III. Opløsning af ægteskab	23
IV. Børn født i ægteskab	43
V. Børn født udenfor ægteskab	45
VI. Forældremyndighed	79
VII. Plejebørn	85
VIII. Navneretten	94

I. INDGÅELSE AF ÆGTESKAB.

1. Forlovelse.

A. I adskillige KRsager, navnlig angående børn født uden for ægteskab, og undertiden i SRTsager ses parter betegnede som "forlovede". Mundtlige oplysninger bekræfter, at "forlovelse" er velkendt og undertiden fejres med en forlovelsesfest. Begrebets indhold er blevet forklaret som et gensidigt og over for parternes nærmeste tilkendegivet løfte om ægteskab.

Mundtlige meddelelser går ud på, at forlovelser tit ophæves og frit kan ophæves, og at dette også gælder, selvom besvangelse har fundet sted. Den opfattelse er dog flere gange blevet udtalt, at den mand, der efter besvangeling hæver forlovelsen, "bærer sig forkert ad".

Nogen pligt til at ægte den, man har besvangret, består ikke. I Um. distrikt skal det dog for nogle år siden være passeret, at der er blevet protesteret mod påtænkt ægteskab i eet tilfælde under henvisning til, at brudgommen havde besvangret en anden pige; i et andet, fordi brudgommen havde et barn med brudens søster, hvorfor man fandt, at han rettelig burde gifte sig med hende. I begge tilfælde blev parterne viede uanset protesterne. Men flere KRsager tyder på, at der af KRene lægges et vist pres på fædre til børn født uden for ægteskab for at få dem til at gifte sig med barnemødrene. At man undertiden tager det ilde op, at barnefaderen ikke indgår ægteskab med barnemoderen, haves der vidnesbyrd om i en KRsag fra Upv. 1947, hvor der stilledes forslag om at pålægge en barnefader maksimalt underholdsbidrag, "især fordi han har skønt sig meget med at gifte sig med en anden kvinde, så snart man var bleven vidende om, at det var ham, der havde besvangret hende."

Kun i eet tilfælde ses der at være rejst spørgsmål om erstatning i anledning af en hævet forlovelse. En ung pige var blevet besvangret, efter at kæresten havde skrevet til hendes fader, at han ville gifte sig med hende. Da pigen havde nægtet at søge at formå lægen til at afbryde svangerskabet, havde kæresten hævet forlovelsen. Sagen kom for KR som alimentationssag, og KR foreslog højeste underholdsbidrag til barnet og en erstatning på mindst 200 kr., "fordi han havde narret en kvinde og fik hende be-

svangret og derefter udstødte hende, fordi hun ikke ville fordrive fosteret". Sagen forelagdes landsfogeden, der erklærede, at der ikke ville kunne pålægges erstatning for andet end positive tab og godtgørelse for forstyrrelse i stilling og forhold. Sagen ses ikke behandlet af SRT, og dens resultat kunne ikke oplyses.

B. Institutionen forlovelse og opfattelsen af den som en "prøvetid" inden ægteskabs indgåelse synes i store træk at svare til den herhjemme gældende. Som nævnt er det kun i eet tilfælde, at der har været rejst spørgsmål om erstatning. Endskønt manden i dette tilfælde havde båret sig særlig skammeligt ad, og erstatningskravet derfor utvivlsomt er pønalt præget¹⁾, giver det dog udtryk for en tankegang, der ikke ligger fjernt fra den, der motiverer de tilsvarende danske erstatningsregler.

Der er således næppe nogen hindring for at gennemføre regler svarende til dansk ægteskabslovs §§ 1 og 2. I § 1-tilfældene vil erstatningskravet mellem grønlandere indbyrdes, som forholdene er for tiden, næppe få nogen praktisk betydning, al den stund det ikke er sædvanligt, at parterne afholder udgifter med det forestående ægteskab for øje. I det langt overvejende antal tilfælde bliver børnene boende hjemme indtil ægteskabets indgåelse, og om ansakffelse af udstyr eller opgivelse af stilling etc. vil der kun sjældent være tale. Et krav, der med en stadig udvikling i kommunikationen mellem Grønland og Danmark kan tænkes at ville blive rejst på dette grundlag, er erstatning for rejseudgifter til Grønland i anledning af et lovet ægteskab. Som forholdene er i dag vil et erstatningskrav af denne størrelse i de færreste tilfælde kunne ventes honoreret, men principielt ses der intet at være til hinder for, at der gives hjemmel for at kræve det dækket. Regler svarende til dansk ægteskabslovs §§ 3-5 bør tillige gælde.

2. Ægteskabsbetingelserne.

A. De eneste skrevne regler, der findes om indgåelse af ægteskab, er nogle bestemmelser i ritual for den grøn-

1) jfr. omtalen i strafferetsafsnittet, p. 51.

landske kirke, givet ved kgl. resolution af 28.maj 1919. Disse bestemmelser, der er optaget uforandret fra ritualet af 27.januar 1888, har sit grundlag i den før ægteskabsloven af 1922 gældende retstilstand, og indskrænker sig til at fastsætte, at personer under lavalder (mandkøn 19, kvindekøn 17), i forbudne slægtskabsgrader, afsindige eller sådanne, for hvem der måtte være en anden gyldig forhindring, ikke må tilstedes ægteskab.

Ifølge ældre dansk ret var lavalderen for mænd 20 år, for kvinder 16 år, men "under hensyn til de særlige grønlandske omstændigheder" gav kancelliskrivelse af 23.april 1831 hjemmel til at nedsætte lavalderen for grønlandske mænd til 19 år.

I en uafsluttet sag angående tilladelse til ægteskab mellem dansk telegrafist og en grønlanderinde er lektor hørt med hensyn til spørgsmålet om aldersdispensation, og i svaret oplyses det, at dispensation fra aldersbetingelserne meget sjældent gives. For ekspeditionen foreligger to tilfælde af aldersdispensation oplyst. Det ene angår en 18½-årig mand, der havde besvangret bruden. Dispensation meddeltes efter forelæggelse for viceprovsten for Nordgrønland. Det andet angår en 16-årig pige, der ligeledes var besvangret. Dispensation meddeltes efter forelæggelse for provsten.

I en vejledning til præster og kateketer udarbejdet af den i 1948-1949 fungerende provst i Grønland, er indholdet af ritualets forbud mod ægteskab med for nær beslægtede bestemt som efter gældende dansk lovgivning, dog nævnes ulovligt svogerskab ikke som ægteskabshindring, mens der derimod stilles krav om tilladelse til ægteskab mellem adoptiønssøskende¹⁾.

1) Oplysningerne om forholdene i den førkoloniasatoriske tid går ud på, at ægteskaber mellem nærbeslægtede eller besvogrede ikke var sædvanlige. Hans Egede, perl. p.373: "Det er mærkverdigt, at den naturlige Ærbarhed ogsaa observeres hos dem, idet de ikke lader sig i Ægteskab med deres Slægtninger, ja end ikke i 3die Leed Det holdes og for lastværdigt, om en Dreng og Pige, som hos en Mand er opfødte tilsammen, vil have hinanden, thi de ægtes da næsten ligesom Søskende". Jfr. ligeledes Hans Egede Saa-bye, p.77. Poul Egede, p.103: "Var en Mand hos os, som havde baade Moderen og hendes Datter til ægte, hvilken sidste havde en søn med ham. Dette som hans egne Folk havde stor Afsky for og lastet alle vegne, lod jeg ham viide" og Poul Egede, p.13, hvor der omtales en grøn-
(fortsættes næste side)

Flere præster og kateketer, som hvem ekspeditionen har søgt oplysning med hensyn til den i Grønland herskende opfattelse vedrørende udstrækningen af ægteskabshindrende slægtskab, er gået videre end vejledningen, idet de har anset ægteskab mellem onkel og niece og undertiden tillige mellem søskendebørn for utilladeligt. Andre har for deres eget vedkommende haft en mening, der var i overensstemmelse med vejledningen, men har udtalt, at befolkningens opfattelse gik videre i retning af at anse slægtskab for ægteskabshindrende og i hvert fald for år tilbage ville have haft vanskeligt ved at acceptere ægteskaber mellem onkel og niece eller søskendebørn. Det er dog i intet tilfælde konstateret, at de ægteskabsstiftende myndigheder i deres praksis har tillagt slægtskab betydning i videre omfang end efter gældende dansk ret, ligeså lidt som der ses at være straffet for forbrydelser i familieforhold i videre omfang end efter dansk ret, og i flere tilfælde er det oplyst, at ægteskab er blevet stiftet mellem søskendebørn og onkel-niece, i eet af disse dog først efter forelæggelse for provsten.

I intet tilfælde ses ægteskab indgået mellem nærmere beslægtede end tilladt efter dansk ret.

Derimod foreligger der ikke nærmere bekræftede mundtlige meddelelser om, at ægteskab i to tilfælde skal være blevet tilladt mellem besvogrede i lige linie (stedforældreforhold), hvor det tidligere ægteskab var opløst ved døden, men hvor der var efterladt fællesbørn. I begge tilfælde havde

(fortsat fra forrige side)

lænder, der havde to søstre til ægte, og Dalager, p. 50, der ligeledes fremhæver, at forbindelser mellem nære slægtninge og besvogrede "er så afskyelig en last, så Grønlænderne selv sige, at de faa Hjerte-Klappen ved at tænke derpaa, hvorfor og saadanne unaturlige Mennesker stedse søge at holde sig i en krog for dem selv.

brudefolkene børn sammen. I andre lignende tilfælde er ægteskab blevet nægtet¹⁾. Ligeså er vielse mellem en mand og hans svigerdatter, med hvem han havde et barn, blevet nægtet.

Ægteskab er stiftet mellem en mand og hans afdøde kones søster og intet oplyst i modstrid hermed. Ligeså med hensyn til sammenbragte børn.

Sikker kundskab om, at stiftelse af ægteskab er blevet afslået på grund af mentale mangler haves kun i et tilfælde fra Ghb. distrikt, hvor vedkommende præst efter mundtlig forhandling med lægevæsenet instruerede kateketen på stedet om, at ægteskabet ikke kunne indgås, idet bruden led af alvorlige depressioner.

Fra Upv. distrikt er der en ikke nærmere bekræftet oplysning om, at en kvinde af præsten skal være nægtet adgang til at indtræde i ægteskab på grund af åndssvagheit. I Hbg. er ekspeditionen gjort bekendt med tilfælde, i hvilket KR over for lægen havde rejst spørgsmål om nægtelse af ægteskab på grund af mentale mangler; lægen anså ikke den psykiske abnormitet for så udtalt, at ægteskab burde hindres.

I den tidligere nævnte vejledning er intet nævnt om, at epilepsi er til hinder for ægteskab eller anvist forholdsregler med hensyn til brudefolk, der er lidende af kønssygdomme eller andre legemlige sygdomme.

Flere præster har oplyst, at de følger den praksis at spørge brudefolkene, om de lider af kønssygdom; i to tilfælde vides det, at vedkommende præst efter instruktion fra lægen har nægtet at vie på grund af kønssygdom, indtil denne var helbredet.

Andre legemlige sygdomme er ikke til hinder for ægteskab, men vielse er dog i eet tilfælde blevet nægtet, fordi en af parterne var lidende af tuberkulose; den pågældende blev senere viet af en anden præst. I flere tilfælde er der af præst og/eller læge blevet gjort parter, lidende af tuberkulose eller undtagelsesvis andre legemlige sygdomme, forestillinger om at opgive påtænkt ægteskab.

1) I strafferetsafsnittet p.38 omtalt, at der er tildelt advarsel for at have gjort tilnærmelser til stedmoder.

Vejledningen udtaler heller intet med hensyn til samtykkekrav fra forældre. De foretagne undersøgelser viser, at præsterne følger en varierende praksis. Nogle angiver, at de kræver samtykke fra forældre, hvis brudefolkene er under 21 år gamle. Andre angiver, at de som regel, og i hvert fald dersom det drejer sig om hjemmeboende børn, erkyndiger sig om, hvorvidt samtykke foreligger, og såfremt samtykke mangler, søger at overtale forældrene. Atter andre erklærer, at samtykke er unødvendigt, dersom aldersbetingelserne er opfyldte. Protester fra forældre mod ægteskab angives ofte at være fremsat, også med hensyn til personer man skulle tro var hinsides al forældremyndighed, i et enkelt tilfælde f.eks. med hensyn til en voksen enkes giftermål. Som regel synes det dog at være lykkedes at overbevise forældrene om det velsignelsesrige i forehavendet; thi kun i eet tilfælde foreligger oplysning om, at protesten er blevet opretholdt: Forældrene til en 20-21-årig mand, der boede hjemme, protesterede mod ægteskabet, men han blev viet uanset protesten, men måtte flytte hjemmefra. Det er ikke ekspeditionen bekendt, at ægteskab i noget tilfælde er nægtet på grund af manglende samtykke fra forældrene.

I forskellige fremstillinger er det fremhævet som noget særligt for Grønland, at børnene langt op i årene er undergivet en vis forældremyndighed, og det er også ekspeditionens indtryk, at der har bestået og stadig i konservative kredse består den opfattelse, at børn skal have samtykke til indgåelse af ægteskab, uanset deres alder, men at det er en opfattelse, der er ved at blive forladt.

For kvinder opstiller vejledningen særlige med den danske ægteskabslov stemmende regel, at 10 måneder skal være forløbet fra et tidligere ægteskabs ophør, medmindre der er mulighed for, at den pågældende er besvangret. Der er ikke tilvejebragt materiale til belysning af, hvorvidt en sådan ventetid iagttages, men det er af en enkelt præst oplyst, at man for enker plejer at kræve en ventetid på 3 måneder¹⁾ og for enkemænd en ventetid på 1 måned.

Nogen til § 17 (skifteattest) svarende regel praktiseres ikke i Grønland.

1) Svarende til undtagelsesbestemmelsen for "Bønder og Almuesfolk" i § 3, 5) i Forordning af 30. april 1824.

Ifølge ritualet kan kun præster foretage vielse. Prøvelse af ægteskabsbetingelserne kan derimod også foretages af kateketerne, der også kan foretage lysning. Lysning skal finde sted tre søndage i rad.

Nogen dokumentation for ægteskabsbetingelsernes tilstedeværelse er ikke foreskrevet, ligesom der heller ikke stilles krav om forlovere. Prøvelsen af ægteskabsbetingelserne må formodes normalt at indskrænke sig til et eftersyn i kirkebogen eller de af kirke- og skolevæsenet udfærdigede mandtalslister, designationer, med hensyn til parternes navne og fødselsdata. Lysning er i Grønland et anderledes virksomt institut end her i landet. Ovenfor er omtalt nogle protester, og der foreligger yderligere oplysning om en række andre protester fremkaldt af lysning, men ingen af disse protester har angået forhold, der virker ægteskabshindrende. Der skal således eksempelvis i Um distrikt være rejst indsigelse mod en enkemands ægteskab, idet befolkningen kom til den overbevisning, at han var skyld i, at hans første kone havde taget livet af sig. Vielsen blev imidlertid alligevel foretaget, men parterne måtte fortrække fra stedet.

Det er ikke helt sjældent, at lysning undlades, eller lysningsfristen afkortes, når brudefolk på afsides beliggende pladser ønsker at indgå ægteskab, mens præsten under rejse besøger stedet.

Formen for den kirkelige vielse svarer til den her i landet brugte.

Som omtalt i begyndelsen af beretningen er der visse personer af grønlandsk nationalitet, der står under de danske love. For disse gælder altså de danske regler om ægteskabs indgåelse, men de nedenfor meddelte oplysninger lader formode, at ægteskabsstiftelsen desuagtet ikke sjældent går for sig efter de foran fremstillede regler, navnlig således at prøvelsen af bevislighederne er ligeså begrænset og formløs. Af styrelsens sag 10681-1-46 fremgår det, at en grønlandsk under dansk lov stående præst indgik ægteskab for en anden grønlandsk præst, uden at boet efter hans i 1940 afdøde hustru var skiftet. I sag 11032-2-45 går kompetenceoverskridelsen videre endnu, idet en grønlandsk præst her havde foretaget vielse af to personer af dansk nationalitet, uagtet bevislighederne ikke var prøvede af landsfogeden, og

lysning manglede. Vielsen overværedes derhos kun af eet vidne og foregik, uden at tilladelse dertil var opnået, i præstens hjem. Sagen gav anledning til en indskærpelse af reglerne om ægteskabsstiftelse for personer under dansk ret.

B. Takket være missionens virksomhed falder den grønlandske opfattelse med hensyn til betingelserne for at indgå ægteskab så nogenlunde sammen med de danske regler derom.

Det er allerede mange år siden, at polygami er gået af brug, og som vist ovenfor er der ingen væsentlig forskel hvad angår slægtskabs og svogerskabs virkning som ægteskabshindring. Reglerne om disse ægteskabshindringer bæres efter den i Danmark herskende opfattelse for en del af hensynet til at undgå erotik i den snævre familiekreds, og man kunne derfor spørge, om der muligvis i Grønland, hvor familiekredsen, således som det nærmere omtales nedenfor i afsnit II, er større, kunne være grund til at tillægge de nævnte forhold ægteskabshindrende virkning i større udstrækning. Der er dog utvivlsomt ingen anledning til uden sikker rod i grønlandsk opfattelse at fravige dansk ret i denne henseende. Ifølge dansk ret kan ægteskab ikke indgås mellem personer, af hvilke den ene har haft samleje med den andens slægtning i ret op- eller nedstigende linje, medmindre der opnås dispensation, der gives kurant. Under hensyn til, at der for dansk rets vedkommende har været rejst tvivl om betimeligheden af denne ægteskabshindring¹⁾, henstilles det, om denne regel bør overføres til Grønland²⁾.

Reglen i dansk ægteskabslovs § 10 om sindssygdom m.v. svarer i realiteten til det i Grønland hidtil gældende forbud mod afsindiges ægteskab, men det bør dog nævnes, at den manglende lægelige sagkundskab i Grønland kan gøre det

1) Bentson I, p. 61 og Borum, p. 37. Reglen gælder ikke efter svensk og norsk ret. / Hefte 5

2) I strafferetsafsnittet omtales p. 38 en sag, i hvilken der var rejst tiltale i anledning af, at en person havde haft samleje såvel med moder som datter. Sagens udfald kendes ikke.

vanskeligt at erkende disse lidelsers nærmere karakter. Dette hensyn skønnes dog ikke at være så tungtvejende, at ekspeditionen finder at burde stille forslag om modifikationer i den danske regel.

Reglen om ventetid for kvinder, dansk ægteskabslovs § 16 stemmer med den bestående retsopfattelse.

Af de danske ægteskabsbetingelser iøvrigt kræver alders- og samtykkereglerne, reglen i den danske lovs § 11 (kønssygdom) og skiftereglen en nærmere drøftelse.

Det er ekspeditionens opfattelse, at de bestående regler om ægteskabsalderen ikke bør ændres. Ganske vist angives kønsmodenheden at indtræde senere for grønlanderne end i Danmark¹⁾, men reglerne har en århundredlang tradition for sig og har, såvidt vides, ikke givet anledning til ulemper.

Det foreliggende statistiske materiale²⁾ giver ikke mulighed for en bedømmelse af, i hvilket omfang der indgås ægteskab i intervallerne mellem den grønlandske og den danske lavalder. En stikprøvevis undersøgelse af alderen ved indgåelse af ægteskab³⁾ har vist, at den i Grønland lå noget under den gennemsnitlige danske. Den kønslige aktivitet begynder tidligt⁴⁾. Erhvervet påbegyndes i en ung alder.

1) Amtslægeberetningen p. 118.

2) Bertelsen anfører p. 11 en oversigt efter aldersklasse over det gennemsnitlige antal gifte kvinder i perioden 1901-1930:

15-19	40	680
20-24	252	363

De i kolonnen til højre anførte tal er gennemsnitstallene for ugifte kvinder, udregnet på grundlag af meddelelserne i stat. opl. angående årene 1901, 1911, 1921 og 1930. De tilsvarende tal for mænd udviser udregnet efter stat. opl.

15-19	3	726
20-24	164	406

3) Bertelsen p. 159: Um. distrikt 1901-15 ialt 204 ægteskaber, gennemsnitlig vielsesalder ungarle 24½ og piger 22½ mod i Danmark 27½ og 25 år.

4) Bertelsen, p. 149. "Man må regne med, at børnene fra 12-års alderen ikke helt sjældent har kønsligt samkvem, og det har ved undersøgelser (for evt. kønssygdom) af den samlede befolkning vist sig, at der så godt som ikke træffes uberørte individer over 16-17 års alderen".

Dødelighedsalderen ligger meget betydelig lavere end den danske¹⁾.

Uheldige virkninger i forhold til dansk ret kan denne forskel i lavalderen ikke forventes at ville afstedkomme. Den grønlandske lavalder må gælde for ægteskaber, der indgås på Grønland, og der er næppe nogen fare for, at Grønland i denne anledning skal blive et Gretna Green.

Reglerne i dansk ægteskabslovs §§ 7, 8 og 9 om samtykke fra forældre for brudefolk, der er under 21 år eller umyndiggjorte, kan formodentlig overføres uændrede. Ganske vist vil der med den lavere ægteskabsalder kræves samtykke i flere tilfælde end efter dansk ret, men en udstrækning af forældremyndigheden har tradition for sig i Grønland, og ved at sætte alderen til 21 år opnås endvidere den fordel, at den falder sammen med myndighedsalderen, der som omtalt nærmere i afsnit XII må sættes her. Praktiske vanskeligheder på grund af den spredte bebyggelse og de vanskelige kommunikationsforhold kan reglen ikke ventes at få, da børn i grønlandske familier i det langt overvejende antal bor hjemme hos forældrene indtil giftermål.

I betragtning af den store udbredelse af kønssygdom i Grønland vil en regel som ægteskabslovens § 11 om oplysnings- og vejledningspligt være upraktisk. Som omtalt i strafferetsafsnittet er der ikke hidtil afsagt nogen dom for afgivelse af urigtig erklæring, og nogen større forståelse af eller respekt for sådanne erklæringer tør vist ikke ventes. De almindelige regler om bekæmpelse af kønssygdomme går efter gældende lovgivning videre end de i Danmark gældende, bl.a. derved, at de indeholder rejseforbud for personer, der lider af kønssygdom, en regel, der fra lægelig side anbefales bibeholdt og udbygget, jfr. amtslægebetretningen. Under hensyn hertil og i betragtning af, at det med de nu brugte behandlingsmetoder som regel kun vil dreje sig om en kortere udsættelse, forekommer der ikke at være betænkeligheder ved for ægteskaber, der indgås på Grønland at erstatte den danske regel i § 11, jfr. § 21, 5) med en

1) Bertelsen, p.40: Gennemsnitlig dødelighedsalder 1901-30.

	Mænd	Kvinder
i Grønland	23,6	28,8
i Danmark 1926-30	50,0	54,4

bestemmelse om forbud mod, at personer, der lider af kønssygdom, indgår ægteskab, medmindre det ved en indkom for de sidste 14 dage afgivet lægeerklæring godtgøres, at smittefare er højst usandsynlig. Da ægteskabsloven formentlig ikke bør skæmmes ved at indeholde straffebestemmelser, kan straffehjemmelen for forbudets overtrædelse passende placeres i reglerne om bekæmpelse af kønssygdomme.

Skiftereglen vil blive omtalt i afsnit XIII.

Den nuværende formløse fremgangsmåde med hensyn til bevislighederne prøvelse har ekspeditionen bekendt ikke haft uheldige følger. Den hidtidige ordning har dog i en enkelt henseende, nemlig med hensyn til nyt ægteskab efter tidligere ægtefælles borteblivelse været utilfredsstillende. Dette særlige spørgsmål behandles nærmere i afsnit XIV.

Det må være magtpåliggende, at den fremtidige ordning bliver let at praktisere og ikke stiller krav til skriftlige udfærdigelser eller dokumentation, der ikke er strengt nødvendig, idet det må have for øje, at hovedparten af de ægteskaber, der kan forventes indgået, vil være ægteskaber mellem grønlandere i et samfund, der ikke er større, end at de ved ægteskabets indgåelse medvirkende myndigheder i de fleste tilfælde er inde i de pågældendes personlige og familiære forhold. Ligeledes bør indgåelse af ægteskab mindst muligt nødvendiggøre, at parter, der er bosatte på udsteder, skal gøre rejser eller på anden måde have besvær og tidsspilde ved at skulle sætte sig i forbindelse med myndigheder på andre steder.

Udfra disse betragtninger og under hensyn til, at der i lysningen ligger en mere end sædvanlig effektiv garanti for ægteskabsbetingelsernes tilstedeværelse, foreslås det, at prøvelse af bevislighederne og foretagelse af lysning også fremtidig på udsteder og bopladser og eventuelle præsteløse kolonisteder skal kunne ske ved kateketerne, således at afgørelsen kun i mere komplicerede tilfælde henlægges til præsterne.

Konstatering af aldersbetingelsernes tilstedeværelse og parternes navne bør som hidtil kunne ske ved et eftersyn i kirkebøgerne eller designationerne, såfremt parterne er fødte i vedkommende præstegæld, mens man i andre tilfælde må kræve dokumentation ved dåbsattest eller telegrafisk oplysning angående forholdet. Lysning bør kunne ske,

forinden dokumentation foreligger, såfremt de pågældende er lysningsmyndigheden velbekendte, og aldersbetingelserne u-
tvivlsomt tilstede.

Samtykke fra forældre eller værge bør kunne meddeles såvel mundtligt som skriftligt.

Dokumentation for, at der ikke består nogen hindring på grund af mentale mangler m.v., bør ske overensstemmende med reglerne i dansk ægteskabslov § 21,4), dog at enhver læ-
ge på Grønland skal anses for kompetent til at afgive er-
klæringen.

Lysningsmyndigheden foreslås at have pligt til mundt-
ligt at forespørge parterne, om der på grund af kønssygdom
består nogen hindring for ægteskabets indgåelse, og til at
foreholde dem de med forbudets overtrædelse forbundne rets-
virkninger.

Det foreslås, at der kun forlanges afgivet erklæring
på tro og love angående slægtskab og svogerskab og tidlige-
re ægteskab i sådanne tilfælde, hvor parterne og deres fa-
milieforhold ikke er lysnings- eller vielsesmyndigheden vel-
bekendt. Ophør af tidligere ægteskab bør dokumenteres som
foreskrevet i dansk ægteskabslovs § 21,7). Dokumentation
for ægteskabets opløsning ved død skal dog kun være nødven-
dig, såfremt forholdet ikke er lysnings- eller vielsesmyn-
digheden velbekendt, og skal iøvrigt kunne ske ved lysnings-
eller vielsesmyndighedens eget eftersyn i ministerialbogen.

Dokumentation angående fravigelsen af reglen om vente-
tid og erklæringen angående børns opdragelse, der skal afgi-
ves af brudefolk, der tilhører forskellige trossamfund, må
fyldestgøres som foreskrevet i dansk ægteskabslovs § 21,8)
og 10).

Kravet i dansk ægteskabslovs § 21,11) angående erklæ-
ring om børn uden for ægteskab, kan formentlig uden skade
udgå. For Danmarks vedkommende er der rejst tvivl, om reg-
len er velbegrundet¹⁾, og på Grønland med det indbyrdes nø-
je kendskab, man har til hinanden, er den formentlig gan-
ske upåkrævet.

Det foreslås, at der ikke stilles krav om forlovere,
dersom parterne er lysningsmyndigheden eller vielsesfor-
retteren velkendte, og at der iøvrigt i overensstemmelse
med dansk ret hjemles adgang til fritagelse ved tilladelse
fra overøvrigheden.

1) Bentzon, Familieretten I, p.82.

Iværksættelse af lysning bør forbeholdes præst eller eventuelt borgerlig vielsesmyndighed, såfremt

- 1) en af parterne ikke er det grønlandske sprog mægtig, eller noget af de til dokumentation fremlagte dokumenter er affattet på andet sprog end grønlandsk
- 2) en af parterne må formodes at lide af mentale mangler eller der fremlægges lægeerklæring til dokumentation herom
- 3) tidligere ægteskab ophørt på anden måde end som følge af død
- 4) der skal afgives "troserklæring".

Såfremt parterne ved bevislighedernes prøvelse bor adskilt, kan prøvelsen ske for hver part for sig, således at attestation for betingelsernes tilstedeværelse meddeles den myndighed, der skal iværksætte lysningen.

Om der bør indføres borgerlig vielse vil ikke blive drøftet her, idet spørgsmålet overvejende er af politisk karakter. Opmærksomheden henledes på, at der, forsåvidt man anerkender en ret for præsterne til at nægte at vie fraskilte, dersom det strider mod deres overbevisning, består en sammenhæng mellem indførelse af adgang til skilsmisse, som foreslået nedenfor i afsnit III, og borgerlig vielse.

II. ÆGTESKABETS RÆTSMÆRKNINGER.

A.

1. Kvindens stilling i det gamle Grønland var efter Poul Egedes¹⁾ og Dalagers²⁾ beretninger ikke misundelsesværdig. Siden da er fremskridt sket, og kvinder er nu, i det mindste fra lovgivningsmagtens side, anerkendt som fuldt ligeberettigede medlemmer af samfundet³⁾.

Hyppigt udgives sysselskasselån, både husbygningslån og erhvervslån til enlige kvinder. Til gifte folk udgives husbygningslånet til manden, men heri kan ikke antages at ligge nogen principiel underkendelse af kvindens retsevne; denne praksis er vist ikke udtryk for andet, end at det er den mest praktiske ordning, idet det er hos manden, der indhandler, at inddrivelsen skal finde sted. Fra Ghb. distrikt foreligger der et enkelt eksempel på, at et til en enke udgivet husbygningslån ved dennes senere ægteskab overgik til manden. Det er ikke ekspeditionen bekendt, om det er en almindelig fremgangsmåde, men også dette må vist blot opfattes som en af praktiske grunde bestemt ordning.

Selverhvervende kvinder er ikke ualmindelige, ikke alene beskæftigede med specielt kvindelige erhverv, men meget ofte som lejede og undertiden også som fiskere. Mens

- 1) p. 83. "Det meeste Onde gaar nesten over Qvinderne. Gifter en Pige sig, medens hun er ung, da maae hun taale at heede Mand-gal, gaar hun for længe, bliver hun neppe huset for hendes Angiaq (det er et uttidig Foster, som er født i Løndom og bliver til et flyvende spøgelse), bliver hun gift, faar hun Stryg, om hun ikke er lydig, from og skaffer Manden Børn, bliver hun Enke, skal hun være de andres Tieneste-Pige, ja rettere Træl, og endelig om hun naaer en høy Alder, bliver hun besæret med H exe-Titel, hvorpaa gierne følger Steene og Masacre. Ja efter Døden piinis og plagis af Ravne i Himmelen".
- 2) p. 24. "Thi de timer i deres Levnet, som skulle være de beste, naar man regner fra den tid de kommer til moeden Alder, ere ikke andet end en Kilde af Kummer, Foragt, Frygt og Fortrædelighed.
- 3) Kgl. anordninger af 24/1-1948, B & K 1948, p. 7 tillægger kvinder ligestilling med mænd ved valg til kommuneråd og landsråd, bestemmelser, der dog vist ikke har fundet fuld forstaaelse hos alle grønlandske mænd.

repartition efter regulativerne af 21/7-1914 (B & K 1914, p. 232) kun tilfaldt mænd, er denne begrænsning nu bortfaldet ved regulativerne af 9/9-1931 (Nordgrønland, B & K 1932, p. 876) og 20/3-1934 (Sydgrønland, B & K 1934, p. 268), efter at forslag derom af mindretal inden for de grønlandske landsråd flere gange var blevet nedstemt.

2. Flere steder såvel i litteraturen som i lovgivningen omtales en særlig grønlandsk familieretlig institution, "husherren". Om den myndighed, der tilkom en sådan husherre, foreligger kun sparsomme oplysninger. Den synes at have indeholdt en befalingsmyndighed med hensyn til huslige anliggender: hvem, der måtte bo i huset, udførelse og fordeling af husets arbejde, foretagelse af rejser etc., med et dertil svarende ansvar for husets beboere. Fra Retspraksis foreligger der i en SRTsag fra Jhv. 18/2-1938 angående mis-handling af en steddatter en udtalelse fra en af de voterende, der lyder: "Når grønlandske Ægtefæller ikke kan enes, da må Husherrens Ord være det afgørende Manden siger, hvordan Børnene skal opføre sig, og så må Konen adlyde. Når Manden slår sin Kone for Børnenes Skyld, må hun ikke lade det gå ud over Stedbørnene". En Meddomsmand, medlem af landsrådet, hvem denne udtalelse foreholdtes, var af den mening, at udtalelsen ikke var udtryk for grønlandsk tankegang i dag.

En konsekvens af husherremyndigheden er måske også den manden i hvert fald i ældre tid tilkommende ret til revselse af hustruen¹⁾. At denne skik ikke er gået helt af brug endnu, vidner talrige oplysninger i KR- og SRT-protokoller om. Men oplysningernes tilstedeværelse i disse protokoller er tillige et vidnesbyrd om, at revselsesretten modvirkes, i hvert fald når den går ud over en vis grænse, ved pålæggelse af bøder, tildeling af advarsler, eller, hvis den revsende ægtemand, hvad der ikke er sjældent, har været beruset, fratagelse af maltret.

1) Hans Egede, perl. 374 ".... dog er det ikke saa rart, om de undertiden giver dem (konerne) Hug og blaa Øjne for deres Stivsind og Egensindighed og ere derefter lige gode Venner; thi det har ikke saa meget at betyde om en Kone faar Hug af sin Mand" Ligeledes Poul Egede, p. 56 ".... Det er en Møde i Grønland, at Mændene slaaer deres Køner, naar de ere ulydige." Fremdeles Niels Egede p. 189 og Dalager, p. 6.

Tidligere kunne vist kun mænd være husherrer. På dette standpunkt står anordningen om forsørgelsespligt og forsørgelsesret af 24. marts 1916, B & K 1916, p. 410, der iøvrigt kæder bestemmelsen af, hvem der skal være husherre, sammen med repartitionsberettigelsen. Men efter nugældende grønlandsk opfattelse synes der intet at være til hinder for, at også kvinder kan anses for husherrer. I mandtalslisterne ses kvinder ikke sjældent betegnede som husherrer, og det er mundtligt bekræftet over for ekspeditionen, at kvinder kan anses for husherrer.

Det må utvivlsomt antages, at husherremyndighedens betydning med tiden og den udvikling, der har fundet sted, er blevet kendeligt formindsket.

3. Et karakteristisk træk ved det grønlandske familieliv er, at husfællesskabet i sammenligning med en sædvanlig dansk husstand omfatter langt flere personer. Den ovenfor nævnte forsørgelsesanordning, der pålægger "husherren" forsørgelsespligten over for samfundet med hensyn til de til hans husstand hørende personer, henregner til husstanden først og fremmest ægtefælle og børn under 16 år, fælles- eller særkuldbørn uden hensyn til, om de har ophold i huset. Dernæst, men kun forsåvidt de på anfordring tager ophold i huset: børn over 16 år, forældre og yngre søskende og ved ægteskab med en til husstanden hørende person tillige ægtefællen og børn. Oplysninger i ældre litteratur viser, at husbeboerne var meget talrige, men af stat. opl. p. 433 fremgår det, at der fra 1880 til 1930 er sket en stadig mindskning i antallet af beboere pr. hus, en udvikling, der antagelig er fortsat op til krigen og også vil fortsætte fremover.

Ekspeditionen har på grundlag af mandtalslisterne foretaget en undersøgelse af sammensætningen af husbeboerne efter deres indbyrdes forbindelse. Resultatet heraf meddeles nedenfor i afsnit XIII.

Et andet karakteristisk træk ved den grønlandske familie er som flere steder fremhævet det store antal forsørgede pr. forsørger¹⁾. Det er derfor også sædvanligt, at bør-

1) Stat. opl. p. 432.

nene i en tidlig alder begynder at bidrage til familiens underhold, sønnerne som frivillige erhververe eller lejede, døtrene som oftest som lejede, hvis ikke deres arbejdskraft udnyttedes til behandling af mændenes fangst.

Fællesskabet omfatter ikke blot et fællesskab med hensyn til bolig, men er tillige et økonomisk fællesskab. Det omtales i afsnit XI, 3, at man som skyldnere af husbygningslån, der oprindeligt er udgivet til en enkelt eller flere af husfællerne, undertiden uden videre inddrager andre medlemmer af husfællesskabet. Men også med hensyn til familiens underhold iøvrigt bidrager husets beboere i fællesskab, således at der i vidt omfang ikke er nogen adskilt økonomi.

At der består en indbyrdes underholdspligt bekræftes af oplysninger fra SRforhandlinger, der nægter eller kun giver nedsat alderdomsunderstøttelse til gamle, der har børn, der er erhververe. Det er på baggrund af denne ordning, at den foran omtalte forsørgelsesordening må ses. Dens betydning for arve- og skifteforholdene redegøres der nærmere for i afsnit XIII.

I arve- og skifteretsafsnittet omtales også opfattelsen af de enkelte deltagers rettigheder med hensyn til fællesskabets midler. Det fremgår heraf, at der ved bestemmelsen af ejendomsretten til en genstand lægges afgørende vægt på, hvem der har afholdt udgifterne ved dens anskaffelse. En efterlevende ægtefælle anses, hvis ingen anden husfælle på denne måde kan godtgøre nogen særlig adkomst, for ved den anden ægtefælles død at have ejendomsretten til hans efterladenskaber. Der gøres dog en vis forskel mellem stillingen ved hustruens død og stillingen ved mandens død, idet det i førstnævnte tilfælde ikke er sædvanligt, at fælles goder, f. eks. huset, registreres som tilhørende hustruen, medens det ved mandens død registreres som tilhørende ham.

4. Mens der således foreligger materiale, der belyser ægtefællernes formueforhold ved skifte, er formueforholdet mellem ægtefæller i levende live kun yderst sparsomt belyst. Af SRforhandlingerne for Ghv. for 1942 fremgår det, at der er udgivet lån til køb af et hus tilhørende en udstedsbestyrers kone. Huset var bygget for konens egne penge, som hun havde haft indestående i sparekassen. Senere giftede hun sig med udstedsbestyreren og flyttede ind i dennes tjenestebolig. I tilslutning til denne sag er det blevet meddelt,

at kvindens formue ved ægteskab ikke bliver mandens ejendomsret eller rådighed undergivet, men ægtefællerne må i fællesskab bestemme, om et salg som det ovennævnte kan finde sted. Hvad der indbringes i ægteskabet, betragtes som tilhørende den ægtefælle, der har indbragt det, men det er en gammel skik, at ægtefæller taler med hinanden om dispositioner over deres ejendele, således at den ægtefælle, over hvis gode der er spørgsmål om at disponere, udtaler sig først. Fra SRforhandlingerne i Qutd. for 1946 foreligger ligeledes oplysning om, at lån er udgivet til køb af hus fra gift kvinde. Denne kvinde havde tidligere været gift på en anden plads, men manden var død, og hun var derefter flyttet til Qutd., hvor hun for egne midler havde opført et hus. I Qutd. havde hun indgået ægteskab med E, men samlivet mellem ægtefællerne var senere ophørt på grund af uoverensstemmelse, og manden var rejst til et udsted. Det mentes, at huset var blevet solgt, uden at manden var blevet spurgt, men fremhævedes, at der i dette ægteskab jo også forelå særlige omstændigheder som følge af samlivsophævelsen. Manden havde sit eget hus på det udsted, hvortil han var flyttet. I forbindelse med drøftelsen af denne sag blev det erklæret, at der ikke efter grønlandsk opfattelse er nogen forskel mellem en mands og kvindes rådighed over formuegoder.

Fra Hbg. foreligger mundtlig oplysning om, at en gift kvinde uden mandens samtykke på en auktion havde købt et møblement for 100 kr. På en senere auktion foretog hun påny et kostbart indkøb. Mens mandens protester over for medkontrahenten var resultatløse med hensyn til den første handel, lykkedes det manden at få den anden handel ophævet.

B.

1. Af den foranstående fremstilling ses det, at der tidligere tilkom manden en vis "husbondemyndighed". At der tilkommer manden en sådan overvejende bestemmelsesret er vist stadig en udbredt opfattelse, men på nogle punkter har lovgivningen som vist fastslået kvindens, også den gifte kvindes ligestilling med manden, og at en sådan ligestilling består eller i hvert fald bør tilstræbes, anerkendes vist også i dag af mange grønlandere.

Reglerne om husherremyndighed er som nævnt på retur, og det må anses for uhensigtsmæssigt efter den stedfundne udvikling i husfællesskabet og erhvervsforholdene at søge

dem genoplivet.

Der består næppe afgørende hindringer for, at danske retsregler om ægtefællers ligestilling med hensyn til deres personlige forhold og forældremyndighed kan akcepteres i Grønland.

2. At ægtefællerne i fællesskab skal bidrage til familiens underhold er ikke noget for grønlandsk tankegang fremmed, men som omtalt strækker den indbyrdes underholdspligt sig videre end til ægtefæller efter grønlandsk opfattelse. Om underholdspligten ved samlivsophævelse henvises til bemærkningerne nedenfor om skilsmisse.

3. Forsåvidt der overhovedet kan støttes noget på de sparsomme oplysninger, der foreligger angående ægtefællers formueråden i levende live, synes de ovenfor citerede SRAfgørelser at vise, at SR har betragtet de huse, om hvis salg der var spørgsmål, som tilhørende de pågældende hustruer, d.v.s., at kvinden uanset indgåelse af ægteskab bevarer sin ejendomsret til sådanne formuegenstande, som tilhører hende før ægteskabets indgåelse.

Hermed stemmer det, at der ved skifte efter gifte kvinder, der har indbragt f.eks. et hus i ægteskabet, i modsætning til hvad der ellers, jfr. ovenfor, er tilfældet, sker registrering af et sådant hus som tilhørende hustruen.

Som påvist i obligationsretsafsnittet forekommer privat gældsstiftelse så godt som aldrig i Grønland. Det kan derfor ikke undre, at der ikke foreligger noget stof til belysning af, hvorledes opfattelsen er med hensyn til ægtefællers gældshæftelse. Forsåvidt angår husbygnings- og erhvervslån efter regulativ af 21/7-1914 (B & K 1914, p.227) er der næppe tvivl om, at kun den, der modtager lånet og ikke hans ægtefælle er debitor.

Som det omtales i arve- og skifteretsafsnittet giver skifteresultaterne ikke noget klart udtryk for, hvorvidt opfattelsen går ud på, at der består et fællesejeforhold mellem mand og hustru med hensyn til boet, men skiftepraksis er ikke uforenelig med en antagelse af formuefællesskab.

4. De foran fremdragne sager og udtalelser til belysning af formueforholdet mellem ægtefæller tyder på, at grønlandsk tankegang kræver samråden. Nu må disse oplys-

ninger, der jo kun er få, ses i sammenhæng med de nuværende livsforhold, hvorefter økonomiske dispositioner er noget temmelig usædvanligt. Yderligere drejer det sig i alle tilfælde om større dispositioner. I Ghv.sagen er udgangspunktet salg af et hus; i Hbg.tilfældet er det usikkert, om det ikke var manden eller i hvert fald "fællesboet", der forpligtedes. Udtalelserne vedrører skik og brug mellem grønlandske ægtefæller og er antagelig mere udtryk for, hvorledes ægtefæller bør opføre sig over for hinanden end for, hvorledes en i sine konsekvenser gennemtænkt retsregel bør være. Under de herskende livsforhold er en samrådighedsregel naturlig, men under en mere udviklet økonomi formentlig uhensigtsmæssig som retsregel. En retsregel om særråden er jo heller ikke uforenelig med en indbyrdes praksis om samråden, en også herhjemme vel overordentlig almindelig praksis¹⁾.

Der findes således ikke at foreligge afgørende betænkeligheder ved at indføre dansk retsregel om, at hver ægtefælle i levende live har rådigheden over alt, hvad han har indført i fællesboet, således at den anden ægtefælles samtykke kræves ved salg, pantsætning og overladelse til brug til andre af fast ejendom, der tjener til familiens bolig eller ægtefællernes erhvervsvirksomhed, og ved salg og pantsætning af indbo eller den anden ægtefælles arbejdsredskaber eller børnenes personlige brugsgenstande.

En konsekvens af indførelse af særråden er, at hver af ægtefællerne også særskilt hæfter for gæld, dog med fælles hæftelse i de i § 11 i dansk ægteskabslov II omhandlede tilfælde af "husholdningsgæld".

1) Jfr. Bentzon II p. 68: "En Samraaden - ogsaa udover hvad Ægteskabsloven II §§ 18 og 19 indfører - vil i mange tilfælde falde Ægtefæller naturligt, især hvor det gælder Forbruget, f. Eks. af en Tjenestemand's Gage, en Arbejders Arbejdsindtægt. Men den kan ikke indføres som den retlige Ordning uden at skabe for store Hindringer og Besværligheder for den Ægtefælle (hyppigst Manden), som deltager i Erhvervslivet, som driver Forretning i videste Forstand. Han maa kunne disponere frit over sin Formue, væsentligt som en ugift".

Forsåvidt man som efter dansk ret vil tillade ægtefæller at indgå retshandler med hinanden, vil denne hæftelsesordning give mulighed for, at den ene ægtefælle ved overførelse til den anden kan bringe værdier i ly for sine kreditorer. Med henblik herpå indeholder den danske lovgivning forskrifter til sikring af kreditorernes stilling, hvorefter bl.a. gaver mellem ægtefæller (eller mellem forlovede, som skal tilfalde modtageren efter ægteskabsindgåelse), medmindre det drejer sig om sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til giverens kår, og visse andre gaver, for at være gyldige skal ske ved en særlig aftale, ægtepagt, der ved en særlig form for registrering, tinglysning gøres tilgængelig for almindelig kundskab.

Fællesejeordningen kan efter dansk ret fraviges ved, at der træffes bestemmelse om særeje, enten af ægtefællerne eller af en giver eller arvelader. Træffes sådan bestemmelse af ægtefællerne, skal den ske ved ægtepagt.

Reglerne om anordning af særeje og om kreditorbeskyttelse se ved retshandler mellem ægtefæller danner et nødvendigt supplement til den almindelige formueordning mellem ægtefæller, og såfremt denne indføres på Grønland, synes også disse regler at burde gælde. Det må vel erkendes, at formueordningen kompliceres noget derved, men det må på den ene side tages i betragtning, at anordning af særeje er fakultativ og næppe vil påkalde større interesse hos det store flertal af grønlandere, på den anden side, at reglerne også skal gælde for personer, der er hjemmehørende i Danmark, og som kun for en kortere tid har bopæl i Grønland.

Det vil i ejendomsretsafsnittet blive omtalt, at expeditionen ikke mener at burde foreslå, at der i Grønland indføres en registreringsordning svarende til det danske tinglysningssystem. Registrering af ægteparter kan formentlig henlægges til landshøvding- eller appeldommerembedet. Efter dansk ret skal alle ægtepagter indtegnes i et centralregister, der føres i København. Det foreslås, jfr. bemærkningerne ovenfor, at det foreskrives, at også ægtepagter oprettede på Grønland skal indtegnes i dette register. Det henstilles, hvorvidt kundgørelse, der i Danmark finder sted ved opslag af tinglysningsliste og ved meddelelse i et afsnit af Statstidende, Tingbladet, er nødvendig på Grønland.

Det foreslås i arve- og skifteretsafsnittet, at en særejeordning ikke bør være til hinder for hensiddet i uskiftet

bo. Men der må antagelig tillige drages omsorg for, at den ægtefælle, hvem forældremyndigheden tillægges ved separation og skilsmisse ikke som følge af vedtagelse af særlige udelukkes fra den ellers bestående adgang til af boet at udtage huset. Dette vil antagelig kunne ske ved, at der i lighed med dansk ret stilles krav om, at ægtepagten i visse tilfælde skal godkendes af en offentlig myndighed.

III. OPLØSNING AF ÆGTESKAB.

A.

1. Det er velkendt, at ægteskabet før kolonisationen ansås for frit opløseligt¹⁾. Det var ikke alene mændene, det stod åbent at skille sig af med deres koner, men også det omvendte synes at have været muligt²⁾. Grunden til ophævelsen var regelmæssigt barnløshed³⁾, men kunne også have andre årsager⁴⁾. Ophævelsen skete ganske formløst, jfr. det kendte citat fra Dalager⁵⁾: "Processen, han fører med hende, er gandske kort, samme bestaaer derudi, at han retirerer sig fra hende, naar han logger sig, uden at tale et Ord. Heraf merker hun strax Sigtet, og derfor næstfølgende Morgen gaaer hemmelig sin vey." Disse, som det måtte forekomme, noget løse sæder havde ikke missionens bifald, og den så det som sin opgave at hidføre mere stabile tilstande på ægteskabsområdet.

I afsnit I er det omtalt, at reglerne om indgåelse af ægteskab takket være missionens virksomhed i dag så nogenlunde svarer til de danske. Anderledes forholder det sig med hensyn til reglerne om opløsning af ægteskab.

1) Egede, perl., p. 374: "Ægteskabet er ikke så fast og uopløselig Contract, at jo Mændene ofte skiller sig med deres Hustruer og jager dem fra sig, naar de ikke ere efter deres Humeur eller de ikke kand faa Børn med dem (thi det holdes for en Skam)".

2) Dalager, p. 5: "Mangen ung Kone løber ogsaa selv efter nogen Tids Forløb fra Manden". Dog sjældent hvis de har børn sammen, især ikke, hvis de har drengebørn.

3) Poul Egede, p. 98 omtaler en ægtemand, der ville forlade sin kone "thi han ville have levende Børn, der med tiden kunde hielpe ham at fange, og at hans døde Forældre kunde blive opkaldte."

4) jfr. f.eks. Egede, p. 297 ".... havde jaget sin Hustru fra sig, for sin Arrigheds Skyld."

5) p. 5.

I slutningen af det 18. århundrede havde der i Danmark udviklet sig en adgang til skilsmisse efter forudgående separation, og denne ordning antoges også at gælde for Grønland¹⁾. Men i Det kgl. Missionskollegium synes man at have været noget betænkelig²⁾, og skønt det i 1821³⁾ var lykkedes et grønlandsk ægtepar at opnå skilsmisse, bredte sig efterhånden den anskuelse, at skilsmisse ikke kunne finde sted for grønlandere.

I dag er opfattelsen i Grønland den, at der ikke er adgang til skilsmisse. En gennemgang af arkivmateriale for de sidste ca. 60 år har vist, at der i dette tidsrum et par gange har været rejst spørgsmål herom, men skilsmisse ses ikke i noget tilfælde at have fundet sted. I 1916 fremsatte to ægtefæller, der havde indgået ægteskab den 10. august, separationsbegæring den 3. september. Om motivet til denne hastige ombestemmelse antydes det, at brudens moder skulle have tvunget hende til ægteskabet. Der foretoges mægling og vilkårsforhandling, hvorefter "1) Al Formuefællesskab mellem os ophører, 2) Gæld, som en af os maatte stifte i Fremtiden, er den anden Part ganske uvedkommende, 3) Hustruen forlanger intet Underholdsbidrag, 4) Ægtemanden er ikke Fader til eventuelle Børn". I sin forelæggelsesskri-

1) Kancelliskrivelse af 24/4-1819: "Hvis Ægtefolk i Grønland, som ere viede, skulle ønske at adskilles, bør der forholdsaaledes, at Missionairerne først søge at stifte Forlig imellem dem, og at de, naar det ikke vil lykkes, have at henvende sig til Inspektøren, som har ved en Attest at give dem Tilladelse til at være adskilte i Henseende til Bord og Seng, i hvilken Attest tillige Forældrenes Pligter i Henseende til Børnenes Opdragelse maa fastsættes. Med Ægteskabets aldeles Ophævelse, hvortil Bevilgning først efter tre Aars Forløb fra Separationen kan ventes, maa der iøvrigt forholdes efter de i saa Henseende for Danmark gældende Lovbestemmelser"

2) Skrivelse fra Det kgl. Missionskollegium af 22/4-1820: "Man er fuldkommen enig med Dem i, at det er betænkeligt at indlade sig med Grønlanderne angaaende Skilsmisser fra deres Ægtehustruer og Tilladelse til at ægte nye, og man maa derfor have dem advaret ikke at laane Øre til sligt; men derimod foreholde dem de Skriftsteder, som strider imod saadan Uorden. Skulde nogen desuagtet vedblive at fordre paatrængende en saadan Skilsmisse, maa de gøre særskilt Forespørgsel hos Collegiet med alle mulige anførte Grunde og Modgrunde, hvorefter nærmere Forholdsregler herfra skal blive Dem meddelte." (Anført efter Oldendow, Lov og Ret, p.77, noten)

3) Missionskollegiets skrivelse af 10/4-1821, jfr. Oldendow sst.

velse udtaler inspektøren bl.a., at han "ikke er paa det Rene med, hvorvidt Separation for to under grønlandsk Lov staaende Personer skal - eller kan - behandles i Lighed med danske Undersaatters Separation". I en erklæring over sagen udtaler lektor: "Sagen maa formentlig behandles som Skilsmisssager i Danmark Man bør sikkert i saadanne Sager gaa frem med stor Varsomhed og navnlig undgaa alt, hvad der kan bidrage til at lette Adgangen for Grønlanderne til at faa deres Ægteskab ophævet." Nogen afgørelse på sagen kom der ikke. I styrelsens skrivelse af 12. juni 1917 udbedes der nærmere oplysninger angående omstændighederne ved ægteskabets indgåelse, og det tilføjes, "at man paa grund af de dermed forbundne Konsekvenser maa have Betænkelighed ved i hvert Fald for Tiden at indføre Separations-Institutionen i det grønlandske Samfund." Sagen endte med, at ægtefællerne erklærede sig villige til at genoptage samlivet.

En skilsmisssag ligeledes fra 1916 bortfaldt, da Manden i mellemtiden afgik ved døden.

På konventsforhandlingerne i Nordgrønland i 1917 oplystes det, at der fra det sidste årstid forelå ikke mindre end to andragender om skilsmisse. (Uvist om der sigtes til de foran nævnte). Af forhandlingerne fremgik det, at der i tidens løb skulle have foreligget enkelte tilfælde af frivillig separation enten på grund af hor, ufordragelighed eller andet, og at der i nogle af disse tilfælde var givet tilladelse til nyt ægteskab, som oftest med den udtrykkelige begrundelse at undgå forargelse.

2. Ved gennemgangen af KR-, SR- og SRTprotokollerne og ved mundtlige meddelelser er der oplyst de i nedenstående oversigt anførte tilfælde af varigere samlivsophævelse. Udover disse tilfælde er der i en række andre tilfælde oplyst uoverensstemmelse, der vel ikke har givet anledning til samlivsophævelse, men som dog har ført til henvendelse til myndighederne. De vil blive berørt i den følgende fremstilling.

år	antal	sted	kilde	årsag
1935	0			
1936	1	Tugssaq	KRsag	fattigdom (muligt dog kun midler- livsoph.) tidig sam- uoverensstemmelse (ødselhed)
1937	1	Qutd.	KRsag	
1938	0			
1939	0			
1940	1	Hbg.	KRsag	utroskab
1941	1	Skt.	KRsag	uoverensstemmelse
1942	1	Egm.	KRsag	"
1943	1	Upv.	KRsag	uoplyst
1944	0			
1945	2	{ Upv. { Qutd.	KRsag mundtlig meddelelse	uoverensstemmelse tyvagtighed
1946	1	Augpilagtoq(Upv.)	" "	utroskab (mistanke)
1947	3	{ Jhv. { Hbg. { Jhb.	" " styrelsens sag	utroskab sindssygdom uoplyst
1948	1	Sletten	KRsag	utroskab, mishand- ling
1949	1	Jhv.	SRsag	utroskab m.v. uterlighed o.f. steddatter
uop- lyst	6	{ Skt. { Kangamiut { Upv. { Qutd. { Chb. { Agto	KRsag mundtlig meddelelse " " " " " "	uoverensstemmelse uoplyst " " sindssygdom el. lign.

Fordeling på syslerne: Fordeling efter årsager:

Upv.	5	Uoverensstemmelse	5
Qutd.	3	Utroskab	5
Jhv.	2	Tyvagtighed	1
Chb.	1	Sindssygdom	2
Egm.	2	Uterlighed over for	
Hbg.	2	steddatter	1
Skt.	3	Fattigdom	1
Jhb.	2	Uoplyst	5
	<u>20</u>		<u>20</u>

Af de oplyste 20 tilfælde af samlivsophævelse var pr. 1/7-1949 8 bortfaldet ved parternes sammenflytning, 3 ved en af parternes død, mens 8 stadig bestod og et tilfælde var uoplyst.

B.

1. Ved overvejelserne af, hvorvidt der bør indføres adgang til skilsmisse mellem grønlandere bliver navnlig følgende at tage i betragtning: 1) om skilsmisseinstituttet i sig selv strider mod grønlandsk tankegang, 2) om indførelse af adgang til separation og skilsmisse kan forventes at vil le medføre opløsning af et så stort antal ægteskaber, at alvorlige samfundsmæssige konsekvenser må befrygtes, og 3) om bodeling og underholdspligt kan ordnes på tilfredsstillende måde.

På de tidligere nævnte konventsforhandlinger vedtoges en udtalelse om, at skilsmisse burde undgås det længst mulige, idet ikke alene religiøse grunde, men også folkets fattigdom fandtes at tale derimod.

Under vor rejse har der jævnligt været rettet spørgsmål til de KRformænd, udstedsbestyrere og grønlandske præster, der har været forhandlet med, om deres syn på indførelse af skilsmisseadgang. I Sydgrønland svarede 8 bekræftende, 5 benægtende og 2 kunne ikke tage stilling; i Nordgrønland lo bekræftende, 9 benægtende, 2 kunne ikke tage stilling. Af 6 adspurgte grønlandske præster (Um., Ghv., Jhv., Ghb., Fiskensættet, Fhb.) mente de 5, at skilsmisse måtte akcepteres, mens 1 fandt at måtte modsætte sig skilsmisse. I reglen er der ikke anført nogen særlig begrundelse for et positivt svar; ofte er det faldet i tilslutning til omtalen af en ved stedet foreliggende samlivsophævelse eller et andet oplyst tilfælde af uoverensstemmelse mellem ægtefæller. Derimod er der jævnligt givet begrundelse for et benægtende svar. De fleste har begrundet deres standpunkt med, at der ville blive for mange skilsmisser ofte i forbindelse med en betragtning, gående ud på, at ægtefæller, dersom der var adgang til skilsmisse, ikke ville gøre et alvorligt forsøg på at indrette sig efter hinanden. Nogle har fremhævet de økonomiske vanskeligheder som følge af skilsmisse: Manden kan ikke klare sig uden kvindelig medhjælp og har ikke midler både til at betale underholdsbidrag og til betalt medhjælp.

En del har motiveret deres standpunkt med, at "vi Grønlandere er så få", og at der vil blive set ned på grønlandere, der lader sig skille. Denne sidste betragtning anføres dog tillige i flere tilfælde af skilsmissetilhængere som begrundelse for, at der ikke er større betænkeligheder ved indførelse af skilsmisse.

Andre har ytret betænkeligheder med hensyn til, hvor den af ægtefællerne, der måtte forlade det fælles hus, skulle gøre af sig selv, og fremhævet, at ægtefæller, der var fraskilte, i mange tilfælde måtte blive boende på samme (lille) plads. Forældrenes hengivenhed for deres børn ville efter nogles opfattelse gøre skilsmisse vanskelig.

Kun i eet tilfælde er det synspunkt udtalt (af et KR), at skilsmisse skulle stride mod grønlandsk tankegang. Dette kan næppe have sin rigtighed. Det har ingen rod i den oprindelige grønlandske samfundsorden og er i modstrid med alle andre besvarelser af dette spørgsmål.

Betragtningen, at en adgang til skilsmisse vil føre til for mange skilsmisser, bunder i det synspunkt, at dette vil føre til opløsning af familielivet og dermed have uheldige samfundsmæssige virkninger. Denne betragtning, der står i sammenhæng med, hvad der almindeligt antages om den grønlandske mentalitets ansvarsløshed og ubekymrethed, har naturligvis en betydelig vægt. Ekspeditionen ser sig ikke i stand til at stille nogen prognose for udviklingen i denne henseende. Vi skal blot henvise til, at de givne besvarelser viser en betydelig uenighed på dette punkt, og at der i en årrække har bestået adgang for personer af grønlandsk nationalitet under dansk ret til at opnå skilsmisse, uden at dette har ført til skilsmisser.

Efter ekspeditionens opfattelse består den største betænkelighed i vanskelighederne for de adskilte ægtefæller ved at klare sig økonomisk. Dette har fundet sit mest prægnante udtryk i en udtalelse af en grønlandsk KRformand, der erklærede: "Vi grønlandere er for fattige til skilsmisse". Sådanne vanskeligheder er jo imidlertid heller ikke ukendte i Danmark, men som andetsteds omtalt, er det et særligt træk ved de grønlandske samfundsforhold, at de kontante indtægter er meget ubetydelige, og også andre særegenheder gør sig gældende. Enlige kan under de nuværende samfundsforhold med den herskende meget begrænsede arbejdsdeling kun

vanskeligt klare sig, hvis de ikke er optaget i en familie. Den sædvanlige tilværelse i Grønland er indrettet på, at man lever i en familie, at hver familie har sit hus, at mændene fanger eller fisker, mens kvinderne tilbereder fangsten, sørger for livsfornødenhedernes tilberedning, forfærdiger klæder, fodtøj o.s.v.¹⁾.

I ingen af de i oversigten meddelte samlivsophævelses-sager haves der oplysning om, hvorvidt eller hvorledes bodeling har fundet sted.

Som forholdene er i dag, vil et grønlandsk ægtepar i de fleste tilfælde kun eje et hus af ringe værdi, indbo, der sjældent består af andet end en briks med skind eller nogle tarvelige sengeklæder, komfur, lidt husgeråd og for mandens vedkommende båd og/eller kajak og fiskeliner og/eller fangstredskaber. Desuden klæder.

Sådanne boer udlægges i nuværende dødsboskiftepraksis i det såkaldte almindelige grønlandske fælleseje. Ved et skifte i levende live må huset forudsættes tillagt den af ægtefællerne, der får forældremyndigheden over børnene. Dette tør formodes oftest at ville blive hustruen, og i så fald vil der, ved at redskaberne overlades manden, kunne ske en nogenlunde ligelig deling. Efterlades der tillige motorbåd, vil en deling som beskrevet kunne medføre en begunstiggelse af manden, der - såfremt der i boet ikke findes kontante midler - vil kunne kompenseres ved et forhøjet underholdsbidrag.

En anden kategori af boer er bestillingsmandsboerne. Her vil familien ofte råde over et ret anseligt hus med en møblering, der svarer så nogenlunde til, hvad der findes i et dansk arbejderhjem. På den anden side vil boet i reglen ikke omfatte erhvervsredskaber, undertiden dog motorbåd eller part i motorbåd. I disse boer vil delingen for så vidt

1) Jfr. Bertelsen, p.159, der ved omtalelse af den høje velseshyppighed i Grønland nævner, at den i ikke ringe grad er foranlediget ved, at huslig hjælp er næsten uundværlig for den grønlandske erhverver, men desuden er i god overensstemmelse med befolkningens almindelige ukymrethed over for fremtidens eventuelle byrder og krav.

være vanskeligere, som en udlægning af huset med indbo til hustruer og børnene vil kunne betyde en væsentlig skævdeling, og denne lader sig ikke let kompensere over underholdsbidraget, idet besiddelsen af huset sædvanligvis ikke vil give mulighed for indtægter ved udleje, men tværtimod medføre relativt ^{betydelige} forpligtelser med hensyn til afdragsbetaling på husbygningslånet.

Såfremt der virkelig skulle blive tale om, at de i grønlandskommissionens betænkning vedrørende boligbyggeri omtalte kostbare huse overdrages til ejendom, vil delingen af boer, der omfatter sådanne huse, ligeledes blive vanskelig.

I flertallet af de foran meddelte sager angående samlivsophævelse er det uoplyst, hvorledes ægtefællerne har indrettet sig efter samlivsophævelsen. Af Upv.sagen 1943 fremgår, at hustruen havde søgt tilflugt hos sin fader; i Jhv.sagen 1947 oplyst, at hustruen flyttede til sine forældre; i Jhv.sagen 1949 boede ægtefællerne hos mandens forældre, hustruen tog efter samlivsophævelsen ophold med fællesbarnet hos noget familie. I den nedenfor omtalte sag fra Um., i hvilken samlivsophævelsen bestemtes i en dom, fastsattes det, at hustruen skulle tage ophold hos en faster i den tid, ca. 2 måneder, samlivsophævelsen skulle vare; i den ene af sagerne fra Skt. oplyst, at hustruen rejste hjem til sine forældre; i Jhb.sagerne forlod mændene de fælles hjem. Det hyppigste er således nu, at hustruerne forlader det fælles hjem for at tage ophold hos familie, men forudsættes bodelingen at ske som ovenfor anført, skulle hustruen sædvanligvis blive i huset. Hendes stilling ville herefter så nogenlunde komme til at svare til stillingen ved mandens død.

Manden må formodes oftest at ville tage ophold hos andre, normalt hos slægtninge. Et sådant ophold vil efter gældende sædvane være vederlagsfrit mod at han med sin fangst bidrager til husfællernes underhold.

Dalager nævner ved sin omtale af flerkoneriet, at det ikke ville falde en grønlandsk hustru ind at forlange underholdsbidrag hos sin mand¹⁾. Denne finfølelse synes imidlertid

1) "At Grønlænderen siden skulle forsørge sin Hustrue og Barn, gaaer ikke an; Thi hun tager aldrig ydermeere nogen Gave af hans Hæand. Hendes Venner, hos hvilke hun skulde opholde sig, vilde ogsaa ansee det for en Skam, ligesom de ikke vare i Stand til at give hende det Fornødne."

tid nu at være overvundet. Dog er der kun i een af de i oversigterne meddelte sager angående samlivsophævelse fastsat underholdsbidrag, men samtlige, der har udtalt sig om indførelse af skilsmisseadgang, har understreget, at der bør sikres hustru og børn rimeligt underholdsbidrag¹⁾. Af den nævnte sag fremgår, at ægtefællerne havde levet separeret flere gange, siden deres ægteskab blev indgået i 1935. KR havde ikke skeddødt ind, "da det fuldstændig savnede enhver hjemmel" derfor, men havde rettet henvendelse til landsfogeden for at få at vide, om manden var pligtig til at underholde sin kone og sine 2 børn. Landsfogeden havde fastsat et bidrag på 20 kr. pr. måned. Det er mundtligt blevet oplyst, at bidraget blev betalt, så længe manden arbejdede i kulbrudet i Qutd., men siden flyttede han til et udsted og blev fanger, og dermed ophørte den regelmæssige betaling; dog erlagde han noget proviant og skind. Konen havde penge, dels fra en afdød ægtefælle, dels fra et hus, som hun havde solgt. Hun boede nu hos en søsters børn. I Egm.sagen fra 1942 er det mundtligt oplyst, at manden var enkemand med børn af sit første ægteskab. Konen, der var en søster til hans afdøde hustru, indbragte i ægteskabet et barn født uden for ægteskab. De kunne ikke enes om børnene. Manden blev boende i sit eget hus, konen i et hus, hun havde arvet efter sin fader, hver med sine børn hos sig. Manden spiser hos konen og bringer hende/undertiden penge til tøj og lignende. I Hbg.sagen fra 1947 var det bestemt, at hustruen medtagende børnene skulle rejse til et hus, som hun i forening med en søster havde arvet efter sin fader, og at manden skulle have betalt underholdsbidrag efter sysselmanens og KRs nærmere bestemmelse. Inden man kom så vidt, døde manden. I Qutd.sagen fra 1945 var det oplyst, at hustruen havde været gift før og havde voksne børn af dette ægteskab, der hjalp hende med underholdet. I Upv.sagen 1943 ses det af KRreferatet, at KR anså det for bedst, at sagen kom til SRT, bl.a. fordi barnet trængte til hjælp fra fader-

1) "Thuleloven"s (B & K 1947, p.91) § 30 bestemmer:
 "Såfremt en mand ikke forsørger sin hustru, skal rådsmedlemmet for vedkommende distrikt pålægge ham at betale bidrag til vedkommendes underhold." Det er mundtligt oplyst for ekepsditionen, at der i Thule antages at være adgang til at opnå skilsmisse.

ren. Sagen kom ikke for SRT, idet den af KR ordnedes således, at ægtefællerne genoptog samlivet. Iøvrigt er intet oplyst om, hvorledes der er forholdt med hensyn til ægtefællens eller børnenes underhold.

Dalager oplyser¹⁾, at børnene følger moderen i tilfælde af skilsmisse. I størsteparten af de i oversigten meddelte samlivsophævelsessager er intet oplyst om, hvorvidt der var fællesbørn i ægteskaberne og om, hvorledes forældremyndigheden er fordelt. I Quid.sagen 1937 fulgte børnene moderen. I Jhv.sagen 1949 beholdt manden fællesbarnet, da hustruen forlod det fælles hjem hos mandens forældre, men senere hentede hustruen barnet mod protest af mandens forældre. I de to sager fra Jhb. må fællesbørnene antages at være forblevet hos hustruerne, idet mændene i begge tilfælde forlod det fælles hjem.

Er der ikke børn i ægteskabet, vil der antagelig i reglen ikke være basis for at tilkende hustruen underholdsbidrag, medmindre hendes erhvervsevne er forringet. Er der børn, vil være at tage hensyn til, at hustruen skal sættes i stand til at afdrage et eventuelt husbygningslån, og det kunne måske være hensigtsmæssigt at tilkende dette bidrag som et bidrag til børnene, der, efterhånden som de når erhvervsdygtig alder, vil kunne overtage forsørgelsen.

Efter erfaringerne med hensyn til underholdsbidrag til børn født uden for ægteskab, må der ventes betydelige vanskeligheder med inddrivelsen, men gives der adgang til forskudsvis udbetaling af det offentlige, formindskes de heraf følgende betæneligheder.

2. Foran er fremhævet en række betæneligheder ved indførelse af skilsmisse på Grønland. Ved afgørelsen af, om dette institut bør vinde indpas, må det erindres, at der foruden de omtalte 8 tilfælde af samlivsophævelse yderligere må antages at foreligge et antal ægteskaber, der ikke billigt kan fordres opretholdt. Dette fremgår af oplysninger om uoverensstemmelser i ægteskab, der ikke har ført til samlivsophævelse, men dog til henvendelse til myndighederne under en eller anden form. Nogle af disse tilfælde omtales

1) p. 6.

nedenfor ved drøftelsen af dansk ægteskabslov § 59. Andre fremgår af nedenstående oversigt over sager fra de senere år angående vold mod ægtefælle:

SRT. Hbg. 1941: Idømt bøde bl.a. for overfald på hustru, der efter overfaldet havde ophævet samlivet, men som havde erklæret sig villig til at genoptage samlivet, når sagen havde været for retten. I dommen hedder det: Tiltalte "havde i forvejen et dårligt ry på sig. Hans forrige hustru druknede sig i efteråret 1939 efter optrin i hjemmet for hvilke forhold tiltalte menes at bære skylden"

SRT Hbg. 1942: Ægtemand pålagt bøde 75 kr. for at have overfaldet og pryglet sin kone. KR Upv. 1947: Et ægtepar var blevet uenige under et drikkegilde, og hustruen, der var jaloux på manden havde stukket en kniv "paa sin Ægtemand, ca. 1½ Tomme ind i Kødets." SRT Um. 1948: Domfældte havde i fuldskab tildelt sin i 6. måned frugtsommelige hustru alvorlige slag. Samme SRT 1949: Ægtemand havde i stærkt beruset tilstand mishandlet sin kone, og derved ifølge den under sagen fremlagte lægeerklæring udsat hendes liv for fare. Det antoges, at konen ikke selv var uden skyld. Dernæst foreligger der i tre KRsager fra Fhb. og en KRsag fra Qutd. og i en SRTsag fra 1937 fra Nan. oplysning om mindre graverende tilfælde af hustrumishandling straffet med advarsel, bøde eller fratagelse af maltret. Fra Jhv. foreligger mundtlig oplysning om, at en hustru, hvis ægtefælle var udlagt som fader til et barn født uden for ægteskab, og som to gange var straffet for grov mishandling af hustruens særbarn, havde henvendt sig til sysselmanden angående ophævelse af samlivet, fordi manden mishandlede hende, en henvendelse, der dog senere blev trukket tilbage af frygt for ægtefællen.

H ensynet til at beskytte en ægtefælle mod krænkelse fra den anden part fører måske i sig selv ikke længere end til at anerkende nødvendigheden af, at der skabes hjemmel for samlivsophævelse (separation) og ordningen af de i forbindelse dermed stående spørgsmål, men for at gå videre og indføre skilsmisse og dermed give adgang til indgåelse af nyt ægteskab, taler de samme synspunkter, som ligger bag enhver skilsmisseordning, og som formentlig med særlig styrke gør sig gældende i Grønland, hvor som foran omtalt en enlig under de givne samfundsforhold har særlig vanskeligt ved at klare sig.

3. Såfremt det findes, at der bør åbnes adgang til skilsmisse for grønlandske ægtefæller, bliver spørgsmålet, om de danske betingelser for at opnå skilsmisse kan lægges til grund for den grønlandske ordning.

Det praktisk vigtigste skilsmissegrundlag efter dansk ret er separation, der efter § 52 i ægteskabsloven kan meddeles ægtefæller, der på grund af dyb og varig uoverensstemmelse ikke finder at kunne fortsætte samlivet, og som er enige om at søge separation og om fordelingen af børnene og underholdspligten indbyrdes og over for børnene. Foreligger der ikke enighed, kan den ene af ægtefællerne efter § 53 få dem til separation, når den anden ægtefælle har gjort sig skyldig i grov forsømmelse af sin underholdspligt, i grov krænkelse af sine pligter imod ægtefælle eller børn, er henvælt til misbrug af beruselsesmidler eller fører et lastefuldt liv, eller når forholdet mellem dem på grund af dyb uoverensstemmelse må anses for ødelagt. Det er dog en forudsætning, at ægtefællen ikke selv har givet anledning til forsømmelserne eller selv væsentlig bærer skylden for uoverensstemmelsen. Separationen giver mulighed for skilsmisse, tidligst efter forløbet af 1 år og 6 måneder, såfremt der foreligger enighed mellem ægtefællerne, ellers efter 2 år og 6 måneder. Det er en forudsætning for at opnå skilsmisse, at ægtefællerne ikke har genoptaget samlivet.

Desuden indeholder loven hjemmel for skilsmisse i en række tilfælde, hvor der foreligger særlige grunde: Samlivsophævelse i 4 år (§ 55), unddragelse af samlivet i to år mod ægtefællens vilje og uden fyldestgørende grund (§ 56), borteblivelse i 3 år (§ 57), nyt bigamisk ægteskab (§ 58), ægteskabsbrud (§ 59), udsættelse af smittefare ved kønssygdom (§ 60), mishandling (§ 61), straf (§ 62) og sindssygdom (§ 63).

Disse regler, der er internordiske, går ret vidt i retning af at åbne adgang til skilsmisse. Flere fremmede retsforfatninger kender ikke til skilsmisse på grundlag af forudgående separation, men begrænser adgangen til skilsmisse til sådanne tilfælde, hvor der foreligger særlige grunde, der i større eller mindre omfang svarer til de ovennævnte danske skilsmissegrunde, undertiden dog suppleret med en adgang til skilsmisse, når samlivet på grund af dyb og varig uoverensstemmelse må anses for ødelagt (tiefe Zerrüttung).

De betænkkeligheder, der haves ved at indføre adgang til skilsmisse i Grønland, kunne måske tale for, at man eventuelt som en overgangsordning - begrænse adgangen, således at man ikke indrømmede mulighed for skilsmisse efter forudgående separation efter overenskomst. Derved ville man imidlertid gå glip af fordelene ved en fælles dansk-grønlandsk ret, og personer af dansk nationalitet måtte enten indordne sig under en efter dansk retsopfattelse fremmed ordning, eller der måtte skabes særlig hjemmel for at behandle disse efter de danske regler. Og under alle omstændigheder måtte man vel anerkende berettigelsen af en samlivsophævelse på grundlag af dyb og varig uoverensstemmelse, således at man ikke ved en sådan begrænsning uden videre ville komme ud over de særlige betænkkeligheder, der knytter sig til de vanskelige økonomiske vilkår.

Ekspeditionen mener derfor at måtte fraråde en sådan begrænsning og fremhæver i denne forbindelse, at den mægling, der er foreskrevet efter dansk ret, og som i givet fald også må være obligatorisk i Grønland, kan forventes at ville spille en væsentlig større rolle under de grønlandske forhold, hvor mægleren, der i flertallet af tilfældene tør forventes at ville blive præsten, kender parterne og deres forhold nøje og besidder en væsentlig autoritet over for dem.

Bortset fra tilfældene af skilsmisse efter forudgående separation er skilsmisse efter § 59 (utroskab) den skilsmissegrund, der spiller størst praktisk rolle. Under hensyn til oplysningerne i ældre grønlandsk litteratur om konebytning og lampeslukningslege¹⁾, der tyder på, at grønlændernes opfattelse af den ægteskabelige troskabspligt er mere liberal end efter herskende dansk opfattelse, har ekspeditionen i særlig grad haft opmærksomheden henvendt på, om den danske regel om adgang til skilsmisse på grund af ægteskabsbrud er

1) Hans Egede p. 292 og perl. p. 373. Det må dog erindres, at der i disse tilfælde altid forelå samtykke, udtrykkeligt eller stiltiende til konernes extravagancer. (Derimod næppe omvendt). Når samtykke manglede pådrog den utro kone sig mandens misbilligelse, jfr. Poul Egede p. 101 og 105, der bl.a. udtaler, at en del er "ligeså nidkier over deres Hustruer som i vore Lande."

egnet til at overføres til grønlandske forhold¹⁾.

Det er ifølge sagens natur noget vanskeligt at komme til klarhed over, hvilken opfattelse, der råder på dette område i nutidens Grønland, og hvilke sædvaner, der følges²⁾. Ekspeditionen har søgt spørgsmålet belyst ved at udspørge de danske og grønlandske tjenestemænd og indehavere af offentlige hverv, som der har været forhandlet med. Det viste sig, at der gjorde sig en klar forskel gældende i opfattelsen, alt efter om kilden var danske eller grønlandere. De danske gav overvejende udtryk for, at grønlanderne ser mere liberalt på utroskab end sædvanligt i Danmark, mens grønlanderne overvejende hævdede, at grønlandske ægtefæller betragter ægteskabsbrud som en alvorlig krænkelse af den anden ægtefælle.

Værdien af sådanne oplysninger må jo imidlertid erkendes at være begrænset, og materiale er derfor yderligere søgt tilvejebragt gennem stof fra KR- og SRTprotokoller.

I oversigten foran er utroskab i nogle tilfælde anført som motiv til samlivsophævelsen. I Hbg.sagen fra 1940 var det oplyst, at KR havde givet ægtemanden, der levede sammen med en enke, formaning om at ophøre dermed, og da formaningen ikke frugtede, truffet bestemmelse om at hjemsende enken til hendes hjemsted, en beslutning, der dog aldrig blev ført ud i livet. I Jhv.sagen fra 1949 var det ligeledes fra mandens side, at det uægteskabelige forhold forelå; utroskaben var dog kun en medvirkende årsag til samlivsophævelsen, der tillige var begrundet med, at hustruen modsatte sig at bo hos mandens forældre. I Jhv.sagen fra 1947 og Fhb.sagen fra samme år forelå utroskaben ligeledes på mandens side, men de nærmere omstændigheder er iøvrigt ikke oplyst.

1) Ældre dansk retspolitik viste på dette område ingen hensyntagen til de særlige grønlandske forhold, jfr. kancelliskrivelse af 24/4-1819, der udtaler: "Da den straf at blive udstødt af Menigheden, neppe vil være tilstrækkeligt Motiv til at afholde en Grønlander fra oftere at begaae Hoer, saa kunde maaske i Lighed med hvad der for Island er fastsat, nogle Slag med en Pidsk eller Tamp i Fleres Overværelse være en virksommere og mere passende Straf."

2) Bertelsen anfører I, p.151, at det er hans overbevisning, at ekstravageren betydelig sjældnere forekommer hos gifte kvinder end hos gifte mænd, og at iøvrigt adskillige ægtepar i nutidens Vest-Grønland - særlig blandt de stærkest europæisk-blandede slægter - er hinanden seksuelt tro.

SRT i Jhb. har i slutningen af tyverne behandlet et par sager om "forargeligt samliv", i hvilke det var oplyst, at ægtemænd havde haft varigere samlivsforhold uden for ægteskabet. Den ene sluttedes med en advarsel, den anden med frifindelse, efter at det var oplyst, at parret havde holdt sig en formaning, som de et par år forinden havde fået af præsten om at ophøre med samlivet, efterrettelig. SRT i Ghb. har i 1928 i en sag angående ufred på en boplads tildelt en af de implicerede mænd en advarsel, bl.a. om, at han måtte afholde sig fra "utilbørligt samkvem med andres koner". KR i Avigait har i 1948 tilkendegivet en enke, der levede sammen med en gift mand, at hun ville blive forvist fra stedet, såfremt hun ikke bragte forholdet til ophør, og i Fhb. hævdede KR, at man i mange tilfælde, når man gennem kønssygdomssagerne var kommet under vejrs med ægteskabelig utroskab, tilkaldte den udsvævende ægtefælle og tildelte advarsel. I en KRsag fra Egm. er det oplyst, at to ægtepar ikke kunne enes, fordi de gensidig mistænkte hinanden for indbyrdes utroskab, og fra Fhb. haves der mundtlig oplysning om at myndighederne har foranlediget en ung kvinde, der havde indladt sig i et forhold til en gift bestillingsmand, hjemsendt til det udsted, hvorfra hun var.

Sagerne angående børn født uden for ægteskab giver normalt ikke oplysning om, hvorvidt den udlagte barnefader er gift, men det er dog i adskillige sager oplyst at være tilfældet. Der haves i ganske få tilfælde, jfr. afsnit IV, oplysning om børn født uden for ægteskab af gifte kvinder.

En del straffesager dels angående overførelse af venrisk smitte, dels angående forbrydelser mod kønssædeligheden og forbrydelser i familieforhold indeholder oplysninger om uægteskabelige forhold, overvejende på mandens side.

Alle disse oplysninger giver dog intet nærmere grundlag for en vurdering af, hvorvidt opfattelsen af ægteskabsbrud er anderledes end sædvanligt i Danmark, men de viser dog, at der hyppigt fra samfundets side reageres mod ægteskabsbrud, der således i et vist omfang opfattes som brud på samfundsordenen.

En ordning, hvorefter utroskab ikke skulle give mulighed for separation eller skilsmisse, ville indirekte være en legalisering af utroskab, og da dybere forskelligheder ikke synes at eksistere, og da reglen er i overensstemmelse med

den herskende på kristendommen opbyggede etik og måske kan forventes at kunne bidrage til ^{at} nærme en eventuel afvigende opfattelse til den danske, synes det ubetænkeligt at åbne adgang for grønlandere til skilsmisse på grund af ægteskabsbrud i overensstemmelse med dansk ægteskabslovs § 59. Det fremhæves herved, at skilsmisse ikke kan opnås efter § 59, når ægtefællen frivillig har medvirket til handlingen, har samtykket i den, eller på anden måde må anses for at have frafaldet sin ret.

De samme synspunkter, som i afsnit I er anført ad § 11, gør sig gældende med hensyn til skilsmisse efter § 60 (kønssygdom). Uagtet denne skilsmissegrund må antages at foreligge i videre omfang i Grønland end herhjemme¹⁾, vil dens manglende medtagelse i en grønlandsk ordning indirekte kunne opfattes som en legalisering af smitteoverførelse mellem ægtefæller, et standpunkt som ikke kan akcepteres.

De øvrige skilsmissegrunde bortset fra den i § 57 omhandlede (borteblivelse), der omtales i skifteretsafsnittet, giver ikke anledning til særlige bemærkninger. Den i § 62 hjemlede skilsmissegrund (straf) må udformes i harmoni med de til grund for den grønlandske kriminallov liggende synspunkter.

4. a. Består der fællesboje mellem ægtefællerne, skal boet deles lige, således at den del af fællesboet, hvorover hver ægtefælle råder, opgøres for sig, og de beholdne bodels lægges sammen og lignedes. Denne regel om lighedeling modificeres efter dansk ret på enkelte punkter, bl.a. derved at hver af ægtefællerne har ret til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til personligt brug, for såvidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold. Ved separation som følge af grov forsømmelse eller grov krænkelse fra den anden ægtefælles side (§ 53, stk. 1) kan den krænkede ægtefælle, for såvidt boet er af ringe værdi, udtage bohav, arbejdsredskaber og andet løsøre i det omfang, hvori han skønnes at trænge dertil for at kunne opretholde hjemmet, selvom der derved tilfalder ham mere end hans andel i boet udgør. Dømmes der til skilsmisse, og

1) Oplysninger fra lægerne på Grønland går dog ud på, at kønssygdomshyppigheden er forholdsvis mindre blandt de gifte end blandt de ugifte.

foreligger der forhold, hvorved den ene ægtefælle groft har krænket den anden, eller gives der under tilsvarende forhold skilsmisse efter separation, kan der efter påstand tilstås den krænkede ægtefælle en godtgørelse, der under bodelingen kan forlanges dækkes af det, der tilfalder den skyldige ægtefælle.

Under skiftet bevarer hver ægtefælle rådigheden over sin bodel, den del af boet, som hidtil har været undergivet hans rådighed, og der gælder den hovedregel, at hver af ægtefællerne kan fordre at få sin lod udlagt i sin egen bodel. Efter den danske huslejelovgivning kan lejemålet vedrørende den af ægtefællerne hidtil beboede lejlighed tillægges en ægtefælle, selvom lejemålet hører til den anden ægtefælles bodel.

Der synes i det hele intet at være til hinder for at overføre disse delingsregler til Grønland under forudsætning af, at de danske regler om formueforholdet mellem ægtefæller iøvrigt gennemføres. Under drøftelsen foran af betimeligheden af at indføre adgang til skilsmisse er nogle forskellige situationer, der vil kunne foreligge med hensyn til bodelingen, blevet gennemgået, og visse vanskeligheder, der står i forbindelse med, at grønlanderne bor i egne huse, er blevet påpeget. Under hensyn hertil er det ekspeditionens opfattelse, at det bør overvejes at udvide muligheden for at gøre brud på ligestedingsnormen ved at tillægge en ægtefælle ret til under visse nærmere betingelser forlods at udtage det af ægtefællerne hidtil beboede hus, ligesom reglen om, at den, der har indbragt en genstand i boet, er fortrinsberettiget til at udtage den på skiftet, bør modificeres med hensyn til hus, der tjener til fælles bolig.

Reglen i § 7 i loven om ægteskabs retsvirkninger, hvor efter der i tilfælde af samlivsophævelse kan træffes bestemmelse om overladelse af løsøre til brug for en af ægtefællerne, bør formentlig også gælde i Grønland og udvides på samme måde som henstillet vedrørende udtagelsesretten ved separation efter § 53, stk. 1.

b. Efter dansk ret skal der ved separation og skilsmisse træffes bestemmelse om, hvem forældremyndigheden over børnene skal tilkomme. Er ægtefællerne enige, skal afgørelsen træffes overensstemmende med deres ønsker, medmindre

det åbenbart ville stride mod børnenes tarv. Er de ikke enige, skal der ved afgørelsen først og fremmest lægges vægt på, hvad der stemmer med børnenes tarv, således at skyldforholdet kun subsidiært kommer i betragtning. Den af ægtefællerne, som forældremyndigheden ikke tilkommer, har ret til personligt samkvem med barnet. Mod overførelse af disse regler til Grønland vides intet at erindre. Det nævnes i afsnittet angående børn født i ægteskab, at man på Grønland ikke står ganske fremmed over for spørgsmålet om samkvemsret.

c. De materielle regler om den ene ægtefælles underholdspligt over for den anden og over for børnene i ægteskabslovens §§ 68-70 kan uden vanskelighed finde anvendelse på grønlandske forhold. Det samme gælder reglerne i §§ 5 og 6 i loven om ægteskabets retsvirkninger angående bidragsfastsættelse under ægteskabets beståen, uden at der foreligger retlig separation.

Bestemmelse om fordelingen af underholdspligten træffes efter dansk ret hyppigst af øvrigheden, men kan også være aftalt mellem ægtefællerne. Bestemmelser truffet af øvrigheden og aftaler om underholdspligten over for børn kan ændres, når forholdene væsentligt har forandret sig, eller når børnenes tarv tilsiger det. Derimod kan en aftale om underholdspligten over for ægtefællen kun forandres, når den skønnes åbenbart ubillig. Reglen i § 72, stk. 1 om, at aftaler mellem ægtefæller er bindende, er kun et enkelt udtryk for den efter dansk ret i almindelighed gældende regel om aftalers forbindende kraft. Reglen giver anledning til vanskeligheder i dansk ret, og der kan ikke bortses fra, at vanskelighederne vil blive større under grønlandske forhold, hvor man er lidet vant til længere varende forbindende aftaler. Under hensyn hertil og til, at der i Grønland ikke vil kunne forventes sagførerbistand i disse anliggender, vil ekspeditionen foreslå, at der åbnes mulighed for ændring af sådanne aftaler efter samme regler som for vilkår fastsatte af øvrigheden.

Efter forsorgslovens § 209, ff. er der hjemmel til at få bidrag, der, ifølge øvrighedsbestemmelse eller ifølge en af øvrigheden godkendt overenskomst, påhviler en ægtefælle til børn, der er undergivet den anden ægtefælles forældremyndighed, forskudsvis udbetalt af det offentlige. Regler

svarende hertil vil som nævnt foran være af væsentlig betydning på Grønland¹⁾.

Med hensyn til spørgsmålet om inddrivelse af underholdsbidrag henvises til afsnittet om underholdsbidrag til børn født uden for ægteskab.

d. Inden separation eller skilsmisse kan finde sted, skal der ifølge dansk ret foretages mægling enten ved øvrigheden eller ved præsten, sigtende til om muligt at bevæge ægtefællerne til at fortsætte det ægteskabelige samliv. Medens mæglingen i Danmark næppe spiller den af loven tiltænkte rolle, kan den som tidligere berørt ventes at ville få en større betydning under de grønlandske forhold, og reglerne herom findes velegnede til at overføres til Grønland.

Ligeledes skal der, forinden der meddeles bevilling til separation eller skilsmisse, finde en forhandling om vilkårene sted for øvrigheden. Også for denne regels vedkomme- de gælder det, at den i særlig grad er påkrævet for Grønland.

e. Bevilling til separation og skilsmisse efter forudgående separation meddeles i Danmark af overøvrigheden. Da det må anses for at være af væsentlig betydning, navnlig i den første tid, at separations- og skilsmisseordningen administreres af kvalificerede embedsmænd, bør kompetencen til meddelelse af separations- og skilsmissebevilling formentlig forbeholdes landshøvdingen. Skilsmisse gives ved dom, men kan, når ægtefællerne er enige om denne afgørelsesmåde, ifølge ægteskabslovens § 65 meddeles ved bevilling, der i en række praktisk vigtige tilfælde ligeledes kan udfærdiges af overøvrigheden, og i praksis meddeles flertallet af skilsmisser uden forudgående separation også ved bevilling. For i særlig grad at sikre, at de fornødne skilsmissebetingelser er til stede, kunne det overvejes for Grønlands vedkommende ikke at medtage reglen i ægteskabslovens § 65, en regel, der ikke gælder i Sverige og Norge.

1) I finansåret 1947/48 udbetaltes der i Danmark 8.630.000 kr. som forskudsvis udbetalte bidrag til ægtebørn. Heraf blev hos de bidragspligtige inddrevet 47,8%.

Udfra samme betragtninger, som er anført foran med hensyn til bevillingskompetencen, bør afgørelser af ægteskabs-sager formentlig som hovedregel forbeholdes den juridiske dommer som første instans.

5. I visse særlige tilfælde, navnlig hvor betingelserne for at indgå ægteskab har manglet, giver dansk ret hjemmel for opløsning af ægteskabet ved omstødelse. Disse regler er et komplement til reglerne om ægteskabsbetingelserne, og der består ingen betænkeligheder ved at lade dem gælde også for Grønlands vedkommende. Hvad særligt angår adgangen til omstødelse som følge af, at en ægtefælle uden den anden parts vidende ved ægteskabets indgåelse led af smittefarlig kønssygdom, henvises til bemærkningerne herom i afsnit I og III.

IV. BØRN FØDT I ÆGTESKAB.

A.

De grønlandske regler om børn født uden for ægteskab indeholder intet om, under hvilke betingelser børn skal anses for født i eller uden for ægteskab, og spørgsmål herom har ikke været rejst under udarbejdelsen af noget af de om børn født uden for ægteskab udstedte regulativer.

I hovedsagen følges regler, der svarer til de her gældende; også børn, der avles og fødes uden for ægteskab, men hvis forældre senere indgår ægteskab, anses uden videre som ægte.

Det eneste forhold, der kræver nærmere omtale, er børn, der fødes, mens moderen er gift, men som ægtemanden ikke anser sig som fader til.

Det materiale, der foreligger til belysning af de herom gældende anskuelser, er yderst sparsomt. Fra Hbg. er der en SRTsag fra 1943, i hvilken en gift kvinde påstod E, med hvem hun hævdede at have haft samleje under mandens fravær, kendt alimentationspligtig. E nægtede at have haft samleje med sagsøgerinden før mandens hjemkomst. Sagen udsattes til blodtypebestemmelse og lægeerklæring og ses ikke påny foretaget, og resultatet kendes ikke. Fra Nan. foreligger en KRSag fra 1939: Præsten havde givet KR meddelelse om, at fru S havde født et barn, som hendes mand formodedes ikke at være fader til; der oplystes tre forbindelser i avlingstiden. På en forespørgsel fra KR, om han havde samleje med konen på avlingstiden, svarede manden, at han "ikke havde ventet at få stillet et sådant spørgsmål angående vor søn, da tidspunktet for hans fødsel stemmer med mine beregninger." Hvad der kom ud af sagen vidstes ikke med bestemthed, men det mentes, at spørgsmålet om faderskabet var bortfaldet, fordi barnet kort tid efter var afgået ved døden.

Iøvrigt foreligger kun mundtlige oplysninger. Fra Hbg. er det meddelt, at der i tre tilfælde har været rettet henvendelse til sysselmanden af ægtemand, som påstod ikke at være fædre til børn fødte af deres hustruer, og som forlangte trediemændene sat i bidrag. I alle tilfælde lykkedes det imidlertid sysselmanden at få dem snakket fra planerne herom. Fra Qornoq er oplyst, at en gift kone, mens ægtemanden

la på sygehuset, havde avlet et barn med en anden gift mand fra stedet. Barnet var blevet tillagt demmes navn og opholdt sig i moderens og den bedragne ægtefælles fælles hjem. Endelig har ekspeditionen i Sarqaq modtaget underretning om et barn født af en gift kvinde under samlivets beståen, hvortil ægtemanden ikke anså sig som fader, og som blev tillagt en trediemands navn. Barnet opholder sig hos moderen, men trediemanden menes at bidrage til dets underhold.

B.

Efter dansk ret anses et barn, der fødes, mens moderen er gift, som barn af ægtemanden, medmindre det godtgøres, at han ikke kan være fader til barnet, dog at denne regel ikke gælder, hvis ægtefællerne på avlingstiden var separerede eller levede faktisk adskilte, medmindre det godtgøres, at de inden for avlingstiden har haft samleje med hinanden.

Det i ovenstående fremstilling sidst nævnte tilfælde tyder på, at man ikke ved afgørelsen af faderskabsspørgsmålet har fulgt denne regel, "pater-est-reglen", mens Qornoq-tilfældet nok lader sig forene med den. De andre sager viser intet herom.

Reglen, der er romerretlig, har en meget vid udbredelse og antages for dansk rets vedkommende at have stærke grunde for sig og frembyder iøjnefaldende procesbesparende fordele. Nogen grund til at antage, at den skulle være i strid med grønlandsk opfattelse, er der vist ikke, men det må understreges, at den vil komme til at virke lidt strengere for ægtemanden end her i landet, fordi der, som det nærmere fremstilles nedenfor, ikke vil være mulighed for som her at udelukke ægtemandens faderskab ved blodtypebestemmelse. Desuagtet ses der ikke at være tilstrækkelig grund til i denne henseende at gøre forskel på danske og grønlandske retsregler. Herefter findes der i det hele intet til hinder for indførelse af regler svarende til de i lov nr. 132 af 7. maj 1937 om ægtebørn indeholdte.

V. BØRN FØDT UDEN FOR ÆGTESKAB.

A.

1. Indtil regulativet af 21. juli 1914 gjaldt ingen regler om underholdspligt for grønlandere til børn født uden for ægteskab. Men i instruksens af 2. januar 1873 var det for personer, der stod under de danske love, hvori blandt, jfr. indledningen "de i Handelens Tjeneste staaende Indvaanere", fastsat, at alimentationsbidraget til børn født uden for ægteskab androg 36 Rd een gang for alle og skulle indbetales til sparekassen.

Indførelsen af almindelig underholdspligt til børn født uden for ægteskab stødte på alvorlig modstand i Nordgrønlands landsråd. På mødet i 1911 gik alle medlemmerne imod et forslag om indførelse af underholdsbidrag, idet man mente, "at det let ville føre med sig, at Kvinder lod sig besvangre uden for Ægteskab", og, "at Husherren burde passe saaledes paa de unge Kvinder, at de ikke fik Børn, og hvis dette dog skete, burde han selv have Omsorgen for Børnens Opdragelse." Et enkelt medlem, der fik tilslutning af et mindretal, fandt dog, "at han ved nøjere Eftertanke maatte erklære sig enig i den Betragtning, at Forældrene vare ligge gode om at avle Barnet og derfor ogsaa maatte dele Byrden ved dets Opdragelse." Få år senere var der dog også i Nordgrønlands landsråd enighed om indførelse af de regler, der blev gældende ved regulativet af 21. juli 1914.

I 1920'erne toges spørgsmålet op påny, og den 15. marts 1929 stadfæstedes det i dag gældende regulativ.

Det svarer istore træk til de ældre regler. Der indførtes mere udførlige processuelle regler, satserne for årsbidraget forhøjedes fra 3-15 kr. til 10-30 kr. for grønlandere og fra 15-30 kr. til 30-60 kr. for danske, og bidragspligtens varighed, der tidligere havde strakt sig til barnets 14. år, forlængedes indtil barnets 16. år, dog med mulighed for bortfald med barnets 14. år. Bestemmelserne om, at bidraget skulle indbetales til sparekassen, og at bidrag, der indestod i sparekassen ved barnets død ikke tilfaldt moderen, men kommunekassen, bibeholdtes.

Under krigen er den for grønlandere gældende bidragsats forhøjet til 15-50 kr., mens den for danske gældende bidragssats uforandret er 30-60 kr.

I april 1950 er bidragene forhøjede yderligere til henholdsvis 50-150 kr. og 100-200 kr.

I.

	1938			1939			1940			1941			1942			1943			1944			1945			1946			1947			1948		
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c
Jhb.	67	7)	14	72	11)	13	94	18)	14	63	15)	14	91	14)	22	75	13)	12	102	25)	10	73	14)	9	89	28)	20	107	34)	10	97	42)	÷
Lichtenau	34	3		49	12		42	8		35	11		37	7		31	3		25	3		33	4		42	10		29	8		34	7	
Nan.	37	1	6	36	7	0	53	9	7	30	5	6	59	14	6	41	13	6	52	11	7	32	7	10	60	24	9	50	17	14	40	13	14
Skt.	68	4	÷	48	2	÷	73	3	÷	63	6	÷	72	5	÷	73	7	÷	75	6	÷	48	6	÷	80	9	÷	66	9	÷	÷	÷	÷
Ghb.	51	4)	7	43	4)	3	55	8)	0	54	10)	8	64	14)	5	63	8)	5	66	14)	10	53	13)	6	70	13)	2	64	16)	8	68	13)	6
Fiskenæsset	10	1		7	1		8	0		12	1		9	1		10	1		9	3		10	5		10	2		11	2		12	2	
Fhb.	50	6	3	39	0	1	53	7	3	50	4	4	59	11	4	52	16	7	61	13	6	50	12	2	61	11	7	56	11	3	35	8	9
Hbg.	56	11	÷	60	8	÷	64	9	÷	70	12	÷	67	13	÷	62	6	÷	58	15	÷	65	8	÷	70	15	÷	86	18	÷	46 ^{x)}	9 ^{x)}	÷
Sydgrønland ialt	373	37	30	354	45	17	442	62	24	377	64	32	458	79	37	407	67	30	448	90	33	364	69	27	482	112	38	469	115	35	332	94	29
Upv.	64	4	3	73	0	2	70	4	÷	48	3	2	58	5	5	60	7	2	58	3	3	56	4	2	47	7	2	61	6	4	68	8	2
Jhv.	22	1	3	34	2	2	38	2	÷	30	2	1	34	4	0	27	0	2	37	3	2	47	6	0	28	0	2	34	5	2	42	9	5
Qutd.	54	4	2	52	7	2	61	5	÷	63	7	0	73	6	4	60	3	2	75	5	1	77	4	5	67	1	0	71	4	2	75	5	2
Ghv.	22	5	2	14	1	÷	28	3	÷	28	2	÷	21	2	÷	24	2	2	25	2	3	24	4	1	29	4	2	28	3	3	29	4	3
Um.	51	5	4	47	3	2	63	2	÷	65	6	3	49	4	5	52	6	2	62	4	4	40	7	3	60	1	0	61	12	5	46	3	4
Egm.	71	5	3	81	2	3	88	5	÷	90	4	3	78	8	7	85	1	5	103	7	3	103	8	÷	101	9	2	112	14	5	÷	÷	10
Chb.	27	1	÷	27	2	2	30	2	÷	21	1	÷	27	3	÷	15	0	1	30	1	÷	22	1	÷	26	2	÷	34	3	÷	16	1	÷
Nordgrønland ialt	311	25	17	328	17	13	378	23	÷	345	25	9	350	32	21	323	19	16	390	25	16	369	34	11	358	24	8	401	47	21	276	30	26
Vestgrønland ialt	684	62	47	682	62	30	820	85	24	722	89	41	808	111	58	730	86	46	838	115	49	733	103	38	840	136	46	870	162	56	608	124	55

a: samlede antal fødte børn

b: antal født uden for ægteskab

c: antal børn, for hvis vedkommende, der er truffet bestemmelse om bidrag (alimentationssagerne).

Fødselstallene er konstaterede ved gennemgang af kirkebøgerne og angår kun levende fødte i den indfødte befolkning.

Tallene under c er hentede fra SRprotokollerne og SRTprotokollerne og for visse steds vedkommende fra alimentations- eller alimentationsudvalgsprotokollerne.

Tallene under c har som tidsenhed "sysselrådsåret", der stort set svarer til finansåret, mens de andre tal har kalenderåret.

÷ : oplysninger mangler

x): indtil 21/9-1948.

2. I foranstående tabel I er der givet en oversigt over a. de samlede fødselstal, b. tallene for de uden for ægteskab fødte og c. tallene for alimentationssagerne for perioden 1938-48, fordelt på syslerne. I nedenstående tabel II vises fødselstallene for de enkelte sysler i perioden 1938-1948.

<u>II.</u>	ialt fødte	heraf født uden for ægteskab
Jhb.	1321	297
Nan.	490	121
Fhb.	566	99
Ghb.	759	136
Skt.	666	57
Hbg.	704	124
Egm.	912	63
Ghv.	272	32
Jhv.	373	34
Chb.	285	17
Qutd.	728	51
Um.	596	53
Upv.	663	51

Nedenfor i tabel III er vist antallet af de uden for ægteskab fødte sammenholdt med antallet af de behandlede sager. Som det fremgår af tabel I mangler der for visse år og for visse steder oplysning om antallet af behandlede sager eller uægteskabelige fødsler. De for de tilsvarende år og steder oplyste tal for uægteskabelige fødsler respektive behandlede sager, er derfor ikke medtaget, men det "rigtige" tal er anført i parentes. Det må tillige, som anført i bemærkningerne til tabel I understreges, at tallene for behandlede sager angår "sysselrådsåret", stort set svarende til finansåret, mens fødselstallene angår kalenderåret.

III.

	antal uden for ægte- skab fødte	antal be- handlede
1938	(62) 46	47
1939	(62) 51	30
1940	(85) 50	24
1941	(89) 68	41
1942	(111) 88	58
1943	(86) 73	46
1944	(115) 93	49
1945	(103) 80	38
1946	(136) 110	46
1947	(162) 132	56
1948	(124) 65	45
Total	(1135) 856	480

På grundlag heraf er det beregnet, at der i ca. 43 % af tilfældene ikke er blevet optaget nogen alimentationssag til behandling.

En opstilling fordelt efter sysler viser, at forholdet varierer fra syssel til syssel.

IV.

	fødte	behandlede
Jhb.	(297) 248	138
Nan.	(121) 121	85
Fhb.	(99) 99	49
Ghb.	(136) 136	60
Egm.	(63) 50	32
Ghv.	(32) 24	16
Jhv.	(34) 32	20
Chb.	(17) 2	3
Qutd.	(51) 46	20
Um.	(53) 51	32
Upv. 1)	(51) 47	27

Antallet af behandlede sager angiver minimumsgrænsen for det antal alimentationssager, der er behandlede af de grønlandske KR. Det virkelige antal er noget større, idet

1) Skt. og Hbg. er ikke medtaget, da der fra disse sysler ikke haves oplysninger om antallet af behandlede sager.

alle sager starter i KR, også sager, hvori danske udlægges som barnefader, jfr. straks nedenfor, og sager, der ikke fører til udfindelse af faderen, jfr. ligeledes nedenfor.

En del af forskellen mellem fødselstallet og tallet på behandlede sager hidrører fra de tilfælde, hvori der udlægges ikke grønlandske mænd som barnefader. Dette illustreres nærmere i tabel V.

V.	1938				1939				1940				1941				1942				1943				1944				1945				1946				1947				
	u	b	v	f	u	b	v	f	u	b	v	f	u	b	v	f	u	b	v	f	u	b	v	f	u	b	v	f	u	b	v	f	u	b	v	f					
Jhb	1				1	1						1A					1				4	3		1	1		4	1		4	2	1A			u						
Nan																																			10						
Fhb																															2A										
Ghb	1		1		1	1					1	1								1												1		2							
Skt																											2A				2	2			1						
Hbg					1																					1				1	1										
Egm								1	1							1									1		1														
Ghv																										1			1												
Jhv																																									
Chb																											2	1	1						1						
Qutd					1	1																																			
Um																																			1						
Upv																																									
Uop- lyst	2	2			1	1																																			

A = amerikansk soldat

u = udlagt

b = bidrag pålagt

v = verserende

f = frifundet eller ladet ude af betragtning

x)

xi)

o)

1948	1949	uoplyst	ialt	diff.o)
b v f	u b v f	u b v f	u b v f	
6	4 3 1	1 1	32 15 4 1	12
			2 ^{x)}	2
		24 23	27 23 1	3
1			9 4 1 1	3
			3 2	1 ^{xx)}
			3	3
	1 1		6 2 1	3
			3 1	2
1			2 2	
			1 1	
	1 1		1 1	
2		1 1	12 7 3 1	1

1) Fhb.s smukke placering er en følge af den nære forbindelse mellem Arsuk og Ivigtut.
 2) afgået ved døden inden sagens behandling
 3) resultatet uoplyst eller barnefaderen uidentificeret.

En del af de af KRene rejste sager vedrørende uagte børn når aldrig frem til bidragsfastsættelse i SR eller alimentationsudvalget, fordi barnefaderen ikke kan findes, jfr. nedenstående oversigt, tabel VI.

VI.

	1938	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	uopl.	ialt	a	b
Jhb				1			1		1	2	1	1		7	4	
Nan									3				1	4	2	
Fhb											1		1	2	1	
Ghb									1					1	1	
Skt														0	0	
Hbg		1												1	1	
Egm													1	0	0	
Gmv								1						1	1	
Jhv										1				1	1	
Chb										2			3	5	5	
Qutd														0	0	
Um										1			2	4	4	
Upv		1								1				1	1	
Uopl.														28	22	
Ialt																

- a. Det samlede tal sager, hvori barnefaderen ikke har kunnet findes eller identificeres.
- b. Tallet, der fremkommer efter fradrag af de ikk-grønlandske barnefædre, der ikke har kunnet findes eller identificeres.

Ved at sammenlægge de herved fremkomne tal med tallene for behandlede sager formindskes differencen således:
 $(856+480) \div (101+22) = 253$.

Enkelte af de sager, der er medregnet i tabel V, omfattes af tallene for alimentationssager, nemlig forsåvidt der tillige har været udlagt barnefædre af grønlandsk nationalitet. Men det bør overhovedet fremhæves, at disse tabeller naturligvis ikke prætenderer at være nøjagtige eller fuldstændige - dertil er det materiale, hvorpå de bygger, for ufuldkomment - men tilnærmelsen turde dog være tilstrækkelig til de begrænsede konklusioner, der drages af dem.

Der består således stadig en væsentlig forskel mellem antallet af uden for ægteskab fødte og antallet af behandlede sager.

En mindre del af forskellen kan forklares ved, at børnene eller de som barnefædre udlagte personer i tiden mellem fødslen og behandlingen af alimentationssagen er afgået ved døden. En større del kan utvivlsomt forklares ved, at forældrene til de pågældende børn i mellemtiden har indgået ægteskab, hvorved spørgsmålet om fastsættelse af underholdsbidrag er faldet væk. Det fremgår af talrige sager, at KR har for skik at spørge barnemoderen og den udlagte barnefader, om de vil indgå ægteskab med hinanden, og undertiden lægges der et vist pres på parterne for at få dem til at indgå ægteskab, jfr. fremstillingen i afsnit I.

Det ses også af oplysninger for forskellige steder, at sager er stillet i bero på parternes ægteskab - ikke altid nært forestående, således er det f.eks. fra Ritenbenk oplyst, at en sag af KR var stillet i bero på parternes ægteskab, uanset at bruden endnu ikke opfyldte aldersbetingelserne. Nogle sager er utvivlsomt også ordnet underhånden uden myndighedernes indblanding. Oplysning herom foreligger i et tilfælde fra Ghv og i et fra Qutd, men at metoden ikke ligger den grønlandske tankegang fjern, haves der et vidnesbyrd om i landsrådsforhandlingerne angående regulativet af 1929, hvor Nordgrønlands landsråd foreslår¹⁾, at KRs behandling af faderskabssager ikke gøres obligatorisk, men bør afvente en direkte ordning mellem parterne. Men der er næppe tvivl om, at en - antagelig væsentlig - del af differencen må tilskrives det grønlandske retsvæsens almindelige usikkerhed, der også på andre områder ytrer sig i, at rejste sager ikke føres til afslutning²⁾. Fra Egm. er det i en straffesag fra 1946 angående kønslig omgang med 14-årig pige udtalt, at det ikke kunne anses for godtgjort, at domfældte var fader til det af pigen fødte barn. Der ses ikke at være indledet nogen paternitetssag mod den pågældende hverken for KR, SRT eller SR, men i kirkebogen er domfældte anført som fader til barnet. Denne uovcrensstemmelse mellem fødsler og bidragsbehandlede sager er kun forekommet eet SR påfaldende. Sysselmanen H bg udtaler på mødet i 1947, at han ved gennemgang af kirkebogen havde erfarer, at flere børn født uden for ægte-

1) Landsrådsforhandlingerne 1928.

2) Jfr. strafferetsafsnittet.

skab ikke var blevet indberettet af KRene, og indskærper KRene deres pligter.

3. Fremgangsmåden til konstatering af alimentationspligten.

Ifølge regulativet om uden for ægteskab fødte børn skal KR, når det kommer til kundskab om, at der ved stedet er født et barn uden for ægteskab, tilvejebringe oplysning om, hvem barnefaderen kan antages at være. Såfremt den pågældende står under grønlandsk ret, skal KR indkalde ham til at afgive erklæring om, hvorvidt han vedkender sig "faderskabet". Gør han det, sendes sagen til sysselmanden; gør han det ikke, eller udebliver han, sendes sagen til SRT. Er barnefaderen bosat i en anden kommune, sendes sagen til sysselmanden.

Det er ekspeditionens opfattelse, at disse bestemmelser i praksis i det store og hele følges.

Efter reglerne er konstateringen af alimentationspligten obligatorisk. Dette er også antaget i en af landsfogeden i Nordgrønland truffet afgørelse: Under en af SRT i Um behandlet sag kom retten til det resultat, at der ikke ville være videre at foretage for at fastslå, hvem der var barnets fader, da barnemoderens ægtefælle, som hun havde ægtet, efter at barnet var født, og hendes fader havde erklæret, at de ville sørge for barnet. Denne afgørelse blev omstødt af landsfogeden, der fordrede sagen reassumeret til konstatering af alimentationspligten, hvorefter dette skete.- Men i praksis gælder som vist ovenfor noget ganske andet. Uanset, at det ikke er nævnt, at sagen kan rejses inden barnets fødsel, har SR i Hbg i 1938 pålagt KRene at søge alimentations-sagerne oplyst allerede inden fødslen, dels for at bidraget kan komme til at løbe allerede fra barnets fødsel, dels fordi sagerne derved lettere oplyses og forklaringer, konstrueret ud fra beregninger fra fødselsdatoen, forekommer. I 1938 og 1945 fastsat bidrag til endnu ufødte børn.

De grønlandske KRformænd gav overvejende udtryk for, at konstateringen af alimentationspligten normalt ikke var forbundet med større vanskeligheder. Nægter barnefaderen i første omgang, hvad der angiveligt ikke/^{er} helt sjældent, konfronteres barnemoderen og barnefaderen, hvorefter barnefaderen angiveligt i de fleste tilfælde indrømmer.

Nægter den udlagte barnefader, eller udebliver han fra KR, skal sagen ifølge regulativet sendes til SRT. Den foreskrevne kompetencefordeling agtes dog ikke altid så nøje. Fra Ghb foreligger et par tilfælde, hvor alimentationsudvalget har foretaget afhøring af parter og vidner og derefter truffet afgørelse angående alimentationspligten, og SR i Jhv, jfr. nærmere nedenfor, og i Um har, uanset at en sådan beføjelse ikke er tillagt SRene, ændret afgørelser om alimentationspligt truffet af KR. I Jhb udfolder alimentationsudvalget en virksomhed på områder, som man på forhånd måtte antage var forbeholdt SRT, jfr. nærmere nedenfor.

Tabel VII viser antallet af sager behandlet af SRterne. Af det samlede antal alimentationssager 480, er kun 58 afgjort af SRterne, mens resten er afgjort af KRene (eller alimentationsudvalgene).

I Tabel VII er kun medtaget sager angående fastsættelse af underholdspligt, ikke sager, der alene angår inddrivelse af underholdsbidrag. Hver sag er kun anført een gang, selv om den har været foretaget for retten flere gange. SRT-sager, der kun, som det bruges visse steder i Nordgrønland, er approbationer af forlig for KR, er ikke medtaget.

1944	1945	1946	1947	1948	1949	ialt
a b	a b	a b	a b	a b	a b	a b
3			1 1	7 5	2 2	21 15
			1 1			1 1
	1		3 3			6 5
1			1			8 4
		÷ ÷	÷ ÷	÷ ÷	÷ ÷	÷ ÷
1	1			2 2		13 8
2				1 1		3 1
			2 1			4 3
		1 1		1	1 1	3 2
		1 1				2 2
					1 1	6 6
1 1				1 1		1 1
					1	11 10
2 2	1 1	2 2	3 3			
0 3	3 1	4 4	11 9	12 9	5 4	79 58

nger til brug
er mod ikke-

I den følgende fremstilling vil der blive redegjort for nogle almindelige ejendommeligheder ved behandlingen af alimentations-sager, men i tilknytning til tabel VII skal der her gøres nogle bemærkninger vedrørende enkelte af de af SRTerne behandlede sager.

I en af de i Jhb 1938 behandlede sager var der udlagt tre barnefædre, alle med samleje inden for avlingstiden. Ved dommen pålagdes der to af dem alimentationspligt, mens den tredje, uvist af hvilken grund, ikke omtales i dommen. I en anden af de i Jhb 1938 behandlede sager havde barnemoderen udlagt to barnefædre, idet hun angav samleje med dem begge i avlingstiden. Den ene, som afhørtes af SRT, nægtede samleje i avlingstiden, mens den anden, der befandt sig på Østkysten, ikke blev afhørt. Der blev ikke truffet nogen afgørelse i sagen af SRT, der heller ikke udtalte sig om den førstnævntes alimentationspligt, men Østkystmanden blev i henhold til en af styrelsen udfærdiget resolution pålagt alimentationspligt. Det meddeltes mundtligt, at han har under overvejelse at begære sagen genoptaget.

I en af de i Jhb i 1940 behandlede sager var der indstævnet to mænd. Den ene havde vedkendt sig over for KR og afhørtes ikke i SRT. Den anden, der afhørtes i SRT, nægtede at vedkende sig alimentationspligt. Ved dommen blev den førstnævnte pålagt alimentationspligt.

I sagen fra Qutd. 1940 var den udlagte barnefader på grund af sygdom ikke mødt i SRT. En skriftlig erklæring fra ham var blevet forelagt lægen, der erklærede, at det af barnefaderen opgivne, der stemte med barnemoderens forklaring, passede med barnets fødsel, hvorefter barnefaderen blev pålagt alimentationspligt.

Chb-sagen 1940, hvori den udlagte barnefader nægtede, udsattes ifølge referatet i SRTprotokollen til blodprøve, men det ses ikke af SRTprotokollen, hvad der videre er passeret. En mundtlig oplysning går ud på, at blodtypebestemmelsen ikke udelukkede faderskabet, hvorefter indstævnte vedkendte sig.

I sagen Qutd. 1944 udelukkedes den af barnemoderen først udlagte ved blodtypebestemmelse. Barnemoderen udlagde derefter en anden. Ved dommen blev den først udlagte frifundet, mens der intet udtales om nr. 2.

I den ene af Upv-sagerne 1946 pålagde SRT alimentationspligt betinget af, at en efterfølgende blodtypebestemmelse ikke udelukkede parterniteten.

Chb-sagen 1946 angik to indstævnte. Ingen dom afsagt, men mundtligt oplyst, at den ene af de indstævnte senere havde giftet sig med barnemoderen.

I en af sagerne fra Fhb 1947 havde barnemoderen oplyst samleje i avlingstiden med fire forskellige, deriblandt en dansk. Alle fire vedkendte sig under sagens behandling i SRT, men der afsagdes ingen dom. Alimentationsudvalget pålagde de grønlandske fædre bidrag med hver en fjerdedel, mens spørgsmålet blev henvist til landsfogedens afgørelse for så vidt angår den danske barnefader.

I Nan-sagen 1947 nægtede to udlagte barnefædre overensstemmende med barnemoderen samleje i avlingstiden. SRT rettede derefter henvendelse til landsfogeden om instruktion. Sagen var ikke påny foretaget den 1. august 1949.

En af de fra Jhb for 1948 anførte sager, i hvilken den udlagte barnefader nægtede, udsattes ifølge referatet i SRTprotokollen til lægeerklæring. Nedenfor i retsbogen anført, at det erkendte samlejetidspunkt kunne passe, men nogen dom ses ikke afsagt. Mundtligt oplyst, at den indstævnte var pålagt alimentationspligt.

I regulativet findes ingen bestemmelser om, hvorledes der skal forholdes, når der må antages at foreligge samleje med flere i avlingstiden. Spørgsmålet blev rejst under udarbejdelsen af regulativet af 1929, men et forslag om indførelse af regler herom afvistes, idet det fandtes heldigst i så vidt omfang som muligt kun at komme ind på at udpege en enkelt, for hvis vedkommende der var størst sandsynlighed for, at han var den rette. De grønlandske KR synes at have handlet i smuk overensstemmelse hermed.

I nedenstående tabel VIII er vist i hvilket omfang der i alimentationssagerne udlægges flere mænd som barnefædre, og i hvilket omfang flere er pålagt alimentationspligt til samme barn.

Sammenholdes disse sidste tal med det samlede antal alimentationssager, 480, ses det, at det kun udgør ca. 11% (flere udlagte) og ca. 4 % (flere alimentationspligtige).

VII.

	1938		1939		1940		1941		1942		1943	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
Jhb	3	2			4	4					1	1
Nan												
Fhb					1	1					1	1
Ghb	1	1					2		3	3		
Skt												
Hbg	2	2	3	2	1						3	2
Egm												
Ghv									1	1	1	1
Jhv												
Chb					1	1						
Qutd			4	4								
Um												
Upv							2	2	1	1		
Ialt	6	5	7	6	7	6	4	2	5	5	6	5

a: samlet antal

b: SRT-sager med undtagelse af subsidiære afhør:
ved andre retter eller for landsfogeden i sag
grønlandske barnefædre

+: oplysninger mangler.

VIII.

	1938		1939		1940		1941		1942		1943		1944		1945		1946		1947		1948		1949		ialt	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
Jhb	2	1			3	3			2		1						1	1			5	2 ^v	3	1 ^v	17	5+1 ^v
Nan									1										1				1	1 ^v	3	1 ^v
Fhb					1	1													1	1	3	3	1	1 ^v	6	5+1 ^v
Ghb																							1	1 ^v	1	1 ^v
Skt																										
Hbg	2	1																	1	1					3	2
Egm													2	1			1								3	1
Ghv									1	1															1	1
Jhv													1	1											1	1
Chb																	1								1	
Qutd			1	1									1						1				1	1	4	2
Um									1	1	1		1		1	1							2	1 ^v	6	2+1 ^v
Upv	1								1				2		1	1	1		1						7	1
																							<u>53</u>		<u>20</u>	

a: sager, hvori flere er udlagt som barnefædre

b: sager, hvori flere er pålagt alimentationspligt

v: verserende

Forespørgsler om, hvorledes der efter praksis forholdes, når flere kan komme i betragtning som barnefædre, er regelmæssigt besvaret med, at man, eventuelt ved jordemoderens hjælp, "har regnet tiden ud" og derved fundet frem til den rette, eller at man har taget "den nærmeste".

Konstatering af fleres bidragspligt til samme barn kræver efter praksis ikke nødvendigvis SRTbehandling. Enkelte kommuner, således Jhb lader altid sager, hvori flere kommer i betragtning som barnefædre gå til sysselmanden, men andre steder afgøres disse sager af KR eller alimentationsudvalget.

I flertallet af sager, hvori der udlægges flere, udlægges der to. I adskillige tilfælde dog tre, i enkelte tilfælde flere, og det er set, at der har været otte udlagt som mulige fædre.

4. Sager, hvori danske udlægges som fædre til børn født uden for ægteskab, er, som det fremgår af tabel V ikke helt sjældne. Disse sager rejses ligesom andre af KR, der indsender sagen til sysselmanden. Denne er bemyndiget til at modtage barnefaderens anerkendelse af faderskabet, således at overenskomsten indsendes til landsfogeden til approbation. Anerkendes paterniteten ikke, indsendes sagen til landsfogeden.

Om sager, hvori der udlægges såvel dansk som grønlandsk barnefader, er der ingen særlige regler givet, men den sædvanlige ordning vil være den, at sagen først afgøres for den eller de grønlandske fædres vedkommende efter de derom fastsatte regler, hvorefter sagen tilstilles landsfogeden til foranstaltning for såvidt angår den eller de danske.

Det er i praksis antaget, at en dansk, der udlægges som barnefader til et i Grønland af grønlandsk moder født barn, alene bliver alimentationspligtig efter de i regulativet fastsatte regler, således at de danske regler i loven af 1937 ikke finder anvendelse.

Om det modsatte forhold, grønlandske mænd, der udlægges af danske kvinder som barnefædre til børn født her i landet, er det ved justitsministeriets skrivelse af 18/1-1924 (Z 6610) antaget, at der påhviler grønlandere alimentationspligt med hensyn til børn avlede med kvinder her i landet, og at dansk rets regler skal anvendes med hensyn til bidrags størrelse, såfremt afgørelsen træffes her i landet. Vender en sådan bidragspligtig tilbage til Grønland, antager

Grønlands styrelse i skrivelse af 12. februar 1931 (522/31), at de herskende økonomiske forhold i forbindelse med den omstandighed, at de i Danmark gældende inddrivelsesregler ikke direkte kan overføres til Grønland, må medføre, at bidragene fra da af skal fastsættes efter den grønlandske øvrigheds (SRs) skøn under fornøden hensyntagen til såvel faderens som barnemoderens økonomiske forhold.

5. Bevismidlerne. I regulativet er det foreskrevet, at sysselmanen, såfremt der hersker tvivl om tidspunktet for barnets avlingstid, forinden SRT-sagens foretagelse, bør tilvejebringe erklæring fra vedkommende læge herom. I denne henseende følger SRterne en meget varierende praksis. Mens der i visse sysler ifølge retsreferaterne så godt som undtagelsesfrit indhentes avlingstidserklæring, er det i andre sysler en undtagelse, at der er oplyst noget herom.

Mens den af retsmedicinsk institut til embedslægerne udsendte vejledning angående beregning af avlingstiden foreskriver, at avlingstiden skal opgives med et spillerum på 2 måneder, synes de grønlandske læger ifølge referaterne i alimentionssagerne ikke sjældent at se sig i stand til at bestemme avlingstiden snævrere, undertiden endog med en præcision¹⁾, der må forbavse.

Om bevismidlerne udtaler regulativet iøvrigt, at sagen vil være at afgøre under hensyn til samtlige oplyste omstændigheder, idet der må dømmes efter de af parterne og eventu-
elle vidner afgivne forklaringer, særlig også efter det modtagne indtryk af parternes personlige optræden under sagen (fasthed og sandfærdighed på den ene side, veghed og usandfærdighed på den anden). Det bestemmes udtrykkeligt, at partsed ikke kan finde anvendelse.

Udgangspunktet er naturligvis at fastslå barnemoderens forbindelser i avlingstiden, men som nævnt er det ikke altid, at der indhentes erklæring angående avlingstiden, og undertiden anvender man et - som det synes - ret frit skøn.

SRT i Upv har således i 1945 pålagt J, A og S alimentionsspligt, "da de tre tiltalte over for KR havde tilstået at have haft samleje med barnemoderen, og selv om de antoges at ville benytte sig af pigens åndssvage tilstand til at på-

1) I to SRTsager er konceptionstiden ifølge referatet set opgivet til henholdsvis "ca. 3/9" og "omkring 27/7."

stå, at datoen for samleje ikke kunne stå i forbindelse med barnets fødsel" Den indsigelse, at befrugtning er udelukket, fordi der er benyttet præservativ, rejses ikke sjældent. I to tilfælde foreligger der afgørelser derom (Ghb og Hbg), der begge afviser indsigelsen som uden betydning, og den vides ikke i noget tilfælde at være taget til følge.

Derimod frifinder SRT, Fhb 1934 i en sag, i hvilken tre indstævnte havde erkendt samleje med barnemoderen, to af de indstævnte under hensyn til deres med barnemoderens samstemmende forklaring om, at sædovergang ikke havde fundet sted. Der var i sagen intet oplyst om tidspunktet for barnets fødsel eller avlingstiden, eller om forholdet til den tredje indstævnte lå nærmere den sandsynlige konceptionstid. På lignende måde frifinder SRT i Jhb i 1943 k, der tilligemed B havde erkendt samleje i avlingstiden, fordi samlejet efter Ks og barnemoderens samstemmende forklaring ikke havde været befrugtende. Modsatte afgørelser kendes dog også.

Blodtypebestemmelse anvendes i ret vidt omfang som bevismiddel. SRTafgørelser: Chb. 1940 (udelukkede ikke, hvorefter den udlagte barnefader vedkendte sig), Hbg 1943 (udsat til blodtypebestemmelse; ses ikke, hvad videre passeret), Qutd 1944 (udlagt barnefader frifundet i henhold til blodtypebestemmelse), Jhb 1947 (begæring om blodtypebestemmelse fremsat over for KR; ikke taget til følge, hverken af KR eller SRT), Upv 1946 (den af barnemoderen opgivne udelukkes ved hjælp af blodtypebestemmelse; den dernæst opgivne barnefader forlangte blodprøve; af SRT pålagt alimentationspligt, medmindre blodprøve udelukkede; i retsbogen anført, at blodtypebestemmelsen ikke var til hinder, og at barnefaderen herefter var indforstået med at betale bidrag), Jhv 1946 (nægtede over for KR og forlangte blodprøve; efter at denne viste intet til hinder, vedkendte barnefaderen sig). Ghv 1947 (nægtede over for KR og forlangte blodprøve; efter blodprøvens foretagelse pålagt alimentationspligt af SRT), Fhb 1947 (i SRT havde barnefaderen vedkendt sig alimentationspligt; begærede sagen genoptaget og blodtypeprøve foretaget. Syssemanden sindet at imødekomme begæringen). Hbg 1948 (begæring om blodprøve afvist under henvisning til, at styrelsen tidligere havde afvist sådanne anmodninger).

Upv 1949 (blodtypebestemmelse, bl.a. af dansk barnefader).
 Jhv 1949 (barnefader begærede blodprøve, afslået efter samråd med lægen). Alimentationsudvalget Fhb 1949 (i sagen 7 i betragtning kommende barnefædre, alle blodtypebestemt, ingen afgørelse). Alimentationsudvalget Fhb 1949 (uoverensstemmelse mellem barnemoderens og barnefaderens forklaringer om samlejetidspunktet. KR foreslår blodtypebestemmelse, tiltrådt af alimentationsudvalget).

Også i KRsagerne anvendes blodprøve. KR Kraulshavn 1939 (tre muligheder, blodtypebestemmelse, hvorved de to angiveligt udelukkedes). Augpilagtoq Upv S (to muligheder; den ene udelukkedes angiveligt ved blodprøve foretaget efter samråd med sysselmanen). Qutd. 1947 (to barnefædre; blodtypebestemmelse udelukkede angiveligt begge).

Uden tilknytning til konkrete sager foreligger der derhos en række mundtlige oplysninger om anvendelse af blodtypebestemmelse, og på SRmødet i Fhb 1949 fandt der en almindelig drøftelse af blodtypebestemmelsens betydning sted, og der fremsattes ønske om at få meddelt retningslinjer for anvendelsen deraf. Hos mange synes den opfattelse at herske, at blodtypebestemmelsen positivt er i stand til at vise, hvem der er fader.

6. I tabel VI er det vist, i hvor mange tilfælde de indledede alimentationssager er endt med, at man ikke har fundet frem til nogen barnefader, og det er foran omtalt, at en vis del af differencen mellem antallet af uægte barnefødsler og antallet af bidragsbehandlede alimentationssager må antages at skyldes retsorganisationens ufuldkommenhed. Til illustration heraf skal nedenfor omtales nogle eksempler på sager, i hvilke der først er fundet frem til den alimentationspligtige flere år efter barnets fødsel.

Ved SRT i Hbg genoptoges i 1931 en paternitetssag angående et i 1920 født barn i anledning af, at det på SRmødet i 1930 havde vist sig, at der i en årrække ikke var indgået bidrag til dette barn. Barnemoderen havde oprindelig som barnefader udlagt D, og KR på det udsted, hvor D hørte hjemme, havde tilpligtet ham at udrede bidrag på 3 kr. årligt i 14 år. D havde betalt de to første bidrag, men på grundlag af en fra barnemoderen faldet udtalelse om, at det var O, der var fader, havde D ophørt med betalingen. Det var

retten bekendt, at "barnemoderen havde lidt vanskeligt ved at holde sig til den nøgne sandhed", men desuagtet pålagdes D bidragspligt i overensstemmelse med hendes forklaring, idet flertallet fandt, at der i Ds betaling igennem 2 år var et vægtigt indicium mod ham. Fra Arsuk foreligger der oplysning om et i 1938 født barn, til hvilket bidragspligten først blev fastslået i 1943, angiveligt fordi sagen var blevet glemt, indtil en ny sysselmanndrog den frem af glemselens mørke. I Jhb alimentationsudvalg behandledes i 1939 en sag fra 1935, "der grundet visse misforståelser ikke tidligere har fundet sin afslutning." I Egm klagede en barnemoder i 1942 over, at hun ikke havde modtaget noget bidrag i 4 år. Barnefaderen indkaldtes, vedgik paterniteten og pålagdes bidrag ex hunc. På SRmødet Ritenbenk Øst 1947 pålagt bidrag til barn født 1945, idet sagen først nu var blevet opklaret. Kangeq KR stillede i 1946 en sag mod kok ombord på et navngivet dansk skib i bero, da barnemoderen ikke kunne erindre hans navn, og denne sag havde ved ekspeditionens afrejse fra Ghb endnu ikke fundet sin afslutning.

Der har, som det kan forstås, i en del tilfælde været rejst spørgsmål om genoptagelse af alimentationssager. På SRmødet Jhv 1944 ændredes en resolution fra det foregående års møde således, at den, der da på grundlag af vedkendelse for KR var blevet pålagt alimentationsbidrag, for fremtiden kun skulle betale $\frac{1}{2}$ bidrag, og $\frac{1}{2}$ bidrag pålagdes M, idet barnemoderen senere havde erklæret, at det var M, der var barnefader.

Af skrivelse fra sysselmannden Hbg til landsfogeden 1945 angående genoptagelse fremgår, at bidragspligten til et den 15/5-1943 født barn var blevet pålagt P, men at denne og barnemoderen nu havde meddelt, at den af KR trufne afgørelse var urigtig, idet de formente, at O var barnefader. Barnemoderen havde yderligere på avlingstiden haft samleje med A. Ses ikke, hvad videre passeret i sagen. Af en SRTsag fra Fhb fra 1943 fremgår det, at en til et i 1938 født barn udlagt barnefader kort tid efter fødslen havde afgivet forklaring angående samlejetidspunkterne til lægen, der ikke havde fundet noget til hinder for den pågældendes faderskab. Meddelelse herom var tilgået KR fra sysselmannden, men sagen var ikke blevet færdigbehandlet, og intet bidrag var blevet betalt. Under SRTsagen benægtede barnefaderen uden nærmere

begrundelse paterniteten og forlod retsmødet i vrede. Ved dommen fastsloges den pågældendes alimentationspligt. Som nævnt ved omtalen af blodtypebestemmelsens anvendelsesområde, har en barnefader, der i 1947 ved samme SRT havde vedkendt sig alimentationspligten, senere begæret sagen genoptaget og blodprøve foretaget, hvad sysselmanden er sindet at imødekomme. Derimod afvist på SRmødet i Fhb 1947 en barnefader, der nu nægtede at betale bidrag til et i 1937 født barn, idet han ikke mente, at han var fader. Af SRT-protokollen for Hbg ses det, at der i 1939 er afholdt forhør i anledning af, at en barnefader havde begæret en alimentations-sag genoptaget.

Undertiden går disse genoptagelsessager uhyre formløst til. I en alimentationsudvalgssag fra Jhb fra 1939 hedder det således, at der ved behandlingen af en alimentationssag ctr. K og O resulterende i, at O pålignedes alimentationsbidrag som den eneste, "er begået den fejl, at barnets fødselsdag er opgivet at være 29. juli 1934, mens dåbsattesten viser datoen 29. juni, hvorfor konceptionstiden er forrykket en måned." Man havde ikke hidtil villet genoptage sagen, da O, "der i alle tilfælde måtte anses som barnefader", betalte regelmæssige bidrag, men nu var O afgået ved døden, hvorfor man ville genoptage sagen mod K. Denne indvilgede på sysselmandens forslag i at overtage Os forpligtelser. I en af samme alimentationsudvalg behandlet sag fra 1945 angående B, der som den eneste af to udlagte barnefædre var blevet pålagt alimentationspligt, udtales det, at der var "begået en fejl, idet barnemoderen, der er døvstum, ved senere afhøring oplyser, at hun hele tiden har regnet med, at B måtte være fader til barnet, og at dette også lignede ham, men at jordemoderen havde sagt, det ikke kunne være B, men måtte være P, hvorfor hun havde opgivet denne." B vedkendte sig paterniteten, "da barnet også ligner ham." Udvalget vedtog derefter, at bidraget skulle betales af B, og at det P pålignede bidrag skulle bortfalde. I 1946 pålagde udvalget K og L, der begge havde indrømmet muligheden af at være fædre, et solidarisk bidrag. I 1947 genoptoges sagen, idet der var indkommet nye oplysninger fra KR, hvorefter det fremgik, at K tidligere havde afgivet urigtig forklaring for KR, "og efter det oplyste sandsynligvis var den virkelige barnefader, hvorfor udvalget vedtog at ikende ham alene bidragspligt." I ingen

af disse sager tales om, at den hidtidige betaler skulle have de betalte beløb eller en del deraf tilbage.

I. Bidraget. På det årlige SRmøde fastsættes bidragets størrelse, i første række under hensyn til faderens økonomiske og personlige forhold, i anden række til moderens økonomiske og andre forhold, der herved er egnet til at tages i betragtning. Bidraget bør efter regulativet fastsættes højere for de to første år end for den senere tid, og der er i regulativet hjemmel til at ændre bidraget på begæring af KR, barnemoderen eller barnefaderen, såfremt forholdene skønnes at give anledning dertil. Denne hjemmel anvendes ikke i så vidt omfang, som man kunne vente i betragtning af de gennem de sidste år jævnt stigende leveomkostninger, men der er dog i en række tilfælde af SRene truffet bestemmelse om forhøjelse af enkelte underholdsbidrag, sjældnere om nedsættelse. På SRmødet i Chb 1949 vedtoges det at forhøje alle løbende bidrag med 40%. I en del sysler er der af SR nedsat alimentationsudvalg, hvorved der åbnes mulighed for fastsættelse af bidrag også uden for det årlige møde, og dets resolutioner godkendes på det efterfølgende SRmøde.

Det bidrag, der er tale om, er et bidrag til barnets underhold. Der er ikke hjemlet bidrag til moderens barselsfærd eller andre særlige bidrag. Afgår barnet ved døden kort efter fødslen, vil der sædvanligvis ikke blive fastsat noget bidrag. Spørgsmålet har i 1940 været rejst af SR i Hbg over for landsfogeden, der svarede, at det ikke var unaturligt at fastsætte bidrag for den tid, i hvilken barnet havde levet. SR i Fhb har i 1944 fastsat bidrag for et barn, der var afgået ved døden efter at have levet i ca. 5 måneder. I Upv har SRT i 1930 i forbindelse med alimentationsagen bestemt, at den alimentationspligtige, da barnet var afgået ved døden, skulle afholde begravelsesudgifterne.

Om flere personer, som er anset alimentationspligtige til samme barn, er det i en skrivelse fra styrelsen af 22. januar 1936 udtalt, at der bør pålægges dem solidarisk hæftelse, dog således at bidraget inddrives pro rata, og det solidariske ansvar kun gøres gældende, når den en eller flere af de bidragspligtige påhvillende anpart må anses for absolut uerholdelig. Denne skrivelse synes ikke at være almindelig bekendt. I nogle tilfælde pålægges bidraget solidarisk, men

oftest pålægges bidraget anpartsvis, normalt bestemt som en brøkdel svarende til antallet af bidragspligtige. Fra Jhb foreligger fra 1938 oplysning om en ordning, hvorefter to barnefædre, der ved SRT var tilpligtet "in solidum at udrede underholdsbidrag", hver var blevet pålagt anpartsvis bidrag, der tilsammen oversteg det beløb, som tillagdes barnemoderen; det bestemtes, at overskudet skulle indgå i kommunkassen til almindelig børneforsorg. Yderligere var det bestemt, at den ene ved den andens død skulle betale hele det bidrag, der var tillagt barnemoderen.

Det tør formodes, at reglen om, at et bidrag i penge skal fastsættes af SR, ikke altid følges så nøje. Tilbøjeligheden for private arrangementer er tidligere omtalt, og også på dette felt forekommer de, jfr. KRsag Ujarasugssuk 1943 angående et i 1936 født barn, i hvilken barnefaderen, der anerkendte alimentationspligten, erklærede, at det afgående KR havde været tilfreds med, at han ydede barnet tøj og føde, når barnet trængte dertil.

Om administrationen af bidraget henviser regulativet til den almindelige regel om bestyrelse af umyndiges midler i retsplejeordening af 26. juli 1926 § 8, hvorefter midlerne bestyres af KR eller en beskikket værge under tilsyn af SR, der skal påse, at kontante beløb indsættes i sparekassen, men som kan tillade, at midlerne anvendes til den umyndiges underhold, uddannelse, udstyr eller lignende. Det er ikke ekspeditionen bekendt, at der i noget tilfælde er beskikket værge til administrationen af underholdsbidraget, men det vides, at en barnefader i eet tilfælde har fremsat begæring derom, uden at det har kunnet bringes på det rene, om begæringen er efterkommet. Bestyrelsen varetages overalt af KR, der sædvanligvis har sparekassebøgerne i sin besiddelse. På anmodning af barnemoderen efter overvejelse af, om den påtænkte udgift er rimelig, tillades udbetaling af midlerne i reglen således, at barnemoderen af KR får en anvisning fra KRformanden til handelsbestyreren på det, der ønskes anskaffet. Normalt synes administrationen ikke at give anledning til indblanding fra SR, men af en alimentationsoversigt fra Egm fra 1938/39 ses det dog, at det er påtalt, at der på een gang var hævet 92 kr. i sparekassen. Alimentsudvalget i Ghb har i 1932 givet tilladelse til, at en barnemoder havede af børnenes underholdsbidrag på sparekas-

sebog til køb af hus på betingelse af, at huset kom til at tilhøre børnene i fællesskab.

Det er i regulativet foreskrevet, at underholdsbidrag forfalder halvårsvis forud, og at det i tilfælde af manglende betaling kan inddrives efter de i retsplejeordeningen § 23 givne regler, hvorefter indeholdelse kan ske i betalingen for produkter, som skyldneren "enten selv eller ved andre" indhandler, eller i, hvad der tilkommer ham i betaling for udført arbejde eller på anden måde, dog i reglen ikke med mere end en trediedel af det ham ved hver udbetaling tilkommende beløb.

Dette inddrivelsesmiddel synes på forhånd særdeles effektivt og anvendes også ret hyppigt. Genstand for tilbageholdelse er først og fremmest indhandlingsindtægter og løn fra institutionerne og hyppigt også repartitionsbeløb. Men også i andre indtægter kan tilbageholdelse ske. KR i Kangeq har således i 1946 stillet forslag om at tilbageholde indtægter, som en alimentant på stedet havde ved at udleje et ham tilhørende hus i Ghb til fester og lignende.

Af forskellige grunde er denne ordning imidlertid ikke så fuldkommen endda. For det første er det langt fra ukendt, at restanter lader andre indhandle deres produkter for sig, og uanset hjemmelen til desuagtet at foretage tilbageholdelse, kan det være vanskeligt/at føre bevis for. Nogle steder har restanter f.eks. den praksis at indhandle ved andre steder end hjemstedet i håb om, at handelsbestyreren på indhandlingsstedet er uvidende om forpligtelsen, et håb der sjældent beskæmmes. Men dernæst gælder det i hvert fald for de mindre steder, at handelsbestyrerne ofte vil være forsigtige med at praktisere tilbageholdelse, bl.a. for ikke at komme i modsætningsforhold til beboerne på stedet, en betragtning, der blev gjort gældende på SRmødet i Ghb i 1949 under drøftelsen af inddrivelsesvanskelighederne. Det ses af enkelte KRsager, at tilbageholdelse har givet anledning til protest, uanset at betingelserne klart forelå; i Narssaq passerede det eksempelvis i 1938, at en alimentant, af hvis indhandling der blev tilbageholdt, fremsatte trusler på livet mod udstedsbestyreren.

Gennemgangen af SRprotokollerne viser, at der gang på gang af SRene klages over, at det går dårligt med betalingen af underholdsbidrag, og der stilles forslag om mere

effektive midler. I eet tilfælde er det ekspeditionen bekendt, at tvangsarbejde er bragt i anvendelse over for en forsømmelig alimentant. SRT Fhb 1941: En alimentant, der resterede med bidrag til tre børn indvilgede på rettens forslag i at erlægge restancerne ved tvangsarbejde. Men det har ikke helt sjældent været på tale. SR Ghb 1941: Forespørgsel om muligheden af at hensætte forsømmelige alimentanter til tvangsarbejde af landsfogeden besvaret med, at sager herom måtte behandles ved SRT, hvorefter otte restanter henvistes til retsbehandling. Af SRTprotokollen fremgår dog intet om, at der har været rejst SRTsager mod de pågældende. Samme SR 1944: Henstilling til SRT om at idømme alimentant tvangsarbejde til dækning af bidragsrestance, såfremt denne ikke var betalt inden en nærmere fastsat frist. Ses ikke behandlet af SRT. Trusel om tvangsarbejde er fremsat af SR Ghb 1949 i tilkendegivelse til ugift alimentant, der i 4 år havde undladt at betale alimentationsbidrag, om inden en nærmere frist at betale en del af restancen. SR Nan 1945 udsendt advarsel til 7 alimentanter om, at de kunne idømmes strafarbejde, "hvis reglerne om afbetaling ikke blev overholdt."

Spørgsmålet om forskudsvis udbetaling af det offentlige er rejst af SR i Ghb og Ghv i 1944, og samme år foresloges det af førstnævnte SR, at der indførtes konjunkturbestemte normalbidrag.

Afgår barnet ved døden, tilfalder forfaldne bidrag kommunekassen. Har barnefaderen affundet sig med et bidrag een gang for alle, skal SR træffe bestemmelse om, hvorvidt og hvor meget der skal tilbagebetales barnefaderen. Indgår barnefaderen ægteskab med barnemoderen, udbetales indestående beløb til faderen. Det må antages, at der normalt forholdes i overensstemmelse med disse bestemmelser. Det er dog ekspeditionen bekendt, at et bidrag til et barn, der var afgået ved døden, af KR i Um er blevet tilsendt barnemoderen, angiveligt fordi barnet var afgået ved døden allerede 7 måneder efter fødslen, hvorfor der ikke var oprettet nogen sparekassekonto for det.

Regulativet indeholder ingen udtrykkelig bestemmelse om, hvorledes det går med bidraget, når barnemoderen indgår ægteskab med en anden end barnefaderen. Bidragspligten må antages at bestå. Et i Ghv rejst spørgsmål herom er løst i overensstemmelse hermed. Nærmest i modsat retning går

en afgørelse af SR i Fhb 1949, hvor et KRmedlem rejste spørgsmål om, hvorledes der skulle forholdes med et af en dansk barnefader een gang for alle indbetalt underholdsbidrag på 600 kr., som barnemoderen, der nu havde indgået ægteskab med en anden end barnefaderen (også en ikke-grønlandsk mand) og var rejst fra landet, havde skænket sin moder. Det vedtoges at overlade det til KR at lade dispositionen stå ved magt, dersom den fandtes rimelig, eventuelt således at en del af bidraget inddrogtes i kommunekassen.

Også andre grunde end barnets død kan bevirke bidragets bortfald. SR i Chb har således i 1939 truffet bestemmelse om, at et bidrag skulle bortfalde, efter at barnet var kommet i pleje, og plejefaderen havde givet afkald derpå. I alimentationsoversigten fra Jhv 1942/43 er det anført, at bidragene var bortfaldne, efter at barnet var optaget som plejebarn. Bestemmelse om eftergivelse træffes undertiden: SR i Chb 1941 (restance påhvilende to af tre sambidragende), SR Um 1945 (restance til "barn", der nu var 16 år og selv havde barn uden for ægteskab, til hvilket hun modtog underholdsbidrag. Sysselmanen havde tidligere modsat sig indstilling fra KR om eftergivelse, idet han ikke fandt, at den omstændighed, at myndighederne havde sløset med bidragets inddrivelse, var tilstrækkelig grund til eftergivelse). Samme SR 1948, lignende afgørelse med hensyn til bidrag til "børn", der nu var henholdsvis 19 og 17 år gamle. Af alimentationsoversigten fra Um 1947 fremgår, at en barnemoder har frafaldet en bidragsrestance, da barnet var blevet 16 år.

Ved alimentantens død ophører underholdspligten, styrelsens skrivelse af 26. april 1935 (902/35).

Bidraget bortfalder naturligvis også, når forældremyndigheden over barnet tillægges barnefaderen.

B.

1. Det samlede antal børn født uden for ægteskab udgjorde i perioden 1938-1948 1135 af et samlet fødselstal på 8335 eller 136⁰/100. Bertelsen oplyser I, p. 19, at promillen tidligere ret konstant var 50-60:

1851-1880	1881-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930
48 ⁰ /100	59 ⁰ /100	53 ⁰ /100	53 ⁰ /100	61 ⁰ /100

og samlet for perioden 1901-1930 58 ⁰/100.

Beregnet for hvert enkelt af de af den undersøgte periode omfattede år viser den en jævn stigning:

1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948
91	91	104	123	137	118	137	141	162	186	204

I nedenstående tabel vises fordelingen på de forskellige sysler. De to første talkolonner er anført efter Bertelsen I, p.19.

IX.

Antal uægteskabelige fødsler pr. 1000 fødte:

	1851-1900	1901-1930	1938-1948
Jhb			238
Lichtenau Jhb	103	98	194 231
n			247
Fhb	138	90	175
Ghb	18	69	179
Skt	32	23	86
Hbg	34	50	176
Egm	14	38	69
Ghv			118
Jhv	18	38	91
Chb			60
Ritenbenk		21	(Qutd)70
Um	32	48	90
Upv	20	38	77

Medens andelen af fødsler uden for ægteskab tidligere var mindre end i Danmark, hvor den i 1850-59 var 111, 1860-69, 111, 1870-79, 107, 1880-89, 99, 1890-1900, 96 og i 1919-1922 var 109⁰/00, er den nu højere end her, hvor den i perioden 1941-1945 udgjorde 91⁰/00.

De af Hans Egede¹⁾ beskrevne idylliske tilstande eksisterer altså ikke mere, og de af Bertelsen fundne tal er vokset til henved det tredobbelte, og er stadig stigende.

1) Perl., p.373: "Jomfruer og Piger derimod ere bluefærdige nok, saasom vi aldrig har seet, at de med unge Karle har haft noget letferdig Omgængelse, eller givet det ringeste Tegn fra sig til Sligt, enten med Ord eller Gierninger. Udi 15 år jeg var udi Grønland, veed jeg ikkun 2 eller 3 Piger, som uden ægteskab ere blevne besvangrede, thi de holde Sligt for en stor Skam."

Det ligger uden for denne ekspeditions opgave nærmere at redegøre for årsagerne til denne stigning, undtagen for så vidt den måtte stå i sammenhæng med forhold i det grønlandske retssystem. Der er nu i hvert fald ingen grund til at antage, at stigningen som forudsagt af Nordgrønlands landsråd i 1913, skulle være et resultat af indførelsen af underholdsbidrag til børn født uden for ægteskab.

De uden for ægteskab fødte børn er i dag i Grønland et alvorligt samfundsproblem, der i høj grad må påkalde retsordenens interesse, og der er al grund til at forsøge en vurdering af, hvorvidt den i dag gældende retstilstand er tilfredsstillende.

Fra grønlandsk side er der i to henseender rejst kritik, dels med hensyn til størrelsen af de underholdsbidrag, der pålægges, dels med hensyn til inddrivelsen af bidragene, derimod ikke med hensyn til alimentationspligtens konstatering.

Det er vor opfattelse, at ordningen heller ikke på det sidstnævnte punkt virker tilfredsstillende. Det er påvist, at der i et betydeligt antal tilfælde ikke fastslås nogen alimentationspligt, og det er forskellige steder omtalt, at systemet i det hele fungerer usikkert og ofte langsomt. Men navnlig kan der vist rejses tvivl om, hvorvidt man finder frem til den rette barnefader eller nærmere alle de rette barnefædre. Der er ingen af dem, hos hvem ekspeditionen har søgt oplysning, der har givet udtryk for nogen utilfredshed i denne henseende, og de adspurgte KRformænd har regelmæssigt bedyret, at man efter deres mening altid fandt frem til den rette løsning. Et fingerpeg om, at det dog ikke er helt godt fat, giver de ret talrige genoptagelsessager, og måske også inddrivelsesvanskelighederne, omend disse kun i ringe grad kan føres tilbage til, at alimentanten ikke føler sig overbevist om, at det er med rette, at netop han, eller han alene, er ikendt underholdspligt. Det har i hvert fald måttet forekomme ekspeditionen temmelig påfaldende, at der uanset den almindelige enighed om den udbredte promiscuitet blandt ugifte grønlandere kun i 4% af sagerne er pålagt flere mænd i fællesskab bidrag til samme barn¹⁾. Dette er så

1) At den illegitime fødselshyppighed ikke er højere, er på baggrund af de seksuelle vaner i sig selv overraskende. Bertelsen opstiller II, p.152, nogle formodninger om årsagerne hertil.

meget mere forbavsende, som man i de små samfund i Grønland ved nøje besked med hinanden og hinandens privatliv.

2. Efter de i Danmark gældende regler, lov nr. 131 af 7. maj 1937, påhviler det den jordemoder, der medvirker ved fødslen af et barn uden for ægteskab at give meddelelse om fødslen til politiet, men sagen kan dog også rejses forinden fødslen af barnets moder. Ved politiets foranstaltning afhøres den opgivne barnefader, og såfremt han vedkender sig faderskabet, indkaldes han for til politiprotokollen at afgive erklæring om, hvorvidt han vedkender sig faderskabet, idet han forinden gøres bekendt med retsvirkningerne af en vedkendelse. Såfremt det af særlige grunde findes betænkeligt at modtage anerkendelsen, påhviler det politiet at afvise den. Såfremt faderskabet ikke anerkendes eller anerkendelse afvises, sendes sagen til retten. Det samme gælder, dersom den opgivne barnefader undlader at give møde, eller moderen straks har opgivet flere forbindelser i avlingstiden.

For at sikre sig, at der i alle tilfælde træffes en afgørelse med hensyn til alimentationspligten, bør de danske regler om indberetningspligt for jordemoder antagelig overføres, eventuelt således at pligten pålægges en anden egnet lokal person.

Derimod vil det formentlig ikke være praktisk i Grønland at lade de politibetjente, der ifølge grønlandskommisionens forslag om retsplejen, agtes udsendt til Grønland, overtage de pligter med hensyn til konstatering af alimentationspligt, som her i landet påhviler politiet. Sagerne er talrige, og behandlingen vil sinkes, dersom den skal afvente politiets ankomst, og kompliceres ved at afhøringen skal foretages med tolkehjælp og af ikke-lokalkendte. Det findes derfor at måtte foretrækkes, at behandlingen henlægges til de faste underretsdommere, således at disse overtager de funktioner med hensyn til modtagelse af anerkendelse, som her i landet påhviler politiet. På den anden side må det dog anses for ønskeligt, at den, der skal modtage disse anerkendelser, ikke er ganske ukvalificeret. Såfremt der senere, jfr. nævnte kommissionsbetænkning, skulle ske sammenlægning af retskredse, således at den foreslåede kompetence ordning ville give væsentlige rejsebesværligheder, kunne det dog overvejes at henlægge funktionen til en lokal

meddomsmand.

I overensstemmelse med det foran anførte må tiden efter ekspeditionens mening være inde til at forlade det standpunkt, man som tidligere omtalt indtog ved forhandlingerne om regulativet af 1929 med hensyn til spørgsmålet om flere forbindelser i avlingstiden.

Den myndighed, som tillægges kompetence til at modtage anerkendelser, bør derfor foruden at have pligt til at gøre den fremmødte bekendt med retsvirkningerne, instrueres om at afvise anerkendelse, såfremt der er tvivl om paterniteten, navnlig når det kan formodes, at barnemoderen i avlingstiden har haft flere forbindelser. Såfremt sådan tvivl foreligger, eller barnefaderen nægter at anerkende, eller dersom det på grund af de foreliggende oplysninger straks er klart, at sagen ikke kan afgøres ved anerkendelse, berammes sagen til foretagelse i retten, og der foranlediges indhentet erklæring om avlingstiden.

3. Fra dansk lovgivning adskiller reglerne i Grønland sig i materiel henseende på følgende væsentlige punkter:

- 1) Der er ikke hjemmel til at fastslå en egentlig faderskabsforpligtelse med hensyn til et barn født uden for ægteskab.
- 2) Der er ikke udtrykkelig hjemmel til at pålægge flere bidragspligtige fuldt bidrag og anvende overskydende til alment bedste.
- 3) Der er ikke hjemmel til at få bidrag forskudsvis udbetalt af det offentlige.
- 4) Underholdspligtens omfang.

ad 1) Ifølge den danske lov om børn født uden for ægteskab bliver en mand at anse som fader, såfremt det findes bevist, at han har haft samleje med moderen inden for avlingstiden, uden at der foreligger omstændigheder, som udelukker, at barnet kan være frugten heraf, og der derhos ikke findes grund til at antage, at moderen inden for avlingstiden også har haft samleje med nogen anden, som kan være barnets fader, og der heller ikke iøvrigt foreligger omstændigheder, som gør det tvivlsomt, om den pågældende er barnets fader. I praksis fastslås dog ikke faderskab, dersom oplysningerne om barnemoderens vandel kan give anledning til formodning om, at hun har haft andre forbindelser i avlingstiden, uanset at der intet konkret er oplyst herom. Retsvirkningen af, at en mand anses som fader, er navnlig, at barnet får ret til at bære hans navn og får arveret efter

ham som børn født i ægteskab.

Disse i sammenligning med øvrig europæisk ret meget vidtgående regler til sikring af det uden for ægteskab fødte barns retsstilling, bygger på den betragtning, at slægtskabet mellem et uden for ægteskab født barn og dets fader er af ganske samme beskaffenhed som mellem det i ægteskab fødte og dets fader, og har naturligvis til forudsætning, at der haves en betydelig grad af vished for, at den, hvem faderskabet pålægges, er barnets fader.

Reglens indførelse må ses på baggrund af den historiske udvikling på dette område og den misbilligende vurdering i samfundet, hvormed illegitime forbindelser og frugterne heraf traditionelt har været betragtet.

Det er ekspeditionens indtryk, at man i Grønland ser aldeles fordomsfrit på uægteskabelige forbindelser, og at hverken børn født uden for ægteskab eller deres mødre er genstand for nogen afstandtagen, men vidnesbyrd i modsat retning, navnlig når sligt passerer i kredse med tilknytning til gejstlig virksomhed, haves der dog. Det må derfor forsåvidt antages, at de danske regler vil harmonere med grønlandsk opfattelse.

Såfremt det socialpolitisk findes ønskeligt at begrænse antallet af de uden for ægteskab fødte, kunne en indførelse af de danske strengere regler måske bidrage hertil, ligesom de kunne tænkes at være egnede til at ramme en del igennem den opfattelse, der måske i visse kredse gør sig gældende, at Grønland, også hvad angår reglerne om børn født uden for ægteskab, er et land, hvortil lovens arm ikke rækker, en opfattelse, der kan svække ansvarsfølelsen hos dem, der som skibsbosætninger eller iøvrigt for kortere tid kommer til Grønland. Ekspeditionen mener ikke, at der tør tillægges disse betragtninger større vægt, hvorved i sidstnævnte henseende særligt bemærkes, at det oftest i disse forhold på grund af de omstændigheder, hvorunder de er indledede, ikke vil være muligt at fastslå faderskab.

I Danmark finder flertallet af de sager, i hvilke der fastslås faderskab, deres afgørelse ved anerkendelse, og de børn, hvorefter der er tale, er utvivlsomt som overvejende hovedregel frugt af længerevarende samlivsforhold under sådanne omstændigheder, at faderen har en praktisk vished for, at barnemoderen ikke har haft andre forbindelser, og sam-

livsforholdet vil hyppigt være indledningen til et ægte-
skab. I Grønland er efter ekspeditionens erfaringer sam-
livsforhold af denne beskaffenhed ikke sædvanlige eller
dog betydelig sjældnere forekommende.

Under hensyn til denne forskel, der står i sammenhæng
med, hvad der andetsteds er nævnt om promiscuiteten, bør
det nøje overvejes, om den danske regel om adgang til at
fastslå faderskab er egnet til at gennemføres på Grønland.
Et andet forhold, der kan gøre det tvivlsomt, om den dan-
ske regel bør overføres, er, at de bevismidler, der står
til rådighed for sagernes oplysning på Grønland ikke er
fuldt så gode som her i landet. De mangler, der står i
forbindelse med, at oplysningerne ikke indhentes af profes-
sionelle dommere, opvejes måske af den lettere adgang til
at få oplysninger frem, som beror på det nøje kendskab,
man har til hinanden i de små grønlandske samfund.

Derimod synes det for tiden ikke muligt at anvende
blodtypebestemmelse i Grønland. Som omtalt ovenfor har
blodtypebestemmelse været brugt i ikke så få sager, men
det er ekspeditionen bekendt, at retsmedicinsk institut
over for Grønlands styrelse har udtalt, at blodtypebestem-
melse ikke kan lade sig foretage på Grønland, og at blod-
prøver udtaget på Grønland normalt vil være uegnede til
typebestemmelse, når de er hjemkommet hertil.

Disse betænkigheder findes dog ikke at være afgø-
rende til hinder for indførelse på Grønland af adgang til
at fastslå egentlig faderskabsforpligtelse, navnlig da me-
get væsentlige hensyn netop på dette område taler for rets-
enhed.

ad 2) Såfremt flere personer er anset som bidrags-
pligtige til samme barn, skal efter de danske regler hver
af de bidragspligtige betale det fulde normalbidrag. Af
bidragene udbetales eet til barnemoderen, mens resten ind-
går i en fond til anvendelse til børneforsorgen i alminde-
lighed.

Forslag om regler svarende hertil fremsattes på lands-
rådsmødet i 1948, men mødte modstand, og landsrådet kom til
det ganske uforståelige og formentlig uantagelige resultat,
at flere fædre hver skulle betale fuldt bidrag til barne-
moderen - unægteligt en kvæbning fra betænkighederne i
1913.

Ekspeditionen kan ganske tiltræde mindretallets forslag om en til de danske regler svarende ordning.

ad 3) På landsrådsmødet i 1945 vedtog landsrådet at anbefale, at der indføres en regel om forskudsvis udbetaling af alimentationsbidrag. Dette forslag vedtoges påny uændret på landsrådsmødet i 1948. Grønlandskommissionen har ligeledes udtalt sig for ønskeligheden af, at der åbnes adgang for udbetaling fra det offentlige af bidrag til børn født uden for ægteskab.

Ekspeditionen kan tilslutte sig dette forslag. Derved overvindes i forhold til barnemoderen problemerne med hensyn til inddrivelsen af underholdsbidragene, der i dag frembyder så betydelige vanskeligheder.

Inddrivelsen bliver herefter praktisk taget et spørgsmål mellem den bidragspligtige og det offentlige. Statistisk årbog oplyser for Danmarks vedkommende, at der for finansåret 1947/48 til børn født uden for ægteskab udbetaltes ialt 9.783.000 kr. forskudsvis af det offentlige. Heraf blev ca. 56% inddrevet. Udover de inddrivelsesmidler, der er hjemlet efter gældende grønlandsk ret, kender dansk ret udpankning, der ikke spiller nogen større praktisk rolle, og afsoning. På landsrådsmødet 1949 vedtoges et forslag om, at bidragsrestancer, der ikke på anden måde kan inddrives, skal kunne inddrives ved tvangsarbejde. Såfremt der tages forbehold om sygdom og fattigdom i lighed med det for afsoning efter dansk ret gældende, er der ikke noget at indvende mod en regel om, at underholdsbidrag kan inddrives efter samme regler som bøder.

ad 4). Det såkaldte normalbidrag er efter forsorgslovens § 192 for faderens vedkommende bestemt til 35% af de udgifter, som et barns underhold i et godt plejehjem i vedkommende egn gennemsnitligt medfører og fastsættes for 2 år ad gangen af socialministeriet. Mens flere bidragspligtige efter dansk ret kun kan pålægges normalbidraget, er normalbidraget for en person, der er ansat som fader eller for en enkelt bidragspligtig at anse for minimumsbidrag, der gælder, når begge forældrene er ubemidlede. Iøvrigt skal udgifterne deles lige imellem dem efter deres økonomiske evne, således at der falder lige store byrder på hver af forældrene. Foruden det almindelige bidrag til barnets underhold kan der pålægges særligt bidrag til dåb og konfirmation og

i anledning af sygdom og begravelse og til særlig uddannelse, hvorhos der påhviler faderen eller den bidragspligtige - og dette gælder også flere bidragspligtige - bidrag til moderens barselfærd og hendes underhold 2 måneder før og 1 måned efter fødslen. Bidragspligten vedvarer normalt indtil barnets 18. år, men kan bortfalde eller nedsættes efter det 14. år eller udstrækkes til det 21. år, hvis det er påkrævet, at der ydes bidrag til skoleuddannelse eller faglig uddannelse, og det efter faderens eller den bidragspligtiges økonomiske stilling findes rimeligt.

Bidragssatserne har på Grønland stedse været fastsat med spillerum. Dette må bl.a. antages at være begrundet i de forskellige økonomiske vilkår i de forskellige distrikter i Grønland og i forskellen mellem kolonisteder og udsteder og bopladser. Visse steder i Nordgrønland leveres der således stadig på naturaløkonomisk basis, og de gamle regler om deling af større sødyr praktiseres. Under hensyn hertil er det vist rettest at bibeholde den nuværende ordning, således at normalbidraget fastsættes med et spillerum, hvis fixering det overlades til landsrådet at fastsætte hvert eller hvertandet år. Ændring i normalbidragssatserne bør tillægges automatisk regulerende virkning for tidligere fastsatte bidrag.

Et særligt problem frembyder spørgsmålet om, hvorledes bidraget skal fastsættes for fædre af ikke-grønlandsk nationalitet. Det er ekspeditionens opfattelse, at der bør tilstræbes en ordning, der gør det klart for ikke-grønlandske fædre, at de, ved at avle et barn uden for ægteskab med en grønlanderinde, pådrager sig et økonomisk tilsvær, der ikke er væsentlig ringere end det, der ville påhvile dem i hjemlandet. Dette resultat kan formentlig nås i kraft af de almindelige regler om fordelingen af underholdspligten. Det kan imidlertid i almindelighed næppe gå an at lade barnemoderen få rådighed over disse bidrag, der i hvert fald i en årrække må formodes at ville ligge over de grønlandske normalbidrag - mod en sådan ordning ville indvendinger som de i 1913 fremdragne med føje kunne rejses.

Efter dansk og gældende grønlandsk ret er der hjemmel til at beskikke en særlig værge til at administrere underholdsbidrag til børn. En sådan ordning vil formentlig være tilstrækkelig til at sikre, at "overskudet" ikke kommer bar-

nemoderen til gode. Det vil antagelig i reglen være det mest praktiske, at værgemålet pålægges det organ, der fremtidig skal varetage den lokale administration af børneforsorgen. Det her sagte vil også gælde, hvor det bidrag, der pålægges barnefaderen, iøvrigt væsentligt overstiger normalbidraget.

Der synes - bortset fra de administrative vanskeligheder - intet at være til hinder for på Grønland at gennemføre de danske regler om særlige bidrag. Bidrag til barselfærden er dog uden praktisk betydning, da fødselshjælpen i Grønland er vederlagsfri.

I Danmark er det overøvrigheden, der fastsætter bidraget, og aftaler mellem parterne om ordningen af bidragspligten er ikke gyldige, medmindre de er godkendte af den-

ne. Overøvrighedens funktioner på dette område kan tænkes henlagt enten til de i kommissionsberetningen foreslåede kommunale organer eller til underretterne. Såfremt der indføres adgang til fuld refusion til kommunerne for bidrag, der er forskudsvis udredet af det offentlige, må det antagelig foretrækkes, at bidragsfastsættelsen administreres af kommunerne, der efter kommissionsbetænkningen også iøvrigt påtænkes tillagt opgaver vedrørende børneforsorgen.

VI. FORÆLDREMYNDIGHED.

1.

A. I afsnittet om ægteskabets retsvirkninger er der gjort nogle bemærkninger om husherremyndigheden. Denne har også udstrakt sig til det særlige pligt- og beføjelseskompleks, som i dansk ret benævnes forældremyndighed, men som nævnt er husherrereglerne ved at gå af brug.

Om forældremyndighedens indhold findes en regel i bekendtgørelse af 16. oktober 1930 om skolepligt (B & K 1931, p. 673), hvorefter forældrene har pligt til at sørge for barnets undervisning. Denne pligt påhviler dem under bødeansvar, der ikke helt sjældent praktiseres. I Qutd. blev det på SRmødet i 1949 vedtaget, at skolebørn, der på grund af forældrenes ligegyldighed ikke var forsynede med skolebøger, skulle kunne tildeles skolebøger, således at udgifterne her-til pålignedes forældrene og skulle inddrives eventuelt ved tilbageholdelse i løn.

At forældrene har beføjelse til at bestemme barnets opholdssted fremgår af reglerne i plejebarnsregulativet og har også fundet udtryk i et par KRsager. Den ene fra Skt. fra 1947 angår en søn, der på grund af uenighed med moderen var flyttet hjemmefra. Det pålagdes ham af KR at flytte tilbage til moderen. En lignende sag er forekommet i Egm i 1947, hvor en datter, der var løbet hjemmefra, antagelig fordi hun følte sig dårligt behandlet af sin stedmoder, blev formanet af KR om at vende tilbage til hjemmet.

Positive lovbud angående forældremyndighedens varighed haves ikke. Forskellige oplysninger i ældre litteratur tyder som omtalt i afsnittet om indgåelse af ægteskab på, at de ældre grønlandske regler om husherremyndighed udstrakte denne bestemmelsesmyndighed til at angå også voksne personer, og hermed stemmer mundtlige meddelelser til ekspeditionen, der peger i retning af, at børn længere op i årene end sædvanligt herhjemme føler sig som afhængige af deres forældre.

Enkelte KRafgørelser giver udtryk for, at forældremyndigheden vedvarer til en senere alder end den herhjemme normalt gældende 18-års-alder. Den foran nævnte KRsag fra Skt, i hvilken en søn fik formaning om at flytte tilbage til sin moder, angår således en 20-årig.

Der haves intet stof til belysning af, hvem der er indehaver af forældremyndigheden, herunder om forældremyndigheden over ægte børn tilkommer forældrene i forening eller alene en af ægtefællerne eller eventuelt en tredjemand med husherremyndighed.

Børn født uden for ægteskab er sædvanligvis hos moderen, men der ses dog ikke helt få eksempler på, at barnet er hos faderen, overvejende i tilfælde, hvor moderen er afgået ved døden.

I enkelte KRsager foreligger der - uden for plejeforhold - udtalelser om, at andre end forældre kan have en vis forældremyndighed. Af SRSag fra Um fremgik det, at samtykke til plejebarnsbevilling med hensyn til to børn, hvis forældre var afgået ved døden, var blevet givet af deres to ældre søskende. I en KRsag fra Ghv fra 1945 klagede L over, at en broderenke havde taget ophold som kivfaq i et fremmed hus efterladende to børn af sin afdøde ægtefælle i sit eget "uden at underrette sine nærmeste slægtninge om sit forhavende." Sagen afgjordes ved en forligsmæssig ordning, hvorunder L og søstersøn til enkens afdøde mand samtykkede på børnenes vegne.

I regulativet om plejebørn er det udtalt, at forældremyndigheden ved meddelelse af plejebarnsbevilling overgår til plejeforældrene. Ved stiftelse af et uformelt plejebarnsforhold synes det sædvanligt, at forældremyndigheden ligeledes overgår til plejeforældrene dog med den begrænsning, jfr. nærmere nedenfor i afsnittet om plejebørn, at de naturlige forældre normalt kan kræve barnet tilbage.

B. Endskønt der således er noget, der tyder på, at den grønlandske opfattelse med hensyn til forældremyndighed er lidt anderledes end den danske, er forskellen dog næppe så stor, at den er til hinder for at overføre danske retsregler.

2.

A. Bortset fra reglerne om tilsyn med skolepligtens opfyldelse ses der for så vidt angår ægtebørn af tilsynsbestemmelser alene at findes reglen i KRanordningens § 32, hvorefter KRmedlemmet skal have opmærksomheden henvendt på, at de i hans kreds hjemmehørende drenge i tide forsynes med kajak og erhvervsredskaber. Med børn født uden for ægte-

skab skal KR ifølge § 1 i regulativet om børn født uden for ægteskab føre tilsyn og påse, at de får tilbørligt underhold, opdragelse og oplæring.

Undertiden retter forældre henvendelse til KR om bi-stand ved forældremyndighedens udøvelse. Af SRTsag Jhb 1939 angående tyveri fremgår det, at tiltaltes fader ikke havde kunnet tumle sin søn og havde rettet henvendelse til KR om at få ham fjernet fra huset.

Undertiden griber myndighederne ind efter klage udefra. KR Sdr.Upv. 1936: En henvendelse fra KR til L om at reparere sit hus, hvori han boede med to søskende, havde ikke frugtet. Efter en klage fra en fanger på stedet om, at L og hans broder plejede at forlade deres lille søster, der efterlodtes i det kolde hus, beordrede KR L til med sine søskende at flytte til en enke, B.

Ex officio indskriden er undertiden forekommet ved forældres afstraffelse af børn: SRT Jhv 1940 approbation af bødeforelæg fra KR til moder, der havde afstraffet sin lo-årige søn så voldsomt, at han var løbet hjemmefra og roet til en fremmed plads i kajak. Hyppigt i stedbørnsforhold: SRT Ghb 1932, bøde for mishandling af 2-årig stedsøn. SRT Jhv 1938, betinget straf idømt for mishandling af 15-årig steddatter og bestemmelse om, at barnet skulle forblive i hjemmet, men at et KRmedlem skulle beskikkes som "værg" og ved dagligt tilsyn forvisse sig om, at det ikke blev mishandlet samt bestemmelse om, at KR skulle være bemyndiget til at fjerne barnet fra hjemmet, såfremt mishandling påny fandt sted. Samme barn løb hjemmefra i 1939 og efter henvendelse fra forældrene til KR gav dette barnet en formaning og opsatte et opslag om, at barnet ikke måtte gå på besøg nogetsteds. KR Jhv 1945, klage fra den 16-17-årige N over "for voldsom behandling" af sin stedfader, hvorfor han ønskede at komme bort fra ham. Moderen indvilgede lidt modstræbende i, at barnet blev anbragt andetsteds. Sagen kom for SRT, og stedfaderen blev idømt en bøde for mishandling af N, hvorhos det bestemtes, at N skulle sendes til sin familie i Egm syssel. Under sagen tillige oplyst, at domfældte mishandlede sine egne børn. SRT Nan 1939, advarsel til stedmoder, der fandtes at være "den egentlige årsag til, at domfældte var begyndt at stjæle."

Bestemmelse om fjernelse fra hjemmet er forekommet i

nogle tilfælde: Foruden nysnævnte sag fra Jhv kan nævnes følgende: SR Ghb 1946, vedtagelse om at fjerne barn mod moderens ønske, fordi barnet var meget dårligt holdt og opdraget. SRT Fhb 1943, fundet skyldig i ufordragelighed og meddelagtighed i nogle rapserier, som tiltaltes 7-årige søn havde gjort sig skyldig i. Den 7-årige søn fjernet fra hjemmet foreløbig for 3 år og domfældte meddeltes tilkendegivelse om, at hendes to andre børn ville blive frataget hende, medmindre der skete en betydelig forbedring af hendes opdragelse af dem. SRT Fhb 1949, en moder til et uden for ægteskab født barn, der havde truet barnet på livet, frataget forældremyndigheden i 2 år. Barnet anbragtes hos mormoder med besøgsret for moderen. Fra Hbg foreligger derhos mundtlig oplysning om, at et spædbarn skal være fjernet fra sin moder på grund af dennes forsømmelighed.

Trusler om fjernelse er ofte meddelt i anledning af skoleforsømmelse: Skoleudvalgsmøde Ghb 1938 mulkt for skoleforsømmelse + tilkendegivelse om, at forældremyndigheden ville kunne fratages og overdrages til KR i gentagelsestilfælde. SRT Ghb 1942 mulkt + tilkendegivelse om fratagelse. SR Hbg 1939 og 1944, advarsler i anledning af skoleforsømmelser og tilkendegivelser om fratagelse i gentagelsestilfælde. SR Um 1944 beslutning om at tage nogle børn, der havde forsømt deres skolegang under KR's varetægt, såfremt forholdene ikke bedrede sig.

Spørgsmålet om adgang til at fjerne børn fra hjemmet har i et par tilfælde været drøftet almindeligt. Under SRmødet i Ghb 1949 rejstes der i forbindelse med en fjernelse af to børn fra hjemmet, da moderen, en enke, ikke ansås for at være i stand til at opdrage dem, en forhandling, som resulterede i en vedtagelse om foreløbig at indhente en detaljeret rapport om forholdene, spørgsmål om, hvorvidt børnene kunne fjernes mod moderens vilje. Dette antoges. På SRmødet i Ghb i 1945 fremsattes en opfordring til landsrådsmedlemmerne om i landsrådet at fremsætte forslag om "en radikal ændring i værgerådsbestemmelserne til en effektivere ordning, idet tilsyn og pasning af forældreløse lader meget og påkrævende tilbage at ønske."

Om tilsynet med forældreløse og plejebørn henvises til nedenstående afsnit om plejebørn.

B. Efter forsorgsloven kan der iværksættes følgende foranstaltninger af det offentlige over for børn, der har ophold her i landet:

Tilsyn, forebyggende foranstaltninger (advarsel, beskikkelse af tilsynsværge og meddelelse af pålæg) og fjernelse fra hjemmet.

Særligt tilsyn fra børneværnsmyndighederne er foreskrevet med hensyn til børn, som mod betaling er anbragt i pleje, børn uden for ægteskab indtil det 7. år, børn, hvis forældre modtager vedvarende fattighjælp eller kommunehjælp, og børn, hvortil der udbetales bidrag forskudsvis af det offentlige.

Bestemmelse om iværksættelse af de nævnte foranstaltninger træffes her i landet af de i hver kommune nedsatte børneværnsudvalg, der dog, når der skal træffes bestemmelse om fjernelse af et barn fra hjemmet, skal tiltrædes af vedkommende underretsdommer.

Det er i grønlandskommissionens betænkning angående socialforsorgen i Grønland foreslået, at der hjemles det offentlige i Grønland beføjelser svarende til dem, der er tillagt de danske børneværnsudvalg, ligesom man har foreslået, at børn født uden for ægteskab, der modtager forskudsvis udbetaling af bidrag fra det offentlige skal underkastes tilsyn af myndighederne, hvorimod man ikke har ment at burde foreslå, at alle børn født uden for ægteskab uden videre skal undergives tilsyn.

Som det fremgår af foranstående fremstilling fjerner den grønlandske retstilstand sig i dag, hvad angår de beføjelser, der af det offentlige bringes i anvendelse over for forsømmelige forsørgere, ikke særlig meget fra de danske regler, og der ses ikke at være noget til hinder for på dette område at indføre regler svarende til de danske.

Særligt påkrævet er børneværn, således som det nærmere omtales i afsnittet om plejebørn, med hensyn til forældreløse.

1944			1945			1946			1947			1948					
a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c
60	7	16	49	4	10	53	5	14	42	4	7	48	1	12	516	37	115
26	0	12	25	3	14	26	4	12	11	3	6	18	3	10	229	20	103
22	0	6	21	4	5	19	5	7	31	6	5	21	8	6	268	51	74
34	1	11	34	0	9	31	3	7	28	0	11	42	1	3	351	11	104
38	0	11	44	2	12	45	1	10	36	0	5	51	3	21	403	15	115
55	3	13	64	7	18	53	1	14	54	0	3	0	0	0	489	26	117
34	6	13	29	1	12	29	2	9	43	6	13	32	1	11	365	28	140
67	2	16	59	1	17	55	2	12	88	2	15	0	0	0	581	16	144
15	1	5	9	0	3	8	0	3	12	0	4	10	0	5	126	6	41
19	0	3	23	0	1	8	0	2	30	0	0	28	1	5	267	2	23
13	1	0	5	0	0	9	0	0	12	0	0	9	0	2	87	2	5
41	4	12	34	2	13	24	1	10	33	1	10	39	2	10	325	12	115
29	1	13	47	0	16	33	2	10	34	4	9	24	0	7	367	25	126
40	4	7	32	2	6	30	1	6	47	2	12	40	1	5	414	30	122
493	30	138	475	26	136	423	27	116	501	28	100	362	21	97	4788	281	1344

FORÆLDRELØSE.

	1938			1939			1940			1941			1942			1943		
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c
Jhb	38	7	6	48	4	18	31	2	4	51	2	14	40	1	10	56	0	4
Licht.	9	1	4	20	0	9	26	1	11	21	0	2	18	1	9	29	4	14
Nan	19	5	5	24	6	5	26	2	13	26	1	7	33	6	11	26	8	4
Fhb	26	0	8	28	3	11	42	2	10	25	1	9	33	0	16	28	0	9
Ghb	38	0	9	23	1	7	24	1	9	31	2	10	25	2	9	48	3	12
Skt	29	2	8	50	2	16	38	2	11	39	1	11	55	3	14	52	5	9
Hbg	16	0	6	42	5	14	33	3	10	34	1	18	38	2	18	35	1	16
Egm	44	1	15	52	3	13	54	0	5	43	2	18	51	1	13	68	2	20
Ghv	11	0	3	6	1	2	19	2	6	7	1	2	11	0	4	18	1	4
Jhv	12	0	2	17	1	3	40	0	1	20	0	3	38	0	1	32	0	2
Chb	5	0	0	4	0	1	4	0	0	9	1	0	6	0	1	11	0	1
Qutd.	20	0	7	16	1	8	27	0	7	28	0	13	24	0	13	39	1	12
Um	23	2	10	34	6	10	30	2	9	30	2	9	51	3	23	32	3	10
Upv	34	10	11	30	0	13	35	0	12	43	6	12	44	4	24	39	0	14
	324	28	94	394	33	130	429	17	108	407	20	128	467	23	166	513	28	131

a: Konfirmerede ialt

b: Antal konfirmander, der manglede begge forældre

c: Antal konfirmander, der manglede en af forældrene.

VII. PLEJEBØRN.

A.

Af hosstående tabel fremgår, at der hvert år i Grønland er et betydeligt antal børn, der står uden deres naturlige forældre. Dette kan give anledning til aktivitet fra myndighederne, således KRsag Egm. 1948, hvoraf fremgår at sysselmanen efter henvendelse fra KR havde ansat en ung pige til pasning af nogle børn, hvis forældre begge var døde med kort mellemrum. Men dette er undtagelsen. Normalt drager de pårørende eller pladsfællerne selv omsorg for børnene, idet hele familien betragter sig som forpligtet til at tage sig af forældreløse slægtninge, jfr. udtalelsen på Sydgrønlands landsrådsmøde 1936 ved behandlingen af plejebørnsforslaget.

Ved regulativ af 16. februar 1937, B & K 1937, p.919, er der skabt hjemmel for at etablere plejebørnsforhold med godkendelse af det offentlige. I henhold til disse bestemmelser er der af landsfogedembedet i Sydgrønland i perioden 1938-1948 udfærdiget ialt 46 plejebørnsbevillinger, af landsfogedembedet i Nordgrønland 10.¹⁾

Da en del af bevillingerne angår andre børn end forældreløse, ses det, at de godkendte plejebørnsforhold kun udgør en mindre del af de eksisterende plejebørnsforhold.

Foruden plejebørnsforhold for forældreløse børn, stiftes der ofte plejebørnsforhold, såvel ved bevilling som uden, for andre børn, jfr. nærmere nedenfor, så det vil forstås, at plejebørnsreglerne har en ikke ringe praktisk betydning på Grønland.

1. Plejebørnsregulativet af 16. februar 1937.

Af de ved landsfogedembedet i Sydgrønland²⁾ meddelte 46 bevillinger angår 5 bevilling til stedfader med hensyn til hustrus særkuldbørn, 16 børn, for hvis vedkommende begge forældre eller en af forældrene er afgået ved døden, 15 børn

1) I Sydgrønland behandlet ialt 49 sager. 3 endte altså med afslag. Når antallet i Sydgrønland er så stort i sammenligning med antallet i Nordgrønland, står det i forbindelse med, at sagerne også for Nordgrønlands vedkommende i årene 1943-1945 behandledes ved det sydgrønlandske embede.

2) For Nordgrønlands vedkommende foreligger ikke oplysninger til belysning heraf.

født uden for ægteskab.

Om betingelserne for plejebarnsbevilling er det blot foreskrevet, at der skal foreligge samtykke fra barnets naturlige forældre "og" eventuelle midlertidige forsørgere. Bestemmelsen om de midlertidige forsørgere er indsat i regulativet efter forslag fra landsrådet i Sydgrønland, hvori det hedder, at der af hensyn til den grønlandske familiefølelse også bør kræves samtykke fra sådanne slægtninge, som midlertidigt har taget sig af barnet. Praktiseringen af reglen er belyst med et eksempel i afsnittet om forældremyndighed.

Efter formuleringen kræves der også samtykke fra faderen til et uden for ægteskab født barn. Der ses dog meddelt plejebarnsbevilling i eet tilfælde, uanset at faderen til et uden for ægteskab født barn protesterede, idet det var oplyst, at den pågældende var en dårlig forsørger, der aldrig havde betalt bidrag til barnets moder.

Det er ikke udtrykkeligt udtalt, men må anses for selvfølgeligt, at bevilling kun skal meddeles, hvor den efter de foreliggende oplysninger er til barnets tarv.

Om fremgangsmåden er det foreskrevet, at andrageren skal indgive ansøgning til KR og heri oplyse, hvorfor han ønsker barnet knyttet til sig ved plejebarnsbevilling. KR skal med sin erklæring indsende sagen til SR, der skal fremsende den til landsfogeden med oplysninger om forældrenes og plejeforældrenes kår.

Ved bevillingen får plejeforældrene den fulde forældremyndighed over plejebarnets person, "hvoraf særligt følger, at barnet ikke af sine naturlige forældre vil kunne kræves tilbage". Ligeledes "erholder plejeforældrene retten og pligten til at udøve værgemål", og plejebarnet får plejeforældrenes navn.

Mens plejebarnet har arveret efter plejeforældrene som ægte barn, medmindre andet er fastsat ved bevillingen, har plejeforældrene ikke arveret efter plejebarnet. Plejebarnet har ingen arveret efter plejeforældrenes slægt, og det er udtrykkeligt fastsat, at plejeforholdet ikke medfører nogen forandring i det arveretlige forhold mellem plejebarnet og dets naturlige forældre.

I regulativet findes ingen bestemmelser om ophævelse af plejebørnsforhold, men under forhandlingerne på landsråds-

mødet i Sydgrønland i 1936 udtalte landsfogeden ved drøftelsen af et af landsrådet rejst spørgsmål om tilsyn med sådanne plejebørn, at landsfogeden om fornødent ville kunne tilbagekalde en bevilling. Spørgsmålet vides at have været fremme et par gange. På SRmødet i Qutd i 1946 oplystes det, at et i 1930 født plejebarn havde forladt sine plejeforældre og var rejst til Jhv. Da plejebarnet nu havde tilskrevet sine plejeforældre om at komme tilbage og disse havde samtykket heri, fandt rådet ikke anledning til at foretage videre. I 1948 oplystes det i en SRTsag, at dette plejebarn i en alder af 17 år havde smittet 7 mænd med gonorrhoe i løbet af 3/4 år, og at plejeforældrene havde jaget hende ud af huset, hvorefter hun var flyttet fra det ene hus til det andet. Derefter kom det angiveligt på tale at søge plejeforholdet ophævet. Det meddeltes, at plejebarnet, der mentes at være kommet til plejeforældrene i en alder af ca. 13 år, antagelig med den hensigt, at hun skulle tjene som kivfaq, var blevet behandlet dårligt af sine plejeforældre. På SRmødet i Upv i 1949 vedtoges det at anbefale, at en plejebarnsbevilling meddelt T blev tilbagekaldt. Barnet var født uden for ægteskab, og det var nu bragt på det rene, at formålet med plejeforholdets stiftelse var at spare T for alimentationsbidraget. Dertil kom, at barnet aldrig af moderen var blevet udleveret til T, og at T og hans hustru i mellemtiden selv havde fået et barn.

2. Andre plejebørnsforhold. Der findes flere forskellige kategorier af "plejebørn". En stor del er forældreløse, der optages i huset dels hos slægtninge, dels hos fremmede. Også børn, hvis forældre har vanskeligt ved at klare deres underhold, sættes i pleje, jfr. således en KRsag fra Ghv fra 1944, angående indstilling af en enke til hjælp af Majestæternes Grønlandsfond, hvorefter det fremgår, at tre af enkens ^{fem} børn var blevet "optaget af den afdødes nærmeste slægtninge for at hjælpe dem". Men ikke sjældent ses plejebørnsforhold etablerede, selvom forældrenes kår er sådanne, at der i og for sig intet er til hinder for, at forældrene selv kunne sørge for børnenes underhold, navnlig ofte således at små børn overlades til bedsteforældre i pleje. Men også andre plejebørnsforhold forekommer. I KRprotokollen for Fiskeræsset for 1941 ses registreret, at en i 1933 født

pige R var tilflyttet stedet som plejedatter hos A. R var fra Avigait, hvor A havde mødt hendes forældre og havde truffet aftale med dem om, at R skulle i huset hos ham. Der var ingen slægts- eller svogerskabsforbindelse mellem de to familier, og grunden til plejeforholdets stiftelse kunne ikke nøjagtigt oplyses. Foruden dette plejebarn havde A en plejesøn, til hvem han nu har fået bevilling. Derimod ikke fået eller søgt bevilling til R.

Sædvanligvis stiftes disse plejeforhold blot ved aftale mellem de interesserede parter, men undertiden ses de dog godkendt af KRene, jfr. den nedenfor refererede sag fra Fiskeresset.

Retsvirkningerne af de uformelle plejebørnsforhold adskiller sig navnligt på eet punkt fra plejebørnsforhold i henhold til bevilling: De naturlige forældre har sædvanligvis ret til nårsomhelst at kræve barnet tilbage.

Anledningen til udfærdigelsen af plejebørnsregulativet var en konkret sag, i hvilken en plejefader ønskede et plejebarn knyttet således til sig, at de naturlige forældre ikke kunne forlange det tilbagegivet, idet et plejebarn, han tidligere havde haft, var blevet taget tilbage af familien. I landsrådsforhandlingerne om plejebørnsregulativet gives der flere gange udtryk for, at efter gældende grønlandsk sædvaner kunne forældre kræve plejebørn tilbage på et hvilket som helst tidspunkt, en ordning, der fandtes uretfærdig over for plejeforældrene, der efter at have anvendt tid og bekostning på dets opdragelse, ved tilbagetagelsen så sig berøvet deres støtte, efter at barnet var kommet i den erhvervsdygtige alder.

Forlangender om tilbagegivelse af børn, der er i pleje, forekommer stadig i vidt omfang, jfr. fremstillingen nedenfor, og beklagelser svarende til de under landsrådsforhandlingerne fremsatte er stundom blevet forebragt ekspeditionen.

En anden forskel er, at plejebarnet i de uformelle plejeforhold ikke får plejeforældrenes navn. Iøvrigt synes plejeforældrenes stilling ikke at adskille sig fra de naturlige forældres. Plejeforældrene kan således som disse opnå myndighedernes bistand til at få plejebarnet tilbage, hvis det er bortgået fra plejehjemmet, jfr. KR Skt, udateret, formaning til 20-årig plejedatter om at vende tilbage til

plejeforældrene. KR Jhv 1940, den forældreløse P tilkaldt, fordi han har forladt sine plejeforældre. Givet tilbage til plejeforældrene og bestemt, at barnet skulle blive hos dem, indtil han kunne klare sig selv. Også fra Egm haves eksempel på tilbagesendelse af plegebarn til plejeforældre ved KRs bistand. Anderledes en ligeledes udateret KRsag fra Skt, en 19-årig plejesøn var fra sin plejefader nr. to flyttet til en enke, og plejefaderen søgte KRs bistand til at få ham tilbage. KR bestemte, at plegebarnet kunne blive hos enken på prøve på vilkår, at han hjalp med til hendes forsørgelse ved at aflevere de penge, han tjente til hende.

Nogen afgørelse med hensyn til om plejeforældre har værgemål med hensyn til deres plejebørn, foreligger ikke, men spørgsmålet har, som det vil fremgå af afsnittet om myndighed ikke større praktisk interesse på Grønland.

Om sådanne plejebørns arveretlige stilling henvises til arveretsafsnittet.

Ophævelse af plejeforholdet kan som nævnt ske, fordi barnets naturlige forældre forlanger det tilbage. Undertiden påkalder KRs bistand. KR Avigait 1942, bestemmelse om, at en barn født uden for ægteskab, som moderen, der skulle underkastes en operation, havde givet G i pleje, på moderens begæring skulle blive hos moderen, til hvem barnet var kommet tilbage. Det er forekommet, at en begæring fra barnets naturlige forældre om tilbagegivelse er blevet afslået af KR. KR Fiskerøsset 1944, moderen M til et uden for ægteskab født barn B, der som spæd var sat i pleje hos P, fordi den mand, med hvem moderen havde indgået ægteskab, havde behandlet det dårligt, forlangte barnet tilbage, fordi hun mente, at det led ondt hos P. Da M havde givet barnet til P i KRs overværelse og med gensidig erklæring om stiftelse af plejeforholdet, kunne KR ikke efterkomme moderens begæring. B var da 14-15 år og havde selv erklæret, at det ønskede at blive hos P. I 1946 kom barnet tilbage til moderen, idet det blev jaget bort af P, fordi han mente sig smittet med gonorrhoe af B, der på sin side hævdede, at det var hende, der var blevet smittet af P. KR Kangeq 1946, skrivelse fra KRformanden i Qornoq om, at M ville have sin søn S, der var i pleje hos A i Qornoq tilbage, men A erklærede, at han

"ikke ville kunne bære sorgen." Sagen var ikke afgjort ved ekspeditionens ophold i Grønland, og S var stadig hos A, der har søgt plejebarnsbevilling. M var plejedatter hos A, da hun fødte S, og S var blevet optaget hos A som plejebarn, efter at M, da barnet var ganske lille, var rejst fra stedet.

Undertiden ophæves uformelle plejeforhold efter anmodning fra plejeforældrene. KR Jhv 1939, plejebarnet uopdrageligt, "fordi det har været hos så mange familier", hvorfor plejefaderen anmodede KR om at slippe af med det. Barnet var forældreløst, og plejemoderen var barnets tante. KR bestemte, at barnet skulle sendes til Qutd til to onkler. Ligeså i udateret KRsag fra Skt bestemmelse om, at plejeforhold skulle ophæves, fordi plejebarnet havde bestjålet sine plejeforældre. Barnet var forældreløst, og KR fandt et andet plejehjem til det (hvorfra barnet senere bortgik, jfr. ovenfor). KR Skt 1947, godkendelse af aftale mellem plejefader og plejebarn om ophævelse af plejeforhold, idet de ikke kunne enes, efter at plejemoderen var afgået ved døden.

Ophævelser af plejeforhold ex officio ses også at forekomme. KR Tassiussaq 1943, den ca. 16-årige P, der havde været anbragt i pleje hos en farbroder, fjernet fra denne, fordi plejefaderen ikke drog omsorg for ham og behandlede ham ilde, og anbragt hos J, med hvem han ikke var i familie, men som havde erklæret sig villig til at tage sig af ham. Fra Hbg foreligger mundtlig oplysning om en 8-årig forældreløs, hvis plejeforældre havde fortalt ham, at hans fader var fjeldgænger, hvorfor drengen var gået til fjelds for at finde sin fader. Blev fundet i stærkt forkommen tilstand og fjernet fra plejeforældrenes hjem. I en SRTdom fra Nan 1939 hedder det, at et plejebarn, der var i huset hos domfældte, der var en ofte straffet person, skulle søges anbragt andetsteds.

B.

Ifølge forsorgslovens § 115 kræver enhver anbringelse i pleje af børn under 14 år tilladelse fra børneværnet, uanset om barnet anbringes hos nære slægtinge, om dets forældre er i live, og om plejen er vederlagsfri eller mod betaling. Om betingelserne for at opnå sådan plejetilladelse er der givet en række nærmere regler, og det er bl.a.

opstillet som vilkår for at opnå plejetilladelse, at der ikke er grund til at antage, at plejeforældrene og deres husstand er syge eller frembyder tegn på smittefarlig tuberkulose eller anden smitsom sygdom. Det er yderligere foreskrevet, at barnet skal have eget sengested.

Der er for ekspeditionen ingen tvivl om, at behandlingen af plejebørn i de uformelle plejeforhold i mange tilfælde lader meget tilbage at ønske. Talrige mundtlige meddelelser giver udtryk for, at mange plejebørn modtager ganske utilfredsstillende underhold og opdragelse, og plejebørn er ofte tiltalt i straffesager, hyppigt for ulovligheder, bl.a. rapseri af madvarer, der kan henføres til dårligt underhold eller dårlig opdragelse fra plejeforældrenes side. Flere af de foran refererede sager om ophævelse af plejeforhold indeholder vidnesbyrd om det samme.

Under forhandlingerne om plejebarnsregulativet ønskede Nordgrønlands landsråd § 1 ændret således, at det udtrykkeligt udtales, at børn midlertidigt kunne tages i pleje efter aftale mellem plejeforældre og barnets naturlige forældre uden myndighedernes indblanding.

Indførelse af forbud mod sådan privat plejegivelse vil utvivlsomt blive følt som en krænkelse af grønlandsk tradition og være i strid med den grønlandske familieretlige opfattelse.

Det henstilles, hvorvidt dette hensyn bør have overvægt i forhold til det forsorgsmæssige. Da spørgsmålet hovedsageligt er af social-politisk karakter, skal der ikke her gås nærmere ind derpå.

Retsvirkningerne af en plejebarnsbevilling adskiller sig kun på få mindre væsentlige punkter fra retsstillingen ifølge en dansk adoptionsbevilling.

Foruden den forskel i arveretlig henseende, der består i, at adoptivforældrene i et vist begrænset omfang har arveret efter deres adoptivbarn, mens en tilsvarende regel ikke gælder i forholdet plejeforældre-plejebarn, er der kun den forskel, at adoptivforældrene efter dansk ret, medmindre andet er aftalt, bevarer retten til bidrag fra faderen til et uden for ægteskab født barn, mens det modsatte, jfr. fremstillingen om uden for ægteskab fødte børn, synes at gælde i Grønland. Ligeledes giver den danske adoptionslov en mulighed for ved bevillingen at bestemme, at adoptivbar-

net skal bevare sit oprindelige navn, mens en tilsvarende regel ikke er udtalt i plejebarnsregulativet.

Der ses ikke at være noget til hinder for på Grønland at indføre regler, der med hensyn til retsvirkningerne svarer til den danske adoptionslovs. Og det vil være hensigtsmæssigt at ophæve den bestående forskel, der vides at give anledning til vanskeligheder. Det er således ekspeditionen bekendt, at der i år i et tilfælde, hvor en person havde opnået plejebarnsbevilling med hensyn til et barn og senere efter at være kommet under dansk ret havde erhvervet adoptionsbevilling med hensyn til et andet barn, er rejst spørgsmål om, hvorvidt disse børn var stillet på samme måde.

De danske regler om betingelserne for adoption adskiller sig fra de nuværende grønlandske, dels formelt ved udtrykkeligt at stille visse krav angående adoptantens kvalifikationer, der i praksis også må antages i hovedsagen at gælde ved meddelelse af plejebarnsbevilling, dels reelt, navnlig ved at kræve, at adoptanten skal være 25 år gammel.

Forskellighederne er dog af mindre væsentlig betydning, og der vil næppe være noget i vejen for også på dette punkt at overføre de danske regler.

Opnåelse af adoptionsbevilling her i landet er en ret omstændelig affære, der kræver tilvejebringelse af et betydeligt antal attester, ligesom det er foreskrevet, at der skal optages politirapport til oplysning om andragerens evne til opdragelse af barnet og deres hidtidige vandel.

Under hensyn til de særlige grønlandske forhold vil det være ønskeligt for ikke ved praktiske vanskeligheder at besværliggøre adgangen til adoption at slå af på fordringerne til dokumentation, hvad der i betragtning af samfundets størrelse og det deraf følgende ret nøje indbyrdes kendskab, formentlig er uden større betænkelighed.

Som nævnt er der i plejebarnsregulativet ikke givet regler om ophævelse. Ifølge dansk adoptionslov kan ophævelse ske ved beslutning af justitsministeriet, når adoptanten og adoptivbarnet er enige derom, forudsat at adoptivbarnet ikke er mindreårigt. Ved dom kan adoptionen ophæves, når det skønnes at være af væsentlig betydning for adoptivbarnet, således når adoptanten har forset sig groft mod adoptivbarnet, fører et lastefuldt eller forbrydersk liv eller i væsentlig grad forsømmer de ham ifølge adoptionen påhvillende pligter. Ligeledes kan adoptionen ophæves ved dom ef-

ter påstand af adoptanten, når adoptivbarnet har forset sig groft imod ham eller hans nærmeste eller fører et lastefuldt eller forbrydersk liv.

De synspunkter, der ligger bag disse regler, svarer i det store og hele til, hvad der som omtalt ovenfor er taget i betragtning som ophævelsesgrunde i de uformelle plejeforhold, og må antagelig ifølge sagens natur allerede efter gældende grønlandsk ret kunne medføre ophævelse af en meddelt plejebarnsbevilling.

VIII. NAVNERETTEN.

A.

De første døbte modtog kun (et) fornavn¹⁾. Denne skik kun at navngive med fornavne holdt sig hos de herrnhuttiske menigheder, der først forlod landet år 1900.

Efterhånden kom man i de ikke-herrnhutiske menigheder ind på at navngive også med slægtsnavn. Slægtsnavnene var ofte danske, i andre tilfælde patronymika, dels af danske fornavne, men for størstedelen af de hebraiske fornavne, hvormed den grønlandske befolkning er så rigt forsynet. Såvidt det er ekspeditionen bekendt, findes der kun meget få grønlandske efternavne, således Inugsugtoq og Ugpernangitsoq. I dag har alle, eller så godt som alle slægtsnavn.

Slægtsnavnene anvendes dog ikke indbyrdes; næsten alle grønlandere om- og tiltales ved fornavn eller tilnavn.

Som fornavne bruges i dag en del danske navne, undertiden omdannede efter grønlandsk tunge, f.eks. Pavia i stedet for Poul, Kale i stedet for Karl, Kistara i stedet for Kirsten, og det er en sjælden undtagelse, at danske fornavne bruges som de bogstaveres og er indført i kirkebøgerne. Meget udbredt er hebraiske fornavne, Sebulon, Onisimus, Efraim, Tabitha, Debora, men grønlandske fornavne er ikke helt sjældne, f.eks. Uvdlorianguaq, Naja, Nuka. Hyppigt kombineres et dansk eller hebraisk fornavn med en grønlandsk diminutivendelse, araq eller nguaq, f.eks. Gerderaq, Rosanguaq, Pelaraq (Pele = Peter), Johansinguaq.

1. Påfaldende med hensyn til slægtsnavnene er den ringe variation, og ganske særlig den ringe lokale variation. I kolonien Hbg bærer størstedelen af befolkningen slægtsnavnet Olsen, omtrent den resterende del navnet Lennert. I Skt er navnet Lyberth udbredt på lignende måde som navnet Olsen i Hbg, og det er ikke sjældent at påtræffe flere fra samme sted, der bærer samme slægtsnavn og samme sædvanligt brugte fornavn, således at der til yderligere identifikation anvendes tal, eks.: Jakob I Lyberth og Jakob II Lyberth.

1) Bertelsen, M.o.G. bd. 56, 1918 p.221.

De udtrykkelige regler om navngivning er yderst få. En skrivelse i B & K 1916, p.423, indskærper, at børn født uden for ægteskab ikke må tillægges faderens navn uden samtykke, og i en skrivelse i B & K 1916, p.408, er det udtalt, at præsten i tilfælde af adoption kan tilføre kirkebogen en bemærkning om, at barnets navn er forandret i overensstemmelse med bevillingen.

Den navngivningspraksis, som har udviklet sig, svarer nøje til de her i landet gældende regler. Hver person får såvel fornavn som slægtsnavn, hvilket sidste som i Danmark er uforanderligt med de samme modifikationer, som gælder her. Kvinde, der gifter sig, erhverver ved ægteskabet mandens navn, og der er ikke i Grønland set eksempler på, at gifte kvinder har ønsket at bevare deres pigenavn efter ægteskabets indgåelse.

Ægtebørn får faderens slægtsnavn. I et par tilfælde er ekspeditionen dog stødt på ægtefødte børn, der ikke bar deres faders slægtsnavn, men den nærmere sammenhæng hermed har ikke kunnet opklares.

Uden for ægteskab fødte børn får moderens navn, medmindre faderen giver sit samtykke til, at barnet tillægges hans navn, hvad han sædvanligvis spørges om i forbindelse med konstateringen af alimentationspligten. Er moderen enke, er barnet undertiden tillagt moderens pigenavn, undertiden moderens giftenavn. Enkelte grønlandske præster har hævdet, at der skulle være hjemmel til, når faderen ikke ønsker at tillægge barnet sit navn, og moderens familie modsætter sig, at barnet får tillagt hendes slægtsnavn, at navngive barnet med et navn, som hverken er faderens eller moderens og ej heller bruges af nogen anden slægt. Flertallet har dog ikke været bekendt med, at der skulle bestå nogen sådan adgang.

Fra Ghb kan meddeles nedenstående oversigt over navngivningen af de i perioden 1931-1948 uden for ægteskab fødte børn.

år	moderens navn	faderens navn	uoplyst	andet end moders eller faders navn
1931	4	2		
1932	1	1		
1933	1	1		
1934	3			
1935	1	1		
1936	3			
1937			2	
1938	3	2		2
1939	1	1	1	
1940				1
1941	4	1		
1942	4			
1943	4	1		
1944	7	1	1	
1945	5		1	
1946	2			
1947	8			
1948	3			
	53	16	5	3

I den grønlandske gejstlighed hersker der en del uenighed om, hvorledes navneforandring skal ske ved barnemoderens påfølgende ægteskab enten med faderen eller med en tredie-mand. Nogle hævder, at navneforandringen i begge tilfælde kan ske blot ved rettelse i kirkebogen, andre mener, at der i begge tilfælde skal bevilling til, og atter andre, at der kan ske rettelse i det første tilfælde, mens der i det sidste kræves bevilling.

Nu er det antagelig et spørgsmål, der spiller en ringere praktisk rolle i Grønland end i Danmark, fordi man som nævnt ovenfor indbyrdes alene bruger fornavnet eller et eventuelt kaldenavn og i det daglige bekymrer sig lidet om slægtsnavnet. Spørgsmålet ses dog rejst i Upv i anledning af et barns konfirmation. Barnet var ved fødslen tillagt moderens slægtsnavn, men moderen havde senere indgået ægteskab med faderen. Faderens navn tillagt ved skrivelse fra landsfogeden.

Også uden for denne gruppe kendes navneforandring. I § 2 i regulativet om plejebørn, B & K 1937, p.919, bestemmes

det, at plejebarnet ved bevillingen får plejeforældrenes efternavn. Også selvstændig navneforandringsbevilling forekommer. I 1943 er der af landsfogeden i Sydgrønland meddelt en voksen mand, som var født uden for ægteskab, og som i dåben var tillagt faderens navn, navneforandring til moderens navn efter indhentet samtykke fra denne. Navneforandringer omfattede tillige hans kone og deres tre børn. I 1944 er der meddelt en voksen mand med kone og børn navneforandring til hans tidligere plejeforældres navn.

For år-tilbage synes der at have fundet navneforandring sted i en række tilfælde, navnet Alaufesen er blevet forandret til Lauf, navnet Barselajsen til Barlej etc. Navneforandringerne er såvidt vides sket ganske uformelt på de pågældendes eget initiativ, og af forhandlingerne på det sydgrønlandske konvent i 1915 fremgår, at der ikke er sket tilførsel til kirkebøgerne om navneforandringerne.

På samme konvent rejstes der spørgsmål om indførelse af navneforandringsregler, og dette genoptoges på konventet i 1917, hvor forslaget yderligere begrundedes med, at der havde udviklet sig visse uhyrlige efternavne såsom Barbarus-siussen, Isposethsen.

Bindestregsnavne er ikke ukendte: Ved en plejebarnsbevilling fra 1938 er et barn født af plejefaderens søster tillagt sit slægtsnavn med bindestreg forbundet med plejefaderens slægtsnavn.

2. Om navngivelsen med fornavne er der ingen regler givet, men det er fra forskellig side blevet oplyst, at latterlige eller uanstændige navne afslås, og at pigenavne må ikke anvendes til drenge og omvendt.

Ved fornavngivelsen følger grønlænderne den traditionelle skik at opkalde afdøde. At den, der skal opkaldes er af et køn, mens den, der skal bære navnet, er af et andet, generer ikke, antagelig fordi grønlænderne, når det drejer sig om danske navne, ikke har nogen videre føling med, om navnet er et drenge- eller pigenavn. I Egm distrikt er der set flere eksempler på, at piger er navngivne med drengenavne, angivelig i reglen opkaldelser af drengebørn døde som små. Også det modsatte er set: I Ghv distrikt ønskede nogle forældre således at navngive deres nyfødte dreng med navnet Dorthe. Dette mente kateketen ikke kunne passere, hvor efter man endes om et kompromis, således at drengen kom til

at hedde Dorpe. Mod denne navngivelse skal der være protester af præsten.

Det er ekspeditionen bekendt, at det i et tilfælde er forsøgt at opkalde to afdøde af forskelligt køn med eet navn, nemlig Annathomas. Dette er dog angiveligt blevet afslået. Et udslag af opkaldelsesskikken er det formentlig også, når der undertiden ses eksempler på, at flere børn af samme forældre bærer samme fornavn. Der er intet udtalt om, hvorvidt det er tilladeligt at anvende efternavne som fornavne. Fra Hbg distrikt er det meddelt, at 3 børn er tillagt navnet Roosevelt som fornavn. Barnet har en broder fra krigens tid, der bærer navnet Adolf.

Som eksempel på fornavne, der er afslået som latterlige, er nævnt nukagpiapiluk og navnet nukagpiarapiluk.

Et enkelt sted er det blevet meddelt, at navne med diminutivendelse nok gives, men indføres i kirkebogen uden diminutivendelsen.

Der har i tidens løb udviklet sig en tilbøjelighed til at navngive med et betydeligt antal, ofte fem eller flere fornavne. Dette har forståeligt nok vakt en vis uvilje hos præsterne, og på konventet i Sydgrønland i 1915 blev det foreslået at begrænse antallet af fornavne til tre. Konventet fandt, at en sådan begrænsning var ønskelig, men ville dog ikke stille forslag derom, da forældrenes ret til selv at bestemme antallet burde anerkendes.

B.

1. Slægtsnavne. Navngivelsen af ægtebørn på Grønland stemmer med den danske regel.

Såfremt de danske regler om børn født uden for ægteskab som omtalt i afsnit VI indføres i Grønland, vil børn, hvortil faderskabet fastslås, have ret til faderens navn. Efter dansk ret tilkommer der barnet valgfrihed, og der vil næppe være noget til hinder for at lade tilsvarende regler gælde i Grønland.

Indgår moderen ægteskab med faderen, anses barnet for ægte og får mandens slægtsnavn, hvorom der sker tilførsel i kirkebogen. Fastslås faderskabet ikke, får barnet moderens navn. Gifter hun sig med en bidragspligtig, kan denne til ministerialbogen anerkende barnet som sit, hvorved det opnår retsstilling som ægtebarn. Den med hvem moderen gifter sig kan med moderens samtykke tillægge barnet sit navn ved anmeldelse til

ministerialbogen.

Disse regler må antages at kunne overføres til Grønland.

Navneforandring uden for plejebørnstilfældene har som nævnt allerede vist sig at have en vis praktisk betydning, og for at begunstige en bedre grønlandsk navneskik, bør retsreglerne ikke vanskeliggøre opnåelse af navneforandring. Regler svarende til den danske navnelov af 22. april 1904 vil formentlig kunne tillempes på grønlandske forhold.

2^a Fornavne. Som nævnt antages der i dag at gælde en regel om, at uanstændige og upassende navne ikke må tillægges som fornavne, og at drenge ikke bør tillægges pigenavne og omvendt. Disse regler stemmer med de danske forskrifter, og der synes i det hele intet til hinder for også på dette område at lade dansk ret gælde.